

Mark Bisschop

De invloed van XBRL op de accountantspraktijk

Kansen en mogelijkheden

Woord vooraf

Niets of niemand staat stil. Ook de digitalisering op veel gebieden kent geen einde. Menigeen kan zich nog herinneren te moeten rapporteren zonder computers. Dit omdat er nog geen computers waren, men wist eigenlijk niet beter. Bijna alles gebeurde handmatig, zelfs de berekeningen werden handmatig uitgevoerd zonder gebruik van een rekenmachine. De introductie van de computer heeft het leven voorgoed doen veranderen. Vanzelfsprekend is ook het rapportageproces hierdoor veranderd. In de jaren tachtig kwamen de eerste boekhoudprogramma's die draaiden op computers met MS/DOS. Het aantal financiële pakketten nam evenals het aantal mogelijkheden alleen maar toe. Het duurde niet lang of de computer was niet meer weg te denken binnen het bedrijf. Een volgende ontwikkeling was de introductie van het wereldwijde web in de jaren negentig. Hierdoor werd het gemakkelijker systemen aan elkaar te koppelen en berichten naar elkaar toe te sturen. Na de eeuwwisseling heeft digitalisering een steeds grotere vogelvlucht genomen. Steeds meer bedrijfsprocessen vinden sindsdien geautomatiseerd plaats. Dit heeft gevolgen voor zowel het rapporteren als voor de accountantscontrole. Het wachten is nog op het moment dat niets binnen het bedrijf nog tastbaar is. Het enige tastbare is dan nog de handelswaar. Al is dat nog maar de vraag in tijden van just-in-time principes. Ook heeft het internet en digitalisering de deur open gezet voor bedrijven die zich onderscheiden door e-commerce. Wehkamp is als één van de eerste grote warenhuizen begonnen met een webwinkel. Een grote onzekere zet die uiteindelijk goed heeft uitgepakt. Nu is het moment aangebroken dat alle computers met elkaar gaan communiceren in uniforme talen. Eén van de mogelijkheden is XBRL maar dat gaat niet zonder slag of stoot. Dit onderzoek is voort gekomen uit de vele interviews die ik heb afgenomen bij mensen die op één of andere manier betrokken zijn bij de ontwikkeling van XBRL of het gebruik hiervan.

Mark Bisschop

Groningen, 3 februari 2009

Inhoud

Woord vooraf	2
Inleiding	5
Samenvatting.....	6
1 Onderzoeksopzet.....	7
1.1 Aanleiding onderzoek.....	7
1.2 Doel van het onderzoek.....	7
1.3 Doelgroep	7
1.4 Centrale vraag	8
1.5 Deelvragen	8
1.6 Afbakening.....	8
1.7 Methoden van onderzoek	8
1.8 Onderzoeksverantwoording.....	9
1.9 Leeswijzer.....	9
2 Introductie	10
2.1 Wat is XBRL	10
2.2 Hoe werkt XBRL?	11
2.3 XBRL Nederland.....	11
2.4 Nederlands Taxonomie Project	11
2.5 Taxonomie	12
2.6 Mapping	12
2.7 Instance document	13
2.8 Verzenden van XBRL-jaarrekening.....	13
2.9 XBRL Global Ledger.....	14
3 Uitvragende partijen.....	15
3.1 Communicatie met uitvragende partijen.....	16
3.2 Belastingdienst	16
3.3 Centraal Bureau voor de Statistiek.....	17
3.4 Kamers van Koophandel	17
4 Betrokkenen.....	18
4.1 De consument/ondernemer/cliënt.....	18
4.2 De accountants.....	18
4.3 Softwareleveranciers	18
4.3.1 Boekhoudsoftware.....	19
4.3.2 Rapportagesoftware	19
4.3.3 Aangiftesoftware.....	19
4.4 De banken	20
4.4.1 XBRL-jaarrekening inlezen in software van de bank.....	20
4.4.2 De bankentaxonomie.....	21
4.5 Beroepsorganisaties	21
4.5.1 NIVRA.....	21
4.5.2 NOvAA.....	22
4.5.3 SRA	22
4.6 De overheid	23
5 De Voor- en nadelen van XBRL	24
5.1 Standaardisatie van rapporteren	24
5.2 Efficiency	25
5.3 Betere kwaliteit van gegevens.....	25
5.4 Sneller rapporteren.....	25
5.5 Nadelen	25
5.6 Conclusie.....	26
6 Nieuwe diensten	27
6.1 Benchmarks.....	27
6.2 Bankbrokers.....	28
6.3 Horizontaal toezicht	28
6.3.1 Belastingdienst	28
6.3.2 Accountants als MKB-raters	28

7	Veranderingen in de samenstelpraktijk.....	29
7.1	Huidige situatie	29
7.2	De nieuwe situatie	29
7.3	De impact van XBRL op het samenstelproces.....	29
7.3.1	Zoals nu in de huidige situatie	30
7.3.2	Met de toepassing van XBRL.....	30
7.4	Besparingen.....	31
7.5	De samenstellingsverklaring.....	31
7.6	Conclusie	32
8	Assuranceproblematiek	33
8.1	Gevolgen van XBRL	33
8.2	Scenario's.....	34
8.3	Presentatie van XBRL-jaarrekening	35
8.4	Auditobjecten.....	36
8.5	Functiescheidingen.....	36
8.6	Controleaanpak	37
8.7	Risico's	38
8.8	Maatregelen.....	39
8.9	XBRL en continuous assurance	39
8.10	Materialiteit	40
8.11	Fraude	40
8.12	Verklaringen.....	41
8.13	Toekomstverwachting.....	41
8.14	Digitale handtekening	42
8.15	Assurance in de Verenigde Staten	42
8.16	Conclusie	42
9	Bedreigingen.....	43
10	XBRL internationaal bekeken	43
11	Standaardisatie.....	44
11.1	Harmonisatieproject.....	44
11.2	Elektronisch factureren.....	45
11.3	Verkorte winstaangifte	46
11.4	IFRS.....	46
11.5	Lastenverlichting.....	47
12	Blik vooruit	47
12.1	Voorwaarden slagen XBRL	48
12.2	Hoe word ik als accountant XBRL enabled?	49
12.3	Het accountantskantoor over 10 jaar	51
	Conclusie.....	52
	Adviezen.....	54
	Verklarende woordenlijst	55
	Literatuurlijst	56
	Bijlage 1: Dankwoord.....	58
	Bijlage 2: Interview J. Pasmooij (Nivra).....	59
	Bijlage 3: Interview M. van Vliet (Unit 4 Agresso)	60
	Bijlage 4: Interview M. van Hilvoorde	61
	Bijlage 5: Interview E.J. Kreuze (Afier accountants)	63
	Bijlage 6: Interview H. Pisart (Exact software)	65
	Bijlage 7: Interview G. Jutte (Rabobank Nederland)	66
	Bijlage 8: Interview F. Pisters (Gibo Groep)	67

Inleiding

Ik heb voor dit onderwerp gekozen omdat het mij erg aansprak.

De ontwikkeling van XBRL is binnen de accountancybranche over het algemeen een onderschat issue. Dit maak ik op uit de reacties die ik om me heen opving toen ik met hen over XBRL begon. Het blijkt dat ze hierover een verkeerd beeld hebben. Ik heb weinig mensen ontmoet die goed weten wat XBRL inhoudt en wat de impact ervan is.

Omdat ik zelf werkzaam ben binnen de accountancybranche is XBRL een ontwikkeling waar ik uiteindelijk direct mee te maken zal gaan krijgen.

Als je mensen binnen het accountantskantoor vraagt of ze XBRL kennen dan moeten ze deze vraag vaak ontkennend beantwoorden. Op één of andere manier weten te weinig mensen in de accountantswereld wat er door XBRL gaat gebeuren. Dat hun beroep zal gaan veranderen daar zijn de kenners het wel over eens. Alleen weten de betrokkenen dit zelf vaak nog niet. Dit onderzoek is voor mij een middel meer te weten te komen over XBRL.

Tevens lijkt het mij goed mensen door middel van mijn onderzoek, te kunnen uitleggen wat XBRL is en wat voor gevolgen dit zal gaan hebben voor hun werkzaamheden.

Ik heb gekeken naar de mogelijke gevolgen voor zowel assurance als non-assurance.

Op het gebied van non-assurance is het duidelijker wat er gaat veranderen dan wanneer je naar het assurance gebied kijkt want hierover is nog weinig duidelijk. Zo verandert er weinig aan het samenstellen van de jaarrekening zelf maar gaat er wel veel veranderen in zaken als communicatie naar de klant toe en het verzenden van de jaarrekening. Over assurance is nog te weinig duidelijkheid. De gevolgen hier zullen pas later bekend worden nadat XBRL op grote schaal is geïmplementeerd bij de accountantskantoren en bedrijven.

Steeds meer processen worden geautomatiseerd waardoor er minder handmatig zal gaan gebeuren.

Op het gebied van assurance zijn er nog veel onduidelijkheden. Dat de huidige accountantsverklaring in deze vorm niet aansluit bij een jaarrekening in XBRL formaat, dat is inmiddels wel duidelijk.

Alleen is nog onzeker welke gevolgen dit zal gaan hebben voor de audits en controleaanpak. XBRL is bovendien een vrij jong onderwerp omdat de ontwikkeling hiervan nog gaande is.

Samenvatting

Dit onderzoek heeft tot doel te onderzoeken welke gevolgen XBRL heeft voor het samenstellen en controleren van de jaarrekening. Uit de interviews komt naar voren dat er nog heel verschillend over XBRL gedacht wordt. Dit komt mede doordat iedereen verschillende belangen heeft in deze ontwikkeling. Het onderwerp is continue in beweging zo is er bijna elke dag weer nieuwe informatie beschikbaar.

Gezien de ontwikkelingen ten aanzien van XBRL, is het duidelijk dat veel accountants misschien te naïef zijn. Eerst gelooft men er niet in en wordt gezegd dat XBRL zich eerst maar eens moet gaan bewijzen. Als accountants uiteindelijk overtuigd zijn dan kan het te laat zijn. Dat veel accountants nog werken met Exact voor DOS geeft wel aan hoe innovatief deze beroepsgroep is. Duidelijk is wel dat de ontwikkeling van XBRL in Nederland de laatste paar jaren is achtergebleven bij andere landen. Zo deponeren in België bijna alle ondernemingen al meer dan een jaar in XBRL. Hier was de invoer van XBRL stukken makkelijker omdat daar al werd gewerkt met een standaard rekeningschema. In Nederland ligt dit ietwat gevoeliger. Jaren terug dachten de meeste accountants dat XBRL er nooit zou gaan komen.

Dit dachten ze ook van het harmonisatieproject. Tot hun verassing heeft het Nederlands Taxonomie Project (NTP) hier de resultaten geboekt die ze van te voren niet hadden verwacht. Het is lastig te onderzoeken wat de gevolgen van XBRL zijn voor de samenstelpraktijk en de accountantscontrole. De ontwikkeling van XBRL moet nog verder plaatsvinden waardoor er niet kan worden gesteund op ervaringen. Momenteel zijn er wel een aantal kantoren die XBRL aan het implementeren zijn. Dit gebeurt nog zo mondjesmaat dat hier nog niet sprake kan zijn van een revolutie. (waterschappen ondervinden echter al 8 jaar de voordelen van XBRL) De softwareleveranciers beweren dat ze volledig XBRL enabled zijn maar dat blijkt in sommige gevallen nog niet helemaal waar te zijn.¹ (zie banken, softwareleveranciers en Belastingdienst). Accountants moeten zeggen wat ze willen zodat ze de juiste software kunnen gaan bouwen.

Voor het doen slagen van XBRL is het van essentieel belang dat de softwareleveranciers de juiste software aanleveren. Over de gevolgen in de samenstelpraktijk zijn de meningen sterk verdeeld. De één denkt dat er geen toekomst meer is voor de papieren jaarrekening en dat de rapportgenerator en aangiftesoftware zullen gaan verdwijnen. De ander denkt dat het in zo'n vaart niet zal lopen en verwacht dat de rapportgenerator zal blijven bestaan naast het instance document. Er zijn er ook die denken dat XBRL zal zorgen voor extra samenstelwerk. De banken zijn momenteel aan het testen wat de gevolgen zijn van het inlezen van een instance document in hun eigen software. Pas wanneer dit duidelijk is en de banken instance documents willen ontvangen, dan kan het hard gaan bij de accountantskantoren. Bij verplichtstelling door banken kunnen accountants niets anders doen dan overstappen op XBRL. Voor accountantskantoren blijft het wel zo dat ze deze stap voor moeten zijn want anders is het te laat. Op het gebied van assurance en auditing is het stukken lastiger te voorspellen wat de gevolgen zullen zijn. Inmiddels is duidelijk dat XBRL voor bijna alle facetten van de accountantscontrole gevolgen heeft. Zo krijgt het begrip materialiteit een andere betekenis en zijn er nieuwe risico's voor de accountant. Tevens kan door XBRL de controle een stuk efficiënter ingericht worden. Al met al een hoop kansen. Kansen die wij als accountants moeten aangrijpen. Wereldwijd zijn meerdere organisaties bezig te onderzoeken welke gevolgen XBRL heeft voor assurance. Inmiddels is wel duidelijk dat over verstrekte informatie zekerheid moet worden gegeven. Welke zekerheid en wat deze zekerheid betekent is nog niet duidelijk. Dit moet door betrokkenen nog in kaart worden gebracht. In tussentijd heeft het NIVRA aangekondigd dat er alleen een accountantsverklaring mag worden afgegeven bij een papieren jaarrekening. XBRL en het harmonisatieproject maken deel uit van de toenemende mate van standaardisatie. Het elektronisch factureren en verdere digitalisering van de bedrijfsprocessen zullen hieraan ook hun steentje bijdragen. Duidelijk is wel dat het gebruik van XBRL voor bijna iedereen voordelen oplevert.

De kwaliteit van gegevens neemt toe waardoor beslissingen beter onderbouwd kunnen worden en sneller goedgekeurd kunnen worden (beter onderbouwde adviezen naar klanten toe en een betere rating van banken). Zijn er dan alleen maar winnaars? De softwareleveranciers moeten zich gaan bewijzen want wanneer ze achter de feiten aan gaan lopen dan kan het maar zo einde oefening zijn.

---

¹ Voor een up-to-date stand bekijk de XBRL-monitor op www.softwarepakketten.nl

1 Onderzoeksopzet

1.1 Aanleiding onderzoek

Ik ben tot dit onderwerp gekomen omdat XBRL mij erg aansprak. In 2006 hoorde ik op school voor het eerst over XBRL. Erik-Jan Kreuze uitte toen zijn zorgen. Hij zag toen al aankomen dat XBRL voor veranderingen zou gaan zorgen binnen de accountancybranche. Als alles zich zo doorzet als in bijvoorbeeld Azië dan staat ons nog wat te gebeuren. Het leek me interessant te onderzoeken welke gevolgen dit voor ons vakgebied zou kunnen gaan hebben. Ik ben me steeds meer gaan verdiepen in dit onderwerp. Een scriptie over XBRL en de rol van de accountant leek me meer dan een logische keuze.

Ik ben sinds 2007 werkzaam bij Van der Veen & Kromhout registeraccountants te Drachten. De ontwikkeling van XBRL begint steeds serieuzere vormen aan te nemen. Steeds meer accountantskantoren gaan werken met XBRL. Mede door mijn onderzoek zijn we binnen ons kantoor een werkgroep gestart die onderzoekt wat de voorwaarden zijn voor implementatie van XBRL.

1.2 Doel van het onderzoek

Ik ben gaan onderzoeken wat het gebruik van XBRL voor gevolgen heeft voor ons als accountant. In een aantal uitgebrachte boeken en publicaties op internet staat informatie van een aantal jaren terug. (vanaf 2002 tot heden) Hierin staat beschreven hoe XBRL in zijn werk gaat en wat voor voordelen dit heeft voor de gebruiker.

Dagelijks is er up-to-date informatie te vinden, veelal op internet. Dit geeft de huidige ontwikkeling weer. Ik wilde onderzoeken in hoeverre de geschetste verwachtingen waar worden gemaakt en of XBRL een kans van slagen heeft. Naarmate de tijd verstrijkt wordt er steeds meer over XBRL geschreven.

Tijdens mijn onderzoek ben ik erachter gekomen dat sommige mensen verkeerd omgaan met XBRL. Zo zei Harm-Jan van Burg (Nederlands Taxonomie Project) tijdens het interview in Den Haag dat er softwareleveranciers zijn die XBRL verkeerd inbouwen. Paul Sniijders (XBRL Nederland) benadrukte nogmaals tijdens het kenniscongres administratieve software op 30 oktober 2008 dat softwareleveranciers niet XBRL moet inkloppen in hun software.

XBRL verdwijnt uiteindelijk onder de motorkap maar dit betekent niet dat men niet op de hoogte hoeft te zijn van XBRL-ontwikkelingen. Het is zaak dat men op tijd op een juiste manier wordt geïnformeerd naar de gevolgen van XBRL en welke kansen en mogelijkheden XBRL biedt. Mijn onderzoek moet dienen als juiste beschrijving van XBRL en hoe je als accountant of intermediair klaar gestoomd kan worden voor XBRL.

1.3 Doelgroep

Ik heb gekozen voor een duidelijke en begrijpelijke uitleg van wat XBRL is. Hierdoor is het rapport voor vrijwel iedereen leesbaar. De lezer moet echter wel een (globaal) idee hebben van wat er binnen het accountantskantoor gebeurt. Voor mensen binnen het accountantskantoor zal dit rapport gemakkelijk gelezen kunnen worden. Studenten bedrijfseconomie of accountancy zullen veel zaken herkennen en kunnen steunen op de inhoud van dit rapport.

1.4 Centrale vraag

Afgeleid uit mijn doel van dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Op welke termijn zal door gebruik van XBRL de rol van de accountant veranderen of verdwijnen?

1.5 Deelvragen

Wat zijn de voor- en nadelen van XBRL?

Wat voor gevolgen heeft XBRL voor het samenstellen van de jaarrekening?

Wat voor gevolgen heeft XBRL voor de accountantscontrole?

Hoe kan XBRL bijdragen aan eenduidige verslaggeving (harmonisatie)?

1.6 Afbakening

Zoals eerder gezegd wil ik dit XBRL-onderzoek beperken tot het gebied van de accountants.

Ik heb naar het gehele werkveld van accountants gekeken. Zo komt de aangiftepraktijk naast het assurance en non-assurance vlak ook aan de orde.

Ik heb ook gekeken naar het technische aspect van implementatie van XBRL. Ik heb geprobeerd niet te veel technische termen te gebruiken. Zo heb ik de beschrijving van de taxonomie bewust simpel gehouden zodat dit hoofdstuk leesbaar blijft.

1.7 Methoden van onderzoek

In de voorbereidende fase heb ik een literatuuronderzoek gedaan. Ik ben op zoek gegaan naar publicaties op internet en naar artikelen in tijdschriften en heb boeken gelezen waarin XBRL staat beschreven. De uitgebrachte boeken zijn vaak enkele jaren oud waardoor de relevantie grotendeels ontbrak. Op internet verschijnen dagelijks artikelen die gaan over XBRL.

Aan de hand van de verzamelde literatuur heb ik een onderzoeksplan opgesteld. Ik heb gekeken welke kant ik op kon met de verzamelde informatie. Hieruit is mijn centrale vraag met deelvragen ontstaan.

Doordat XBRL een relatief jong onderwerp is, ontbreekt het aan voldoende relevante literatuur.

Het afnemen van interviews leek mij een goed middel om tot relevante informatie te komen.

Internet is een goed middel om geschikte kandidaten te vinden voor een interview. Ik kwam erachter dat een aantal personen vaak naar voren komen wanneer er over XBRL wordt gesproken. (Jan Pasmooij, Marc van Hilvoorde, Frank Pisters, Gerard Bottemanne) Deze mensen houden zich al jaren met XBRL bezig en hebben voldoende kennis opgebouwd om mij hierin verder te helpen.

Uiteindelijk heb ik negen interviews afgenomen die ik heb opgenomen met een audiorecorder.

Het kostte uiteindelijk veel tijd om deze interviews uit te werken maar dit leverde wel het gewenste resultaat op. Na het uitwerken van de interviews bleven er voor mij meestal nog een aantal vragen over. Aanvullend heb ik in veel gevallen nog een aantal vragen per mail gestuurd naar betrokkenen. Ook heb ik een aantal mensen per mail geïnterviewd. Ik dank deze mensen voor het beantwoorden van mijn vele vragen.

Na de uitwerking van alle interviews heb ik ook nog het kenniscongres administratieve software bezocht in Lunteren. (30 oktober 2008) Hier werd niet alleen over XBRL gesproken maar ook over de e-factuur en XBRL GL bij de Belastingdienst. Dit bood mij de mogelijkheid mijn onderzoek te verbreden naar XBRL aanverwante ontwikkelingen zoals onder andere de ontwikkeling van de e-factuur.

Gedurende het onderzoek heb ik voortdurend contact gehad met betrokkenen zodat de geschreven teksten altijd up-to-date konden zijn. Ik heb de uitwerking van het onderzoek zo breed mogelijk gehouden. XBRL heeft veel meer raakvlakken met andere ontwikkelingen dan wordt gedacht. Nadat ik het rapport in concept klaar had, heb ik deze laten reviewen door een aantal mensen. Ik sta altijd open voor opmerkingen en ben van mening dat dit alleen maar ten goede komt aan de inhoud van het rapport. Uiteindelijk zat er ongeveer drie maanden tussen het eerste concept en het uiteindelijke definitieve rapport.

1.8 Onderzoeksverantwoording

Zoals ik al eerder aangaf ontbreekt het vaak aan relevantie bij de beschikbare uitgebrachte boeken. Ik heb interviews afgenomen bij in totaal ongeveer twintig mensen die bijna allemaal werkzaam zijn binnen de accountancybranche. Alle betrokken partijen heb ik aan het woord gelaten zodat ik het onderzoek vanuit meerdere kanten kon belichten. Doordat ik in zekere zin hoor en wederhoor heb toegepast zijn de genoemde argumenten betrouwbaar. Interviews heb ik opgenomen waardoor ik alles kon terugluisteren. Ik heb alle woorden letterlijk overgenomen waardoor de uitwerkingen langdradig maar compleet waren. De bijgevoegde uitwerkingen van de interviews heb ik eerst laten lezen door betrokken om misverstanden te voorkomen. Ook heb ik mijn concepten door meestal accountants laten reviewen. Sommige mensen die ik heb gesproken tijdens de interviews hebben ervaring met het gebruik van XBRL dus weten waar ze over spreken.

1.9 Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk wordt begonnen met een inleiding. Hierin wordt een korte geschiedenis van XBRL geschetst en wordt verklaard wat XBRL is en hoe het werkt. Het derde hoofdstuk staat in het kader van de zogenaamde uitvragende partijen. (Kamers van Koophandel, Belastingdienst en Centraal bureau voor de statistiek) De mogelijkheden voor deze partijen worden verklaard en de verandering in communicatie met deze partijen wordt beschreven. In hoofdstuk 4 worden alle andere betrokken partijen beschreven. Hun belangen, kansen, bedreigingen en bezwaren komen hier aan de orde. Hoofdstuk 5 gaat verder in op de voor- en nadelen van XBRL. Hoofdstuk 6 geeft aan welke nieuwe diensten er door XBRL er kunnen ontstaan. In hoofdstuk 7 wordt diep in gegaan op de gevolgen binnen de samenstelpraktijk en hoofdstuk 8 beschrijft dit voor de accountantscontrole. Hoofdstuk 9 gaat kort in op mogelijke bedreigingen en hoofdstuk 10 geeft een beschrijving van internationale XBRL-ontwikkelingen. Hoofdstuk 11 gaat verder in op de standaardisatie op het gebied van rapporteren. In hoofdstuk 12 wordt verder vooruit gekeken en wordt een beeld geschetst van het accountantskantoor over 10 jaar. Tot slot wordt er een conclusie beschreven en wordt ingegaan op de adviezen. Als bijlage zijn de uitwerkingen van de interviews opgenomen.

Tot slot wens ik iedereen veel leesplezier.

2 Introductie

De titel van dit hoofdstuk is niet voor niets een introductie. Dit van ontstaan van XBRL-jaarrekening tot het verzenden van deze jaarrekening. Dit rapport begint met een uitgebreide introductie van XBRL. Stap voor stap komt naar voren wat de mogelijkheden en ontwikkelingen zijn op het gebied van XBRL. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een korte uitleg over het verzendproces van een XBRL-jaarrekening.

2.1 Wat is XBRL

In 1998 hebben accountants in de Verenigde Staten het initiatief genomen om XBRL te ontwikkelen, omdat zij voordelen zagen in het elektronisch beschikbaar stellen van financiële informatie aan analisten, beleggers, toezichthouders en financiële instellingen, maar ook voor eigen gebruik in hun controle. Al snel bleken overheden en toezichthouders hiervoor grote belangstelling te hebben. De kiem voor de ontwikkeling van XBRL lag bij Amerikaanse accountant, Charles Hoffman¹, werkzaam bij Knight Vale and Gregory in Tacoma, Washington.

Er zijn twee varianten: Financial Reporting en Global Ledger. XBRL Financial Reporting (FR) is bedoeld voor externe financiële verslaggeving. Als er wordt gesproken over XBRL dan wordt er XBRL FR bedoeld. Het bevat per definitie geaggregeerde gegevens en biedt maar in beperkte mate de mogelijkheid om in te zoomen op onderliggende details. XBRL Global Ledger (GL) is een systematiek waarmee je de vastlegging, uitwisseling en rapportage van al je grootboekgegevens kunt standaardiseren en optimaliseren, vanaf transactieniveau. XBRL GL bevindt zich nu nog in de ontwikkelingsfase. Het zal nog wel even duren voordat deze de noodzakelijke politieke barrières doorbroken heeft.

Foto 1: Charles Hoffman, creator of XBRL

XBRL staat voor eXtensible Business Reporting Language. Dit is een op XML gebaseerde open standaard waarmee op een efficiënte en directe manier gegevens kunnen worden uitgewisseld en gerapporteerd. Deze standaard wordt beheerd door de non-profitorganisatie "XBRL International". Om met XBRL taal te kunnen communiceren is een taxonomie nodig.

Handmatige invoer van formulieren voor bijvoorbeeld het CBS en belastingaangiften verdwijnt want XBRL biedt de mogelijkheid gegevens direct vanuit het boekhoudpakket te versturen naar de Belastingdienst, het Centraal Bureau voor de Statistiek of de Kamers van Koophandel. Ook voor interne rapportages is XBRL een goed middel het management efficiënt en optimaal te kunnen rapporteren.

XML staat voor eXtensible Markup Language. De ontwikkeling van de taal is begonnen in 1996 en in 1998 overgenomen door het World Wide Web Consortium, dat ook verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van bijvoorbeeld HTML en HTTP.

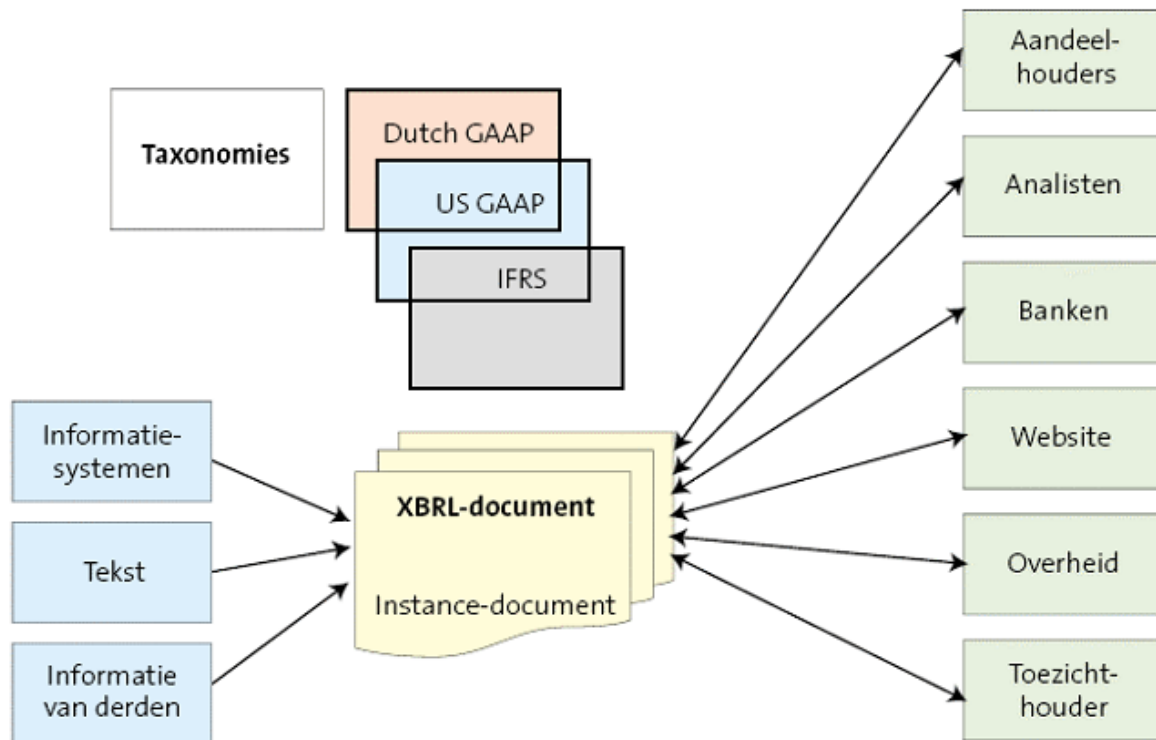
Een XML bestand bestaat uit tekst, die ook door mensen te interpreteren is. Net als bij HTML wordt gebruik gemaakt van 'tags' (bijvoorbeeld <form>) en bijbehorende attributen (bijvoorbeeld <form name="aanvraag">). Bij HTML liggen de tags en hun betekenis vast. Bij XML is dat anders: tags worden alleen gebruikt om stukjes data te begrenzen, de betekenis van de tags en hun attributen is geheel door de programmeur te bepalen.

---

¹ XBRL voor accountants – Jan Jacobs (maart 2007)

2.2 Hoe werkt XBRL?

Figuur 1. eXtensible Business Reporting Language: XBRL

figuur 1 bron: XBRL Nederland

2.3 XBRL Nederland

XBRL Nederland is de Nederlandse tak van XBRL international. De Nederlandse tak is in 2002 opgericht en verstrekt informatie over XBRL en geeft er trainingen over. Steeds meer bedrijven, organisaties en andere partijen nemen deel aan XBRL Nederland. De afspraken tussen overheid en de bedrijven zijn vastgelegd in een convenant. Op 9 juni 2006 heeft de eerste groep van organisaties het convenant ondertekend. Het convenant loopt tot 9 juni 2011. Tot die tijd kunnen marktpartijen zich alsnog aansluiten bij het convenant.

Op dit moment zijn er 86 convenantpartijen. Deelnemers hebben recht op alle informatie die beschikbaar is binnen deze internationale organisatie. Voor iedereen is de website van XBRL Nederland beschikbaar. Hierop staan alle laatste nieuwsfeiten op het gebied van XBRL. Ook is er een archief met publicaties over XBRL te vinden.

2.4 Nederlands Taxonomie Project

De overheid heeft naar een manier gezocht de administratieve lasten te verminderen. Om dit te realiseren is in opdracht van de ministeries van financiën en justitie het Nederlands Taxonomie Project (NTP) opgericht. Om zo veel mogelijk rendement te halen is er voor gekozen XBRL te gebruiken voor zowel het jaarrekeningenrecht als bij fiscaliteit en statistiek. Hierdoor kunnen processen bij de Belastingdienst, Kamers van Koophandel en het CBS ook efficiënter worden uitgevoerd.

De Nederlandse taxonomie is gezamenlijk ontwikkeld door overheid en bedrijfsleven op initiatief van de ministeries van Justitie en Financiën om te komen tot administratieve lastenverlichting voor ondernemers.¹

¹ <http://www.xbrl-ntp.nl>

2.5 Taxonomie

Om met XBRL te werken is er een taxonomie nodig. Een taxonomie is een soort woordenboek met daarin gegevenselementen. Ieder gegevenselement heeft een aparte betekenis. Deze taxonomie wordt in Nederland beheerd door het Nederlands Taxonomie Project (NTP). Eind 2005 was de eerste taxonomie beschikbaar. Deze bevatte 20.000 gegevenselementen. Vanaf april 2008 is Taxonomie 2.1, de meest recente operationele taxonomie beschikbaar. In september 2008 is er weer een nieuwe taxonomie verschenen. Die heet dan voor het eerst niet 3.0 maar 2009. De naamgeving heeft betrekking op het jaar waarin hij gebruikt gaat worden. Hij wordt gebruikt voor de Omzetbelasting aangiften 2009 en de aangiften vennootschapsbelasting 2008. De naamgeving verandert omdat dit in beginsel al is besloten. Toen is gezegd dat wanneer de taxonomie stabiel genoeg is hij genoemd zal gaan worden zoals af is gesproken. Dit zal voor sommige mensen verwarrend kunnen zijn want de naam 3.0 en 2009 zal door elkaar gebruikt gaan worden.

Een taxonomie bestaat uit twee lagen. De eerste en belangrijkste laag bestaat uit gegevens met definities in de vorm van labels. Al die labels verwijzen naar de wet. De tweede laag bestaat uit 80 reports. Deze reports kun je kleine taxonomieën noemen. In Nederland wordt altijd gesproken over de Nederlandse taxonomie maar er zijn dus eigenlijk 80 taxonomieën.

Een report is bijvoorbeeld een winstaangifte. De subdomeinen binnen de taxonomie zijn fiscaliteit, statistiek en jaarrekeningenrecht. De samenvatting betekent dat het grootste gedeelte van de Nederlandse ondernemingen niet meer op basis van BW 2 Titel 9 hoeven te rapporteren maar op fiscale grondslagen. De bankentaxonomie is eigenlijk deze fiscale taxonomie met een kleine uitbreiding. Bij het taxonomieproject zijn alle vragenlijsten, aangiften en opgaven statistiek onder elkaar gezet en bij elkaar opgeteld waren dit er 200.000. De dubbele vragen zijn er eerst uitgehaald. Hierna zijn de normalisaties eruit gehaald. Dit betekent dat je twee vragen die je als hetzelfde kunt interpreteren gaat gebruiken als één vraag. Hierdoor krijg je een taxonomie met veel minder gegevens elementen. De verwachting is dat er uiteindelijk 8.000 velden over zullen blijven. De taxonomie wordt voortdurend geupdate. Elke uitvragende partij levert hiervoor nieuwe gegevens aan. Dit komt bij het bouwteam terecht. Deze bestaat uit drie mensen die hier parttime mee bezig zijn

2.6 Mapping

Mapping betekent dat je het juiste grootboek koppelt aan de juiste taxonomie.

Je zou bijna kunnen zeggen dat degene die over de data beschikt de sleutel heeft.

Rapportagesoftware is alleen maar een vorm om iets presenteerbaar te maken, dat geldt ook voor fiscale aangiften. Deze functionaliteit zou je in één omgeving onder kunnen brengen.

Het meest logische is dat je in het financiële pakket de jaarrekening samenstelt.

Nadat de kolommenbalans is uitgewerkt, is de jaarrekening in principe klaar.

Er hoeft niet meer om worden gekeken naar het mappen want dat hoeft maar één keer per taxonomie plaats te vinden. (er hoeft maar één keer per taxonomie gemapt te worden als de klant precies de identieke administratie aanlevert) De assistent-accountants die de jaarrekening samenstellen merken dus niets van de mapping. Als er een nieuwe taxonomie beschikbaar is dan moet er wel weer opnieuw gemapt worden. Een accountantskantoor welke in de meeste gevallen werkt met balansmodel D (kosten per categorie zoals inkoopkosten, verkoopkosten, etc) hoeft maar één keer te mappen. Het is niet zo dat elke administratie gemapt moet worden aan de taxonomie. XBRL doet pas zijn intrede nadat het reguliere werk van journaalposten en interpretaties is voltooid.

Zeker is wel dat er een soort van standaard rekeningschema gehanteerd moet worden. De "boeker" moet op dit gebied wel concessies doen. Een langlopende schuld kan bijvoorbeeld niet kort gemaakt worden omdat het grootboek welke gemapt is aan de taxonomie zo fout is waardoor er een verkeerd instance document uit kan voortkomen. Wordt er gemapt, dan kan het grootboekschema niet meer aangepast worden.

2.7 Instance document

Een instance document is niet meer dan een ander woord voor een rapportage in XBRL formaat. Dit bestand kan via de mail of het internet naar een organisatie worden gestuurd of op een website beschikbaar worden gesteld voor belanghebbenden. In onderstaand figuur is weergegeven hoe een instance document er ongeveer uitziet. Overigens heeft onderstaand figuur betrekking op een IFRS taxonomie.

```
<ifrs-gp:AssetsHeldSale contextRef="Current_AsOf" unitRef="U-Euros"
  decimals="0">100000</ifrs-gp:AssetsHeldSale>
<ifrs-gp:ConstructionProgressCurrent contextRef="Current_AsOf"
  unitRef="U-Euros" decimals="0">100000</ifrs-
  gp:ConstructionProgressCurrent>
<ifrs-gp:Inventories contextRef="Current_AsOf" unitRef="U-Euros"
  decimals="0">100000</ifrs-gp:Inventories>
<ifrs-gp:OtherFinancialAssetsCurrent contextRef="Current_AsOf"
  unitRef="U-Euros" decimals="0">100000</ifrs-
  gp:OtherFinancialAssetsCurrent>
<ifrs-gp:HedgingInstrumentsCurrentAsset contextRef="Current_AsOf"
  unitRef="U-Euros" decimals="0">100000</ifrs-
  gp:HedgingInstrumentsCurrentAsset>
<ifrs-gp:CurrentTaxReceivables contextRef="Current_AsOf" unitRef="U-
  Euros" decimals="0">100000</ifrs-gp:CurrentTaxReceivables>
<ifrs-gp:TradeOtherReceivablesNetCurrent contextRef="Current_AsOf"
  unitRef="U-Euros" decimals="0">100000</ifrs-
  gp:TradeOtherReceivablesNetCurrent>
<ifrs-gp:PrepaymentsCurrent contextRef="Current_AsOf" unitRef="U-Euros"
  decimals="0">100000</ifrs-gp:PrepaymentsCurrent>
<ifrs-gp:CashCashEquivalents contextRef="Current_AsOf" unitRef="U-
  Euros" decimals="0">100000</ifrs-gp:CashCashEquivalents>
<ifrs-gp:OtherAssetsCurrent contextRef="Current_AsOf" unitRef="U-Euros"
  decimals="0">100000</ifrs-gp:OtherAssetsCurrent>
<ifrs-gp:AssetsCurrentTotal contextRef="Current_AsOf" unitRef="U-Euros"
  decimals="0">1000000</ifrs-gp:AssetsCurrentTotal>
```

figuur 2 "instance document"

XBRL bestanden worden elektronisch ondertekend met een OTP-certificaat (envelopcertificaat). Hiermee komt onder meer vast te staan door welke partij het document is ondertekend en dat het niet gewijzigd is sinds de ondertekening.

2.8 Verzenden van XBRL-jaarrekening

Het voordeel van een jaarrekening in XBRL-formaat is dat deze met één druk op de knop verzonden kan worden naar wie dan ook. Een papieren jaarrekening wordt nu nog ingebonden en opgestuurd naar de klant of naar de bank, eventueel omgezet naar pdf-formaat en per mail verstuurd.

Bij een XBRL-jaarrekening is dit een ander verhaal. Het gegenereerde instance document kan rechtstreeks naar de bank worden verzonden. De klant moet echter wel de jaarrekening autoriseren. Dit kan het beste via een portal. Op dit moment is het nog niet mogelijk om met een willekeurig geselecteerd boekhoudpakket een gegenereerd instance document via elk portaal te verzenden. Deze ontwikkeling is dan ook nog druk gaande.

Op dit moment zijn er vijf accountantskantoren¹ die XBRL hebben geïmplementeerd in hun rapportgenerator "Audition". Echter wanneer er niet gewerkt wordt met "Unit 4 Accountancy Client

¹ Bron: Unit 4 Agresso

Portal”, is het niet mogelijk automatisch via de overheidstransactiepoort (ook wel afgekort als OTP. Dit is een kanaal waarmee overheid communiceert met verschillende partijen) in XBRL de jaarrekening te deponeren. (Unit 4 Agresso maakt tevens gebruik van de portal van Bedrijvenweb maar dan onder eigen naam) Dit moet dan handmatig gebeuren. Dit kan bijvoorbeeld via het Diginotar XBRL-loket. Hiermee kun je het instance document uploaden en tekenen met het OTP-certificaat. Vervolgens wordt het verstuurd naar het OTP. Het OTP stuurt deze vervolgens door naar de Kamer van Koophandel. Dit is overigens nu alleen nog maar mogelijk voor BV klein.

Met één druk op de knop genereer je een instance document in Caseware. Hierna krijg je de keuze naar welke omgeving/portal je het bestand wenst te sturen. Op dit moment zijn er mogelijkheden voor Creaim en Pinkweb als Service Providers (portals), of door een kantoor zelf ontwikkelde portal. Andere ontvangende portals zijn er niet. Bij Caseware maakt het niet uit hoe je het instance document verstuurd maar het kan in tegenstelling tot Audition wel volledig automatisch. Op korte termijn (de komende maanden) is dit allemaal ook mogelijk met “Accountview” en “Exact online”. Authenticatie en autorisatie (vaststellen dat de verzender daadwerkelijk de verzender is en dat deze na verzending niet is gewijzigd) zijn belangrijk voordat het gedeponeed wordt bij de Kamer van Koophandel, dat maakt het noodzakelijk dat het via dergelijke portals verloopt.

Het gebruik van XBRL maakt het ook mogelijk jaarrekeningen direct op te vragen en deze in te lezen in eigen software. Mogelijk gaat de KvK ook brancherapportages aanbieden. De KvK heeft wel aangegeven dat mogelijke besparingen binnen de KvK door XBRL zal worden teruggegeven aan de ondernemers. Dit in de vorm van een lagere jaarlijkse bijdrage.

De Kamers van Koophandel is ook aan het nadenken of er misschien iets gedaan kan worden op het gebied van benchmarken. Dit is voor de KvK aantrekkelijk en makkelijk op te zetten omdat immers bijna alle jaarrekeningen aanwezig zijn, zo zou er nog wel een winst-en-verliesrekening meegestuurd moeten worden. XBRL maakt dit stukken makkelijker waardoor dit geautomatiseerd opgezet kan worden. De prioriteit van de KvK ligt op dit moment bij het op gang brengen van de XBRL-berichtenstroom. Volgens de Kamers van Koophandel (vertegenwoordigd door Matthieu van Bommel¹) kan het nog wel vijf jaar duren voordat iedereen zal gaan deponeren in XBRL.

2.9 XBRL Global Ledger

XBRL Global Ledger (GL) is een systematiek waarmee je de vastlegging, uitwisseling en rapportage van alle grootboekgegevens kunt standaardiseren en optimaliseren vanaf transactieniveau. Informatie uit bedrijfsprocessen wordt op één punt en één moment vastgelegd, waarna het voor allerlei doeleinden gebruikt kan worden zonder de gegevens nog te hoeven transformeren. Het is bijvoorbeeld mogelijk internationale omzetcijfers in te zoomen tot op lokaal transactieniveau. De Belastingdienst heeft hierin grote interesse. Ze willen gaan piloten met behulp van XBRL GL. Hierbij kunnen ze alles zien vanaf transactieniveau. Dit biedt de Belastingdienst de mogelijkheid vaker en beter te kunnen controleren. Al moet wel gezegd worden dat de Belastingdienst steeds meer ‘controle’ verantwoordelijkheden neerlegt bij de accountant en fiscalist. In het kader van horizontaal toezicht moet dit er toe leiden dat de Belastingdienst zelf steeds minder hoeft te controleren. Op dit moment zijn er drie soorten auditfiles waar de Belastingdienst mee werkt, financieel, salaris en afrekensystemen. In feite is dat een modernere variant van wat de Belastingdienst nu doet met Auditfile viewer. Dit programma wordt gebruikt om te kunnen zien welke journaalposten zijn gemaakt in de financiële administratie. De Belastingdienst is nu bezig met een pilot wat moet leiden naar een vervanging van de auditfiles.

---

¹ Matthieu van Bommel is Productmanager afdeling Verkoop en Marketing bij de Kamer van Koophandel

3 Uitvragende partijen¹

Het kabinet wil graag substantiële administratieve lasten verminderen voor het bedrijfsleven. Dit kan door regels schrappen of door ze te vereenvoudigen. Heel veel regels kun je niet schrappen omdat dit praktisch onmogelijk is. Daarom is er voor gekozen de regels te vergemakkelijken. In dit geval door de toepassing van XBRL.

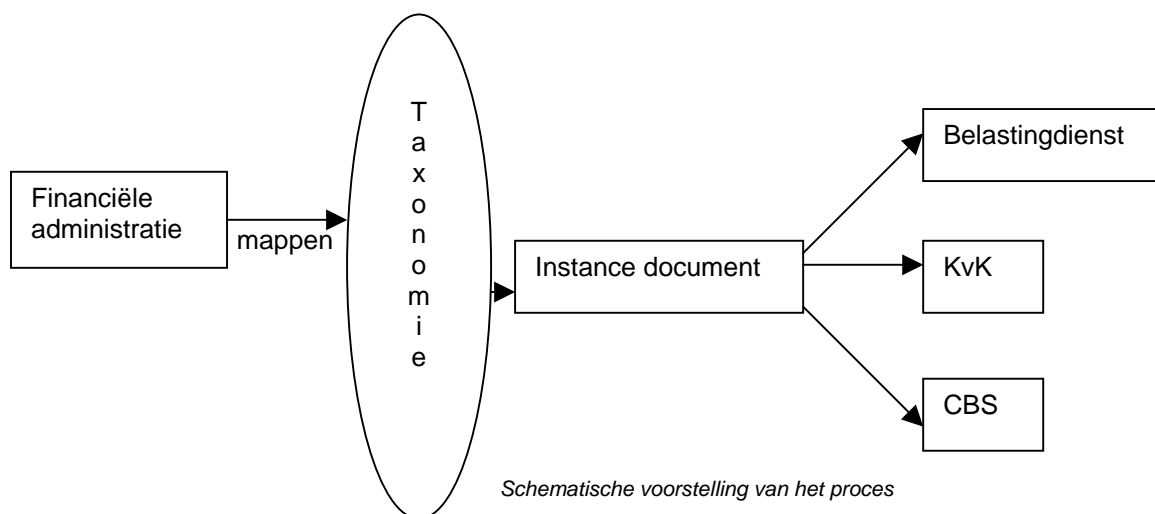
Om het rendement zo hoog mogelijk te maken, is niet alleen gekozen voor toepassing van XBRL in het jaarrekeningrecht, maar ook in twee andere domeinen waar soortgelijke financiële gegevens aan de orde zijn, namelijk fiscaliteit en statistiek.

Een bijkomend voordeel van (en argument voor) gebruik van de XBRL-taxonomie is dat ook de processen van gegevensverwerking bij de overheid (KvK, Belastingdienst en CBS) efficiënter kunnen worden uitgevoerd. Het mes snijdt zo aan twee kanten.

De Nederlandse taxonomie (NT) heeft vooralsnog betrekking op 3 domeinen: jaarrekeningen, belastingen en statistieken. Bij de ontwikkeling van de taxonomie hebben de Kamer van Koophandel Nederland, het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Belastingdienst geïnventariseerd welke financiële gegevenselementen ze gebruiken en wat de samenhang tussen die gegevens is. De begrippen zijn vastgelegd in de Nederlandse taxonomie.

De Nederlandse taxonomie bevat uiteindelijk zo'n 8.000 elementen, die kunnen worden onderverdeeld in aantal domeinen:

- algemene gegevens, zoals namen en adressen
- commerciële gegevens, zoals IFRS
- fiscale gegevens
- statistische gegevens

¹ Verzamelnaam voor Kamers van Koophandel, Belastingdienst en Centraal Bureau voor de Statistiek

3.1 Communicatie met uitvragende partijen

Momenteel wordt er in veel gevallen via 'Belastingdienst Application Programming Interface' (ook wel afgekort als BAPI) gecommuniceerd met de Belastingdienst. Bij een aangifte omzetbelasting ontvang je een terugkoppeling in de vorm van een EKA (Elektronische Kopie Aanslag). Ook de aangiften loonheffing gaan via BAPI. Je doet de aangifte in het salarispakket waarna het via BAPI naar de Belastingdienst wordt gestuurd. Na een aantal dagen ontvang je via het systeem een melding of de aangifte wel of niet akkoord is bevonden. Om te communiceren in XBRL is gekozen voor de overheidstransactiepoort (OTP). Dit is een op webservice gebaseerd technologie, dit betekent dat het financiële pakket aangeeft dat je aangifte wilt doen. Op dat moment roept het pakket doormiddel van een 'Simple Object Access Protocol' (vaak afgekort tot SOAP) koppeling die dienst aan als een hyperlink. Op dit moment is de Belastingdienst nog niet helemaal klaar XBRL te verwerken via OTP. De Belastingdienst heeft deze technologie zo ingericht dat je twee retourberichten ontvangt wanneer je aangifte doet. Je stuurt het naar de infrastructuur toe en deze stuurt het door naar de Belastingdienst. De wet zegt dat de Belastingdienst verplicht is een ontvangstbevestiging te sturen. Op basis daarvan is het proces zo ingericht dat je een bericht krijgt van de infrastructuur zodra deze het heeft afgeleverd bij de Belastingdienst. Deze melding voldoet niet aan de wet. De tweede melding moet zijn "aangekomen en ingeboekt bij de Belastingdienst". Deze tweede aankomstmelding zou automatisch gegenereerd moeten worden. Op dit moment werkt dit nog niet waardoor ze deze melding handmatig moeten versturen.

3.2 Belastingdienst

Vanaf 1 april 2008 kunnen ondernemers aangifte omzetbelasting en opgaaf intracommunautaire leveringen doen in XBRL. Op 4 april kwamen bij de Belastingdienst de eerste aangiften in XBRL binnen. Tot juli 2008 kwamen er ongeveer 1.400 aangiften Omzetbelasting bij de Belastingdienst binnen in XBRL. De infrastructuur bij de Belastingdienst is nog niet geheel klaar voor verwerking van de aangiften via OTP. Verwacht wordt dat per 1 januari 2009 de aangiften OB en de verkorte winstaangifte via OTP ingediend kunnen worden bij de Belastingdienst. Vanaf 1 juli kunnen ondernemers ook de volgende aangiften aanleveren in XBRL;¹

- Inkomstenbelasting (winst en niet-winst)
- Loonheffing
- Omzetbelasting
- Weekaanlevering
- Eerstedagsmelding
- Vennootschapsbelasting
- Verkorte winstaangifte vennootschapsbelasting (pilot)

Het is de vraag in hoeverre de eerstedagsmeldingen in 2009 nog worden ingediend. Binnen de Belastingdienst is een discussie gaande over afschaffing hiervan. Dit omdat met de zes miljoen meldingen die jaarlijks ontvangen worden, niets wordt gedaan. Afschaffing in 2009 is nog niet zeker maar uit het belastingplan 2009 blijkt dat dit binnen de huidige kabinetsperiode zal gaan plaatsvinden. In 2009 is het echter nog niet mogelijk verschillende schattingen in XBRL aan te leveren. Dit maakt het noodzakelijk de aangiftesoftware voorlopig te behouden. De Belastingdienst wil XBRL GL² het meest gaan gebruiken voor de controles. Wanneer de onderneming werkt met XBRL GL dan geef je een signaal naar de Belastingdienst af. Nu zie je dat heel veel toezichtinformatie in de aangiften terecht is gekomen. De verkorte winstaangifte heeft dit minder. Over een aantal jaren gaat de Belastingdienst de verkorte winstaangifte uitvragen in XBRL GL formaat. De auditfile is de basis geweest van XBRL GL. Nederland liep daarin voor bij de rest van de wereld. De Belastingdienst is gefaseerd bezig met een pilot waarin de werking van XBRL GL wordt getest. Het is de bedoeling dit te laten vervangen door XBRL GL. De Belastingdienst is daar nu mee bezig maar voordat dit zal gaan werken in de markt dan zijn we een aantal jaren verder.

---

¹ http://www.belastingdienst.nl/belastingconsulent/nieuwsbrief/nieuwsberichten/2008-04-16-06_xbrl.html

² Zie ook hoofdstuk 2.9

3.3 Centraal Bureau voor de Statistiek

Het Centraal Bureau voor de Statistiek is in Nederland de instantie waar de verzameling, bewerking en publicatie van de statistieken ten behoeve van overheid, wetenschap en bedrijfsleven zijn gecentraliseerd. Het CBS is opgericht in 1899 en heeft vestigingen in Heerlen en Den Haag en is sinds 3 januari 2004 een Zelfstandig Bestuursorgaan. Voorheen viel het CBS onder het Ministerie van Economische Zaken.¹

Per 31 januari 2007 kunnen alleen de bedrijven die minder dan 50 werknemers hebben de mogelijkheid gegevens in XBRL aan te leveren bij het CBS. De elektronische vragenlijsten zijn op dit moment nog niet toereikend om een goed en verantwoord beeld te krijgen.

Er lopen momenteel voor ondernemingen pilots in het kader van het NTP.

In dit project werken o.a. de Belastingdienst, de KvK's en het CBS samen om gegevens uit de jaarverslagen via NTP-taxonomie aan deze instellingen te leveren. (één bericht voor meerdere gebruikers) Daarnaast leveren lagere overheden in de praktijk gegevens van begrotingen, kwartaalrapportages en jaarrekeningen met behulp van XBRL aan het CBS.

De volgende gegevens kunnen in XBRL formaat naar het CBS worden gezonden;²

- Productiestatistiek
- De enquête Investerings en lease
- Korte termijn statistiek voor de bouw
- Korte termijn statistiek voor de industrie
- Korte termijn statistiek voor de handel
- Korte termijn statistiek – overige

In de oude situatie moeten alle gegevens die naar het CBS gestuurd worden, handmatig ingevuld worden. Hierdoor is er een kans op fouten.

Op dit moment wordt er nog niet heel erg veel in XBRL aangeleverd bij het CBS.

Ongeveer 80 gemeenten en 20 andere lagere overheden (waterschappen, provincies en gemeentelijke regelingen) leveren hun gegevens in deze vorm aan bij het CBS.

3.4 Kamers van Koophandel

Van genoemde drie uitvragende partijen valt bij de Kamers van Koophandel de meeste efficiencyvoordelen te behalen op het gebied van implementatie van XBRL. Veel jaarrekeningen moeten worden ingescand zodat deze digitaal gearchiveerd kunnen worden. Wanneer de jaarrekeningen in XBRL-formaat worden aangeleverd dan kan de meest tijdrovende klus overgeslagen worden.

Ook verwacht de KvK dat XBRL zal leiden tot betere kwaliteitscontrole en ook zal er tijd worden bespaard omdat er minder navraag en correspondentie zal zijn met klanten.

De Kamers van Koophandel heeft haar systemen aangepast om jaarrekeningen in XBRL formaat vanaf boekjaar 2005 te verwerken. Op 30 januari 2007 is de eerste jaarrekening in XBRL gedeponerd bij de Kamers van Koophandel. Overigens is het nu alleen voor BV klein mogelijk te deponeren in XBRL. In dit najaar van 2008 werden er door de KvK in samenwerking met een aantal andere partijen gratis workshops aangeboden.

Hier werd gedemonstreerd hoe er in XBRL gedeponerd kan worden. Ook stelden Case Ware en Cream tot 31 december 2008 gratis software beschikbaar dat nodig is voor deponeren in XBRL.

---

¹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Centraal_Bureau_voor_de_Statistiek

² <http://www.xbrl-ntp.nl>

4 Betrokkenen

De toepassing van XBRL kan op vele manieren gerealiseerd worden. Het zijn niet alleen rapportages of jaarrekeningen welke opgesteld kunnen worden in XBRL-formaat. Door de toename van het aantal mogelijkheden, neemt ook het aantal betrokkenen toe.

4.1 De consument/ondernemer/cliënt

De overheid roept al jaren dat XBRL zal zorgen voor lastenverlichting voor de ondernemers. Echter besteden steeds meer bedrijven hun administratieve verplichtingen uit aan een administratiekantoor of de accountant. Twinfield meldt zelfs dat 71% van de kleine ondernemingen zijn administratie op papier aanlevert bij een intermediair. Zij zullen in eerste instantie niks merken wanneer er met XBRL gewerkt zal gaan worden.

Dit wordt wel anders als er volledig gedigitaliseerd gaat worden. Dus wanneer er geen papieren jaarrekening meer zal zijn. De klant zal moeten tekenen voor de jaarrekening. Wanneer dit niet meer op papier kan dan zal dit digitaal moeten in de vorm van een digitale akkoordverklaring of een andere vorm van goedkeuren.

4.2 De accountants

De accountants zullen het meeste gaan merken van de implementatie van XBRL. Zij zullen hier dagelijks mee moeten gaan werken. Wanneer XBRL daadwerkelijk de uniforme rapportagetiaal gaat worden zoals voorspelt dan heeft dit grote gevolgen voor de manier van gegevensverwerking. De bedrijfsprocessen zullen gaan veranderen (software zal op den duur verdwijnen en de werkzaamheden worden meer adviserend) en de manier van rapporteren naar belanghebbenden zal anders gaan worden. Doordat de werkzaamheden zullen gaan veranderen, is het ook logisch dat de huidige "producten" zoals de samenstellingsverklaring en de accountantsverklaring niet meer kunnen voortbestaan zoals in huidige vorm. In de verklaringen staan werkzaamheden die nu niet meer van toepassing zijn waardoor er andere werkzaamheden voor in de plaats komen. Ook zal de accountantscontrole een grote metamorfose ondergaan. De controle van een XBRL-jaarrekening vergt een andere controle aanpak. Deskundigen zeggen dat het slagen van XBRL afhangt van de manier waarop accountants met de software omgaan. Accountants wachten te veel tot softwareleveranciers met XBRL geïmplementeerde programma's komen terwijl ze hierin pro-actief moet zijn in plaats van reactief. Ze moeten tegen de leveranciers zeggen wat ze willen en wanneer ze dit willen hebben. Accountants hebben meer macht dan ze zelf misschien wel denken. Ze moeten ook beseffen dat ze door XBRL makkelijker over kunnen stappen naar een andere softwareleverancier. Hierdoor wordt de positie van accountants nog sterker. Softwareleveranciers zullen meer naar hun klanten moeten luisteren omdat ze dan maar al te goed weten dat klant om het minste of geringste vertrokken kan zijn.

Frank Pisters (Gibo Groep) "Er zijn er veel die tegen XBRL opkijken"

4.3 Softwareleveranciers

XBRL zal ook grote gevolgen hebben voor de softwareleveranciers. Deze zitten niet allemaal te wachten op XBRL. De toekomst voor de rapportage- en aangiftesoftware wordt door velen in twijfel getrokken. Op korte termijn blijft deze software een noodzakelijk hulpmiddel. Ik verwacht dat kleine softwareleveranciers die niet mee gaan met de XBRL-ontwikkelingen, er over een aantal jaren niet meer zullen zijn. Grote ondernemers, maar ook steeds meer MKB-ondernemers zullen de komende jaren voor totaaloplossingen gaan kiezen zoals ERP-pakketten. Alles is hier mogelijk in één pakket. Zo hangt de ontwikkeling van de e-factuur ook nauw samen met deze ontwikkeling. Pakketten die XBRL zullen gaan implementeren en waar vanuit een e-factuur kan worden gestuurd, zal voorop gaan lopen in de markt. De stabiliteit van dit complete pakket zal zijn succes gaan bepalen. Achtereenvolgens staan hierna de verschillende softwareleveranciers toegelicht.

4.3.1 Boekhoudsoftware

In de ideale situatie wordt vanuit het financiële pakket het instance document gegenereerd en verstuurd. Het is nu al mogelijk om vanuit ExactOnline, Exact Globe, Reeleezee, Accountview en Cash een instance document te genereren en deze vervolgens te deponeren bij de Kamer van Koophandel. Andere softwareleveranciers zijn hiermee druk doende of hebben geen interesse voor XBRL. Overigens is niet de verwachting dat Exact voor Dos met XBRL zal gaan werken. Accountants die hier nog mee werken zullen moeten gaan overstappen op een Windows pakket willen ze een instance document generen vanuit het financiële pakket. Blijven ze met Exact DOS werken dan moet dit via Creaim of de rapportgenerator. Het is voor veel accountants een grote stap de rapportage- en aangiftesoftware niet meer te gaan gebruiken. Ik denk dat veel van hen een soort van tussenstap gaan maken. Ze zullen in plaats vanuit het financiële pakket, XBRL gaan implementeren in de rapportagesoftware. Dit uit puur praktische overwegingen omdat er ook een papieren jaarrekening blijft bestaan de komende jaren. De rapportgenerator blijft dan nog steeds een noodzakelijk hulpmiddel. Pas wanneer er geen toekomst meer is voor de papieren jaarrekening, zullen ze XBRL gaan implementeren in het financiële pakket.

4.3.2 Rapportagesoftware

De softwareleveranciers spelen een voorname rol in het rapportageproces. Deze partij heeft als één van de eersten in de keten zijn nek uitgestoken voor XBRL. Het werd hun niet opgelegd maar ze zagen het als morele plicht de software XBRL enabled te maken.

Nu werk je met veel verschillende pakketten. Zo heb je een boekhoudpakket, rapportgenerator en aangiftesoftware. Door de introductie van XBRL moeten de leveranciers hun pakketten aanpassen. Er moet een taxonomie in het pakket verwerkt worden en ook moet er een verzendmodule in komen die communicatie met andere partijen mogelijk maakt.

Martin van Vliet (Unit 4 Agresso) "Ik ben niet bang dat de rapportgenerator gaat verdwijnen. Juist als de techniek eenvoudiger wordt zien we enorme kansen de rapportgenerator uit te breiden"

Het is de verwachting dat er door de komst van XBRL uiteindelijk geen plaats meer is voor de rapportgenerator (Audition en Caseware als bekendste) want de rubricering en lay-out is niet meer van belang. Het gaat nu om het verzenden van data met de juiste labels en contextuele informatie. Software kan uiteindelijk controleren of het instance document juist is. Deze kan door de ontvangende partij rechtstreeks worden verwerkt en leesbaar worden gemaakt door middel van een viewer. Overigens zijn Unit 4 Agresso en Caseware niet bang dat de rapportgenerator zal gaan verdwijnen. Sterker nog: XBRL biedt voor deze pakketten juist extra mogelijkheden.

4.3.3 Aangiftesoftware

Door de komst van XBRL is er geen plaats voor aangiftesoftware, stellen de critici. (meerdere mensen hebben dit aangegeven tijdens de afgenomen interviews) Op dit moment zijn Afas, Kluwer en Reed Business XBRL enabled. Vanuit deze pakketten kunnen verkorte winstaangiftes in XBRL bij de Belastingdienst worden ingediend.

Als vanuit de boekhoudsoftware of rapportgenerator het juiste instance document wordt verstuurd naar de Belastingdienst dan is er geen plaats meer voor de aangiftesoftware.

De vraag is welke meerwaarde deze pakketten dan nog bieden. Je gaat toch geen kolommenbalans importeren als je het rechtstreeks naar de Belastingdienst kunt gaan versturen. Per 1 januari 2009 is het mogelijk een verkorte winstaangifte in te dienen. Dit zie ik als uitstel van executie voor de leveranciers van aangiftesoftware. Hiervoor dienen de pakketten wel aangepast te worden. Alle grote aangiftesoftwareleveranciers geven aan hier mee bezig te zijn. Naar verwachting is deze software op korte termijn beschikbaar. Deze pakketten zouden een meerwaarde kunnen bieden op het gebied van autorisatie en dossiervorming.

4.4 De banken

De banken vervullen samen met de overheid een sleutelrol in het hele proces van adoptatie van XBRL. Banken maken voor de risicobepaling in hoge mate gebruik van de papieren jaarrekening. Hierbij is ook van belang welk accountantskantoor de jaarrekening heeft samengesteld.

De “goede naam” van het desbetreffende accountantskantoor is voor de banken een belangrijke subjectieve factor in de waardering van de cijfers.

Dat het kftje van de jaarrekening belangrijk is voor de banken dat is wel duidelijk, maar de banken kunnen niet aangeven waarom dat is. Ze weten formeel dat er geen zekerheid wordt verstrekt maar toch hechten ze hier veel waarde aan. Doordat veel banken lokaal werken, kennen de accountmanagers de accountants in de regio. Met de één hebben ze goede ervaringen, met de andere wat minder. Dit wordt nu meegenomen in het subjectieve oordeel van de accountmanager bij het verlenen van krediet. Op het moment dat er wordt overgestapt naar XBRL, dan ben je dit subjectieve beoordelingselement kwijt want het kftje is weg. Aan de andere kant heb je dan wel datamodellen die gevuld zijn met legio gegevens.

Eén element binnen de taxonomie is de opsteller van de jaarcijfers, zowel de naam als de titel (RA/AA/Overig) Indien er voldoende data is kan er op geselecteerd worden en kan herleid worden welke accountant goede data aanlevert en welke minder goede data aanlevert.

In theorie zou het kunnen dat de goede naam of de soort accountant mee gaat wegen als discriminerende factor in de risicobepaling. Dit is nu natuurlijk ook al het geval maar door het verzenden zal er meer gekozen worden voor een financiering buiten de regio waar de desbetreffende accountmanager al haar klanten niet meer kent.

4.4.1 XBRL-jaarrekening inlezen in software van de bank

Nu nog moeten de banken de relevante gegevens handmatig overnemen in hun eigen rapportagesoftware om te kunnen beoordelen welke creditrating de klant krijgt.

Steeds meer banken geven aan dat ze naar volledige digitalisering van deze gegevensverwerking willen. Dit betekent dat de jaarrekening automatisch ingelezen kan gaan worden in hun eigen software. Het komt erop neer dat het instance document (XBRL-document) dan gaat gelden als importdocument voor de banken software. Dit zal de banken veel tijdwinst op gaan leveren.

In de huidige kostprijs van financieringen zitten de kosten van verwerking van de jaarcijfers inbegrepen. Door (nagenoeg) volledig over te gaan op elektronische aanlevering en verwerking zullen deze kosten gaan dalen. In de kostprijsberekening zal deze efficiëntie worden meegenomen.

Met name bij kleinere financieringen zal dit effect zichtbaar worden. Echter de prijs van financieringen wordt uit nog veel meer elementen opgebouwd (risicokosten, solvabiliteitskosten, etc.) zodat het kostenbesparende effect beperkt wordt. Guust Jutte, Product Manager vreemd vermogen MKB bij de Rabobank Nederland geeft aan dat dit momenteel wordt getest. In de loop van 2009 moet zowel de infrastructuur als de taxonomie van dusdanig niveau zijn dat in 2010 het geheel operationeel moet zijn. Dit betreft dan de rapportage over 2009. Indien de banken aan gaan geven dat ze alleen nog maar instance documents willen gaan ontvangen dan kunnen de accountants niet meer om XBRL heen. Volgens Jutte is het maar de vraag of het zover zal komen omdat je ondernemers niet kunt verplichten de cijfers digitaal aan te gaan leveren. Mede omdat je de spelregels niet zomaar kunt veranderen. Aan de andere kant kun je klanten die de cijfers niet digitaal aanleveren wel straffen met een hogere rente. Het is echter evident dat elektronische aanlevering een effectiever proces oplevert voor de banken en het is dan ook niet ondenkbaar dat de kostenbesparing zal worden teruggegeven aan die klanten die via XBRL aanleveren.

Guust Jutte (Rabobank Nederland) “Door XBRL wordt de rating beter”

Door het instance document elektronisch in te lezen in de banksoftware worden er geen overtyp fouten gemaakt. En doordat de semantiek (betekenis) van de aangeleverde gegevens eenduidig is en wettelijk vastligt in de fiscale wetgeving is de aangeleverde informatie betrouwbaarder.

Tevens kan er gedetailleerdere informatie worden verwerkt daar waar nu uit efficiency niet alle details worden overgenomen. Dit leidt tot betere rating modellen omdat je de risicoberekening kunt verfijnen. Nu gebeurt dat meer grofmatig. De klanten krijgen een eerlijkere rating door deze automatisering, wat zowel positief als negatief kan zijn.

Ten aanzien van de assurance weten de banken nog niet precies wat ze willen. De impact van de veranderde datastroom op de ratingmodellen is nog niet bekend. In het hypothetische geval dat zekerheid over de gegeven informatie geen voorspellende waarde heeft binnen de rekenmodellen, dan zou je kunnen stellen dat de samenstellingsverklaring geen toegevoegde waarde heeft en dus zal gaan verdwijnen. Als de impact heel groot is dan zou je door een soort van kwaliteitskeurmerk toe te voegen aan de voorkant een positief effect op je rating kunnen krijgen.

De banken zouden ook één keer per jaar of per maand om een dataset kunnen vragen maar dan hebben ze nog steeds die zekerheid nodig. Of je moet zeggen dat het frequent aanleveren van gegevens betekent dat de impact van individuele fouten reduceert. Als je op één of andere manier met die risico's om kunt gaan dan zou je theoretisch kunnen zeggen als ik maar frequent informatie krijg dan heb ik daar helemaal geen zekerheid bij nodig. Alles zal afhangen van de voorspellende waarde van een dergelijke assurance.

4.4.2 De bankentaxonomie

Een werkgroep onder leiding van de overheid bestaande uit Rabobank, Gibo Groep, Abab en ABN Amro is druk bezig geweest met de ontwikkeling van een bankentaxonomie. Onlangs is hiervan de Bèta-versie opgeleverd. De banken zijn druk bezig met de planning voor het komende jaar en het opzetten van een infrastructuur waarmee ze de data ook kunnen verwerken. Dit zal naar verwachting in de eerste helft van 2009 gerealiseerd worden. Pas dan zijn de banken in staat de taxonomie op (grotere) schaal te testen en beoordelen. Aan de hand hiervan zal duidelijk worden wat de impact van deze werkwijze is op de ratings en zal duidelijk worden of de bankentaxonomie nog moet worden aangepast. Er wordt verwacht dat behalve een efficiëncyslag voor de gehele keten, dit een verbetering is in de voorspelbaarheid van de mate van succes of falen van een bedrijf. De minder risicovolle bedrijven zullen hier van profiteren, zij met een hoger risico zullen hier de bijbehorende risicopremie dienen te betalen. Voor de ondernemer levert de bankentaxonomie een bijkomend voordeel op want het zal eenvoudiger worden om te "shoppen" bij verschillende banken met het zelfde instance document.

De bankentaxonomie is gebaseerd op het jaarrapport op fiscale grondslag en geldt voor kleine ondernemingen volgens de definitie in BW2 titel 9. De taxonomie is geschikt voor zowel kleine ondernemingen als IB ondernemers. Veruit de meeste van die bedrijven leveren fiscale cijfers aan bij de bank. De bank maakte enkele correcties om de stille reserves zichtbaar te maken, hierin verandert niet zo veel. De taxonomie is gebaseerd op fiscale grondslagen om de volgende twee redenen: In de eerste plaats liggen fiscale waarderingsgrondslagen vast in de wet. Zodoende ontstaat er een eenduidige semantiek (voorwaarde om elektronisch te verwerken) en op de tweede plaats omdat deze ondernemers toch al vaak rapporteren op fiscale grondslagen.

4.5 Beroepsorganisaties

4.5.1 NIVRA

Het Koninklijk NIVRA is een beroepsorganisatie van meer dan 14.000 registeraccountants die werkzaam zijn als accountant in het vrije beroep, bij de overheid of het bedrijfsleven of die als financieel deskundige werkzaam zijn in verschillende functies in de maatschappij.

Bij monde van Jan Helderma (voorzitter) wordt het standpunt van het NIVRA weergegeven tijdens het Taxonomie Event mei 2008 in Eindhoven.¹ Wij kunnen in Nederland niet langer de internationale ontwikkelingen op het gebied van XBRL negeren. Zo rapporteert bijna iedereen in België in XBRL en is het gebruik in Amerika zo goed als verplicht gesteld voor de grote ondernemingen. De voordelen zijn duidelijk, gegevens zijn continue beschikbaar (wanneer de administratie op orde is kan op elk moment een instance document gegenereerd worden) en de informatie stroomt zo vanuit de onderneming alle systemen in. Zelfs de kwartaalcijfers verliezen hun waarde. Deze mening deelt het NIVRA nog niet. Belangrijk hierbij is de kwaliteit van informatie. Met andere woorden: hoe betrouwbaar

---

¹ http://www.sbrconference.nl/presentaties/woensdag/JanHelderma-De_uitdaging_voor_de_intermediair.pdf

zijn die digitale gegeven eigenlijk? Als dit gebeurt zonder toezicht op de kwaliteit, wat is dan de waarde van die informatie?

Door XBRL zullen de werkzaamheden gaan wijzigen. Door de accountants wordt XBRL ook meer gezien als technische uitdaging, dit doet de waarheid te kort. XBRL zorgt namelijk ook voor een herinrichting van de wijze waarop ondernemingen hun informatie verstrekken. Wat er ook verandert, zekerheid over de betrouwbaarheid van de verstrekte informatie blijft belangrijk. Hoe XBRL in de dagelijkse praktijk van de accountant zal integreren, hangt sterk af van de markt die hij bedient. Bij ondernemingen met een wettelijke controleplicht lijkt er behoefte aan een vorm van 'continuous auditing'. Hierbij wordt eerst vastgesteld dat de interne monitoring van het XBRL-systeem goed werkt bij de onderneming en wordt vervolgens een continue goedkeurende verklaring toegekend. Deze verklaring blijft geldig totdat de accountant deze heeft ingetrokken. Tevens worden de controleprocedures hierop aangepast.

Het NIVRA is pas sinds 2003 een groot voorstander van gebruik van XBRL. (dit als je bedenkt dat XBRL al in 1998 bekend is geworden) De problematiek van de goedkeurende verklaring bij een digitale jaarrekening is nog steeds niet opgelost. Dit onderwerp staat hoog op de agenda voor 2009. Het is echter niet alleen een probleem voor de accountant om dit op te lossen. Verschaffers en gebruikers van informatie zijn hierbij van harte uitgenodigd om mee te denken hoe de betrouwbaarheid in de nieuwe omgeving gewaarborgd kan worden.

4.5.2 NOvAA

De NovAA (De Nederlandse Orde van Accountants-Administratieconsulenten) is net als SRA en NIVRA convenantpartner van het Nederlands Taxonomie Project.

Er is geen duidelijke visie van de NovAA bekend over de ontwikkeling van XBRL. Wel juicht zij de ontwikkeling van XBRL toe maar vindt wel dat dit nog moet landen bij haar leden. Volgens de voorzitter van de NovAA (Gert Jan van der Wielen) is XBRL nu nog te abstract. Er wordt volgens hem wel veel gecommuniceerd maar proefprojecten ontbreken, de Belastingdienst en de softwareleveranciers moeten eerst met concrete zaken komen. Pas dan kan het NovAA XBRL handen en voeten gaan geven en dit goed communiceren naar de leden.¹

4.5.3 SRA

SRA staat voor Samenwerkende Registeraccountants en Accountants-administratieconsulenten. Op dit moment zijn er 400 kantoren aangesloten bij SRA. Dit lidmaatschap is uitsluitend bedoeld voor accountantskantoren. Een accountantskantoor moet beschikken over één of meerdere accountants met een certificeringbevoegdheid. Tevens moet het accountantskantoor bijna uitsluitend werkzaamheden verrichten in het MKB-segment in Nederland.

SRA is al sinds 1999 betrokken bij de ontwikkeling van eerst XML en later XBRL.² Tevens is SRA sinds juni 2006 XBRL-convenantpartner en heeft het zich als lid aangesloten bij XBRL Nederland. SRA is een groot voorstander van XBRL. De voordelen die door het gebruik ervan zijn te behalen zullen volgens SRA echter in eerste instantie minder betrekking hebben op de administratieve lastenverlichting voor de MKB-ondernemer die zelf (of via de accountant) XBRL-ondersteunende software gebruikt. Primaire voordelen liggen volgens SRA voornamelijk in de optimalisatie van de productieketen binnen het accountantskantoor en de mogelijkheden voor aanvullende dienstverlening door de accountant aan zijn cliënten door efficiënt beschikbaar gestelde informatie in XBRL-formaat. Pas in tweede instantie zullen rapportageverplichtingen minder tijd vergen en kunnen voordelen ten goede komen van de MKB-ondernemers. SRA zal de komende ontwikkelingen en uitbreidingen in XBRL nauwgezet volgen en ondersteunen daar waar het de efficiency tussen accountant en zijn opdrachtgevers bevordert.

---

¹ Unit 4 Agresso – E-Novation 4U uitgave december 2008

² Notitie SRA en XBRL (augustus 2007)

4.6 De overheid

De overheid heeft zich tot doel gesteld de administratieve lasten voor het bedrijfsleven te verminderen. Zoals eerder vermeld zijn inmiddels diverse aangiftes en opgaven die met XBRL ingediend kunnen worden. Hiervoor heeft de overheid in 2004 het Nederlands Taxonomie Project opgericht. De belangrijkste doelstellingen zijn lastenverlichting met 25% voor de ondernemers en een kostenbesparing van € 350 miljoen. Deze kostenverlaging moet vooral gerealiseerd worden door een lagere accountantsnota omdat deze volgens de overheid veel efficiënter kan gaan werken. Dit is natuurlijk één grote misvatting want accountants hebben hun bedrijfsprocessen al efficiënt ingericht. (er wordt in veel gevallen gewerkt met een rapportgenerator waar gegevens worden ingelezen) Het probleem is dat de overheid lastenverlichting belooft want niet gerealiseerd kan worden. Dit zegt de overheid omdat ze zelf efficiënter gaan werken door XBRL. Kijk maar eens naar de Kamer van Koophandel waar ze niets meer hoeven in te scannen, om maar iets te noemen. De overheid zou niet moeten gaan roepen dat efficiëntie te behalen valt bij de intermediair terwijl zij hier zelf baat bij hebben.

5 De Voor- en nadelen van XBRL

XBRL zorgt voor zoveel nieuwe mogelijkheden. (denk alleen aan het oneindig hergebruik van gegevens) Deze mogelijkheden worden nu al geschetst en toegepast maar telkens komen er weer nieuwe kansen bij. Vlak na de eeuwwisseling werd er binnen verschillende werkgroepen en organisaties al over instance documents gesproken en het verzenden hiervan. Niemand had echter bedacht hoe je dit als een bestand naar elkaar toe zou kunnen mailen. Inmiddels is hier echter wel een oplossing voor gevonden. Dit geeft eens te meer aan hoe inspirerend en onbevangen men over dit onderwerp kan denken. Dit terwijl niemand nog met XBRL had gewerkt en alleen nog maar over XBRL kon dromen.

5.1 Standaardisatie van rapporteren

Om met XBRL te werken, is er een 'uniform rekeningschema' nodig. Iedereen moet op dezelfde manier met gegevens omgaan. In Nederland wordt met veel verschillende grootboekschema's gewerkt. Er zijn lange discussies gaande over wat nu het beste rekeningschema is. Gibo werkt als één van de weinige accountantskantoren met drie verschillende rekeningschema's. Dit maakt implementatie van XBRL wel stukken makkelijker.

Door de komst van XBRL wordt er door het Nationaal Taxonomie Project een nieuwe poging gedaan te komen tot een gestandaardiseerde manier van rapporteren.

De taxonomie kun je niet als rekeningschema zien want deze bevat rapportage-elementen terwijl een rekeningschema de indeling van de boekhouding bepaalt.

Wereldwijd vinden er nu standaardisaties van rapportages plaats. Nederland zal meegaan in deze internationale ontwikkeling. Ook de manier van rapporteren wordt steeds meer gestandaardiseerd. In de Verenigde Staten wordt steeds minder op US GAAP grondslagen gerapporteerd. Er wordt overgestapt op IFRS grondslagen. In Europa zullen de ondernemingen ook meer en meer op IFRS grondslagen gaan rapporteren. In grote lijnen betekent dit dat er gewaardeerd wordt op basis van fair value. (reële waarde voor activa en nominale waarde van voorzieningen) Door deze standaardisering ontstaat er ook transparantie zodat rapportages in Europa beter met die van de Verenigde Staten vergeleken kunnen worden. Met de introductie van XBRL zal er van zelf een standaard rekeningschema gaan ontstaan. Ondernemers en accountants zullen ondervinden dat als je gestandaardiseerd gaat rapporteren het makkelijker is ook standaard te gaan boekhouden. Dit zal niet van de ene op de andere dag gaan gebeuren maar dit is een proces wat misschien wel jaren kan gaan duren. Door deze ontwikkeling is het ook niet nodig te gaan discussiëren over een standaard rekeningschema.

Door met XBRL te gaan werken, wordt er op een eenduidige manier gerapporteerd. Gesteld moet worden dat IFRS ook niet het medicijn voor standaardisatie is omdat IFRS principle-based is, dit versterkt de discussie over de interpretatie van voorschriften. Enige nuance is wel op zijn plaats al vind ik dat hier de voordelen zeker tegen de nadelen opwegen.

De Nederlandse taxonomie is opgesteld volgens IFRS normen. (mits van toepassing dus bij de beursgenoteerde ondernemingen in Nederland), overigens mogen ondernemingen binnen Nederland ook op vrijwillige basis rapporteren op basis van IFRS. In de Verenigde Staten is steeds meer bereidheid te gaan rapporteren volgens IFRS normen in plaats van US GAAP.

Ik verwacht dat in 2009 steeds meer Amerikaanse grote ondernemingen zullen gaan rapporteren op IFRS grondslagen. Hierdoor neemt de vergelijkbaarheid toe tussen Amerikaanse en Europese ondernemingen.

Jan Pasmooij (NIVRA) "Met de introductie van XBRL zal er in Nederland een defacto standaard rekeningschema ontstaan"

5.2 Efficiency

Dat XBRL zorgt voor een efficiëntere manier van werken daar zal iedereen zich wel in kunnen vinden. De overheid roept al jaren dat XBRL zorgt voor lastenverlichting en efficiency binnen het rapportageproces. De besparing zou volgens de overheid te behalen moeten zijn bij het samenstellen van de jaarrekening. Dit is echter een misvatting want er wordt de werkprocessen binnen het accountantskantoor zijn de laatste jaren steeds efficiënter ingericht. Gesteld wordt dat het deponeren in XBRL veel tijdwinst op zal leveren. Binnen de rapportgenerator wordt automatisch al een publicatierapport opgesteld. Dit kost per jaarrekening hooguit 15 minuten voor een BV klein. Hierin is geen tijdwinst te behalen. Dit argument wordt genoemd als vals argument want de Kamers van Koophandel hebben belang bij deponeren in XBRL, niet de accountant.

Juist bij de Kamers van Koophandel zijn de processen minder efficiënt ingericht. De papieren jaarrekening wordt hier ingescand en opgeslagen in pdf formaat. Met XBRL is dit niet meer nodig. De overheid gebruikt dit argument dus puur uit eigen belang. Dat de overheid roept dat lastenverlichting te behalen is bij de accountant is verkeerd want juist bij de Kamer van Koophandel kan misschien meer winst behaald worden.

5.3 Betere kwaliteit van gegevens

Accountants, ondernemers, Belastingdienst, aandeelhouders, allemaal hebben ze behoefte aan betrouwbare informatie. Deze informatie is nodig om adequaat te kunnen reageren wanneer dit nodig is. Door XBRL is er een daling van de kans op fouten. Dit doordat er meer geautomatiseerd wordt. Zo worden gegevens van de ene naar de andere computer gestuurd zonder manuele tussenkomst. Gegevens hoeven niet meer opnieuw worden ingetoetst. Hierdoor stijgt de kwaliteit van de gegevens.

5.4 Sneller rapporteren

Door het gebruik van XBRL kan het rapportageproces sneller uitgevoerd worden. Doordat alle programma's dezelfde taal spreken, hoeven er steeds minder externe bewerkingen plaats te vinden. Gegevens kunnen zo van het ene naar het andere programma geïmporteerd worden.

Hierdoor kunnen intermediairs meer tijd besteden aan het analyseren van de financiële informatie.

Ook zijn er meer mogelijkheden om wat te doen met deze financiële gegevens.

Door XBRL kan er beter naar de toekomst gekeken worden (extrapoleren) terwijl er in de huidige jaarrekening juist naar het verleden wordt gekeken.

5.5 Nadelen

Aan XBRL zitten niet alleen voordelen. De meeste nadelen zijn tijdelijk van aard en zullen verdwijnen wanneer XBRL is geïmplementeerd bij de verschillende accountantkantoren.

Er is nog weinig kennis aanwezig onder accountants over XBRL. Hierover zullen zij moeten worden voorgelicht in de vorm van cursussen en trainingen. Er is een hele cultuurverandering nodig om XBRL te doen implementeren bij alle accountantskantoren. Het is nadelig om als één van de eerste kantoren XBRL te gaan implementeren. De taxonomie waarmee gewerkt wordt is nog niet de definitieve waardoor er nog veel updates zullen gaan komen. Wanneer er een nieuwe taxonomie beschikbaar is dan is deze leidend voor de cijfers die naar Belastingdienst, CBS en Kamers van Koophandel worden gestuurd. Er moet dan weer opnieuw worden gemapt. Voor de accountantskantoren is het beter niet direct over te gaan op XBRL. In het beginstadium zullen in de software her en der ook de nodige kinderziekten zitten. Pas als deze betrouwbaar zijn dan wordt XBRL interessant. Ook wordt gesproken over het beveiligingsaspect. Digitale documenten moeten wel op de juiste manier beveiligd worden. Als hier manipulatie plaatsvindt dan heb je grote problemen. Bovengenoemde nadelen zijn van tijdelijke aard omdat deze automatisch zullen vervagen.

Martin van Vliet (Unit 4 Agresso) "Het instance document staat in de kinderschoenen qua acceptatie maar helemaal in de kinderschoenen qua techniek"

Het grootste nadeel is dat je de administratie heel snel overhoop kunt halen. In geautomatiseerde ketens is het gevaar dat fouten heel erg snel kunnen doorwerken. De spreuk "garbage in, garbage out" is hier dan ook meer dan van toepassing. Zodra er bij het mappen fouten worden gemaakt dan heb je al een instance document waarin fouten zitten. Op het moment dat er doorverwerken plaats gaat vinden waarop beslissingen worden genomen moet je erg voorzichtig zijn, dat je nog wel stappen houdt waarin checks zitten. Het is belangrijk dat je in ieder geval monitoort wat er gebeurt dat geldt ook van wat is de kwaliteit van informatie welke ik in het systeem stop, en ook vindt er geen manipulatie plaats. Invoer en procescontroles zullen hierbij wel nodig zijn. Misschien is het een optie om mensen die mappen te toetsen op hun kennis. Accountants zouden zekerheid kunnen verstrekken over de mapping. Hier liggen voor accountants de nodige kansen waarop ingespeeld zou moeten worden.

5.6 Conclusie

Er zijn meer voordelen dan nadelen te benoemen. Tevens zijn de grootste nadelen van tijdelijk aard waardoor de belemmeringen voor het gebruik van XBRL eigenlijk weggenomen zouden moeten zijn. Het 'garbage in garbage out' gevaar zou ondervangen moeten worden door controles en validaties die ingebouwd moeten worden. Door de gestandaardiseerde manier van boekhouden zijn gegevens voor meerdere doeleinden bruikbaar en kunnen ze overal ingelezen worden. Gegevens hoeven niet meer overgeklopt te worden waardoor er minder fouten worden gemaakt. Kortom de kwaliteit van gegevens wordt beter. Een accountant kan pas stellen dat hij XBRL-enabled is wanneer hij de stappen heeft doorlopen zoals genoemd in hoofdstuk 12.2.

6 Nieuwe diensten

De voordelen van XBRL zijn zojuist genoemd. De voordelen van standaardisatie en betere kwaliteit van gegevens kan leiden tot nieuwe vormen van dienstverlening. In dit hoofdstuk worden de mogelijke nieuwe diensten geschetst die kunnen ontstaan als gevolg van XBRL-implementatie. Niet alle nieuwe diensten zijn het gevolg van XBRL maar XBRL heeft de ontwikkeling van deze nieuwe diensten wel in een stroomversnelling gebracht.

Door XBRL is hergebruik van gegevens beter mogelijk. XBRL opent de weg voor bedrijven die hier op in gaan spelen. Deze verdienen hun brood met het sturen van jaarrekeningen in XBRL formaat naar de overheid of ze dienen als portaal voor accountant en cliënt.

Het gebruik van XBRL maakt het voor ondernemers lastiger zelf hun financiële administratie te voeren, laat staan deze te sturen naar de Belastingdienst of een andere uitragende partij. De klant kan in principe nog steeds zijn administratie voeren maar voor het genereren van instance documents is wel de kennis vereist. Het mappen is zeer gecompliceerd, hierdoor is het voor kleine ondernemingen lastig hierover zelf de regie te kunnen bewaren. Voor het verzorgen van belastingaangiften en genereren van andere instance documents zal nog vaak een beroep gedaan moeten worden op de accountant. Een andere optie is het internetboekhouden waarbij de accountant over de schouder van de ondernemer kan mee kijken waarna de ondernemer na bevestiging van de accountant zelf de instance documents kan versturen.

Ook zijn er bedrijven die inspelen op de ontwikkeling van bedrijfsanalyses en bedrijfsvergelijkingen. Deze zogenaamde benchmarks worden als eerste nader uitgelegd. Vervolgens komen de bankbrokers nog aan bod. Deze ontwikkeling is puur speculatief en is een typisch voorbeeld van iets wat realiseerbaar is maar niet altijd realistisch hoeft te zijn. Als gevolg van open standaarden is de Belastingdienst druk doende met de ontwikkeling van het horizontale toezicht. Banken kunnen het werk van accountants overnemen (voeren van administraties) maar accountants kunnen ook ratings geven, al geven banken aan dat ze hierover zelf de regie willen bewaren.

Accountants moeten zich meer op de ondernemer gaan richten en zorgen dat deze een goede administratie voert waarbij de administratie zodanig is ingericht dat je op eenvoudige wijze je rapportages eruit kunt halen.

6.1 Benchmarks

Doordat er een standaard rekeningschema zou kunnen ontstaan, kun je bedrijven ook beter met elkaar gaan vergelijken. Overigens wordt er binnen de agrarische sector al veel met standaard rekeningschema's gewerkt. De transparantie wordt hierdoor alleen maar groter. Zonder XBRL zijn er al veel partijen die benchmarks aanbieden voor haar klanten. XBRL maakt het wel gemakkelijker bedrijven met elkaar te vergelijken. Dit omdat er op een gestandaardiseerde manier wordt gerapporteerd. Er zijn ook een aantal bedrijven die door de komst van XBRL meer brood zien in deze manier van bedrijfsvergelijking dat ze hiervan hun kernactiviteit maken. Sceptici beweren dat bedrijfsvergelijking niet mogelijk is omdat elk bedrijf uniek is.

Ook boekt niet iedereen op dezelfde manier zodat de output niet eenduidig is. Om een voorbeeld te noemen: een factuur met inhuur personeel wordt door de één geboekt onder overige bedrijfskosten en door de andere onder personeelskosten. Echter, hoe gedetailleerder je gaat vergelijken hoe meer dit een issue zal zijn. Op het hoogste niveau zal dit voorbeeld geen problemen opleveren.

Het gaat namelijk met name om de tijdigheid en de frequentie (dus snel na een maand- of kwartaalperiode vergelijken). Door met een hoge frequentie te vergelijken zie je ook trends (er van uitgaande dat wel consistent op dezelfde wijze wordt geboekt). Hierdoor is het ook gemakkelijker gegevens te extrapoleren zodat een begroting betrouwbaarder wordt. XBRL opent wel de weg om tot een betere bedrijfsvergelijking te komen. Welke klant wil niet dat zijn bedrijf wordt vergeleken met een concurrent, en deze vergelijking vervolgens terugzien in het jaarrapport.

6.2 Bankbrokers

De banken hebben al aangegeven dat ze over willen stappen op volledige digitale communicatie. Dit zou in kunnen houden dat de banken over een aantal jaren geen papieren jaarrekeningen meer willen ontvangen. Ze zullen dan alleen nog maar genoeg nemen met een instance document die zij in kunnen lezen in hun eigen programma's. Dit betekent ook voor de banken dat zij veel efficiënter kunnen gaan werken. Je kunt de bankbrokers vergelijken met de prijsvergelijkingen die je nu op internet hebt met alle verschillende producten. Op termijn zal dit ook gaan gebeuren in de bankbranche. Door het instance document te versturen, krijg je een snelle terugkoppeling met daarin een rating.

De klant doet dit bij een aantal banken en zal natuurlijk gaan kiezen voor de goedkoopste. Dit gebeurt nu ook al maar dit zal door XBRL een stuk transparanter gaan worden. Het is de vraag of en wanneer de banken hierop in willen spelen. Op dit moment kijken alle banken naar elkaar en wachten af wat er gaat gebeuren. De bank die hier het best mee omgaat zal hier het meeste mee verdienen dit omdat een betere rating betekent dat er in veel gevallen meer uitgeleend kan worden.

6.3 Horizontaal toezicht

Over horizontaal toezicht zijn de meningen van de betrokkenen sterk verdeeld, de één verwacht hier heel veel van en de ander ziet dit niet zitten en waakt voor de mogelijke gevaren. Horizontaal toezicht betekent dat de accountants een stukje voorwerk gaan doen voor de Belastingdienst en de banken. Iets wat de hypotheekadviseur nu doet waarbij hij voorwerk doet op het gebied van acceptatie. Hij weet wat acceptabel is bij de bank en levert hen deze informatie. In principe neemt hij de rol van de bank over. De accountant controleert of de juiste procedures zijn gevolgd en geeft de bank adviezen over ratings. Op het gebied van bedrijfsfinanciering zouden de accountants in de toekomst een sleutelrol kunnen gaan vervullen.

Jan Pasmooij (NIVRA) "Accountants zouden meer moeten weten van ratings"

6.3.1 Belastingdienst

De Belastingdienst gaat pro-actief vanuit de actualiteit zich meer richten op de financiële processen binnen de onderneming dan op de data die zich in de aangifte bevinden.

Hiervoor moeten de ondernemingen transparanter zijn naar de Belastingdienst.

Een voorwaarde om horizontaal toezicht te doen slagen is dat er een win-win-situatie moet zijn.

De belangrijkste voorwaarde van de Belastingdienst is dat de onderneming beschikt over een zogenaamd Tax Control Framework (TCF). Dit TCF wordt door de Belastingdienst gedefinieerd als een systeem van interne beheersing, specifiek gericht op de fiscale functie binnen een bedrijf, dat integraal onderdeel uitmaakt van het business control framework. Controle programma's worden gezamenlijk gemaakt en horizontaal toezicht draagt bij aan tax assurance. Als gevolg hiervan zal er een groep zijn die dit kiest voor deze benadering maar er zal ook een groep zijn die kiest voor het klassieke verticale toezicht.

Door horizontaal toezicht is er minder kans op fiscale verassingen en aanslagen achteraf.

6.3.2 Accountants als MKB-raters

Er gaan steeds meer stemmen op om accountants op te laten treden als ratingadviseur voor MKB-ondernemingen. In dit kader zijn het SRA, URA Rating Agency en Unit 4 Agresso (voor de technische realisatie) een samenwerking gestart. Op dit moment wordt de kredietwaardigheid nog getoetst door de banken. Gesteld wordt dat accountants hier een toegevoegde waarde aan kunnen leveren omdat zij de klanten ook beter kennen. Het geven van een rating heeft in principe niet veel XBRL raakvlakken maar dit kan wel gezien worden als nieuwe dienst die zou kunnen ontstaan.

Dit als verlengde van de jaarrekening. Banken houden op het gebied van kredietverlening graag zelf de regie in handen. Het is dus onwaarschijnlijk dat accountants dit werk volledig overnemen maar wel staat vast dat accountants iets willen gaan doen met ratings.

7 Veranderingen in de samenstelpraktijk

Ik ben begonnen met een beschrijving van de huidige bedrijfsactiviteiten met betrekking tot het samenstellen van de jaarrekening binnen het accountantskantoor. In de nieuwe situatie zie je dat het proces van samenstellen drastisch zal gaan veranderen. Waarom nog een rapportgenerator als je toch een instance document naar de bank verstuurd.

De tijdsbesparing die ik heb gegeven is in principe geen besparing omdat steeds meer kantoren aangeven geen geld meer te vragen voor het samenstellen van de jaarrekening. In dit verband zullen (goedkopere) operationele uren worden verruild voor (duurdere) adviesuren. Ik ben van mening dat implementatie van XBRL het juiste moment is om te beoordelen of er nog wel een toekomst is weggelegd voor de samenstellingsverklaring.

7.1 Huidige situatie

Al jaren wordt er binnen het accountantskantoor op dezelfde manier gewerkt. In 2005 is de digitale aanlevering van belastingaangiftes verplicht gesteld waardoor de processen voor het laatst zijn aangepast. 71% van de kleinere bedrijven levert deze zelfs op papier aan.¹ De accountant moet meestal de administratie eerst gaan inboeken voordat begonnen kan worden met het jaarwerk. Als de kolommenbalans definitief is dan kan deze worden ingelezen in de rapportgenerator. Hierin wordt het jaarrapport verder uitgewerkt. Concept wordt besproken waarna eventueel de laatste wijzigingen nog worden aangebracht. Na ontvangst van de LOR wordt de jaarrekening uitgebracht en ondertekend door de accountant en de cliënt. Hierna kan de belastingaangifte gedaan worden. De jaarrekening wordt vanuit de rapportgenerator geëxporteerd naar het aangifteprogramma. Hier wordt vervolgens de vennootschapsbelasting- of inkomstenbelastingaangifte via BAPI mee naar de Belastingdienst verstuurd.

7.2 De nieuwe situatie

Het gebruik van XBRL zal drastische gevolgen gaan hebben voor dit klassieke proces. Te ver gaat het door te stellen dat de accountant straks een nieuwe baan zal hebben maar de werkzaamheden zullen duidelijk gaan veranderen. Nu wordt het jaarrapport vorm gegeven in de rapportgenerator. Toelichtingen en specificaties worden opgesteld. In de nieuwe situatie is alles anders. Het accent zal komen te liggen op het mappen. Het financiële pakket vormt de basis voor de jaarrekening. Als de kolommenbalans hierin klaar is dan is de jaarrekening ook klaar. Wijzigingen zijn hierna niet meer mogelijk. Het maken van journaalposten zal niet anders zijn. Ook is er altijd ruimte voor interpretaties zoals bij het bepalen van een voorziening. Essentieel is hier dat de juiste taxonomie aan het goede grootboek hangt. Het belangrijkste bevindt zich straks aan het begin van het proces waar dat nu nog aan het eind is. Dit betekent ook dat de rapportgenerator straks overbodig is. Als er geen papieren jaarrekening meer wordt gemaakt dan is dit programma overbodig. Het is echter de vraag of de papieren jaarrekening direct zal gaan verdwijnen. Overigens is een viewer ook uitermate geschikt voor het omzetten van instance document naar papieren jaarrekening. Als de banken alleen nog maar digitale jaarrekeningen willen ontvangen dan betekent dit niet automatisch dat de cliënt op den duur geen papieren jaarrekening meer wil ontvangen. Ervaringen uit het verleden leren dat men graag alles op papier wil bewaren. Zo worden nu digitale bankafschriften uitgeprint en in een map bewaard. Ook is straks de aangiftesoftware overbodig. (zie hoofdstuk 4.3.3)

7.3 De impact van XBRL op het samenstelproces

Om een voorbeeld te geven hoe efficiëntie uitgedrukt kan worden in een beeld, nemen we een besloten vennootschap die handelt in fietsen en fietsonderdelen.

De jaarlijkse omzet bedraagt € 500.000,- per jaar en er zijn 5 werknemers werkzaam binnen de vennootschap. De administratie wordt bijgehouden door een parttime boekhouder. Deze levert de administratie aan bij de accountant.

---

¹ Onderzoek uitgevoerd door Twinfield

7.3.1 Zoals nu in de huidige situatie

Stap	Werkzaamheden	Tijd (uren)
1	Voorafgaande journaalposten Correctie boekingen	3
2	Uitwerken kolommenbalans	6
3	Exporteren kolommenbalans naar rapportgenerator	0,25
4	Splitsen van grootboekrekeningen Maken van presentatieboekingen Review	5
5	Inbinden conceptrapport Verzenden conceptrapport naar cliënt	1
6.	Bespreken concept met cliënt eventueel aanpassingen	1
7	Definitief maken jaarrekening Opstellen publicatiestukken en notulen Inbinden definitief jaarrapport Verzenden definitief jaarrapport naar cliënt	2,5
8	Importeren kolommenbalans in aangiftesoftware	0,25
9	Opstellen winstaangifte (+ review)	2,5
10	Inbinden fiscaal jaarrapport (autorisatie klant) verzenden winstaangifte naar klant/Belastingdienst	1
	Totaal	22,5

7.3.2 Met de toepassing van XBRL

Stap	Werkzaamheden	Tijd (uren)
1	Voorafgaande journaalposten Correctie boekingen	3
2	Uitwerken kolommenbalans	6
3	Exporteren kolommenbalans naar rapportgenerator	0 (-0,25)
4	Splitsen van grootboekrekeningen Maken van presentatieboekingen Review	3 (-2)
5	Inbinden conceptrapport Verzenden conceptrapport naar cliënt	0 (-1)
6.	Bespreken concept met cliënt eventueel aanpassingen	1
7	Definitief maken jaarrekening Opstellen publicatiestukken en notulen Inbinden definitief jaarrapport Verzenden definitief jaarrapport naar cliënt	2 (-0,5)
8	Importeren kolommenbalans in aangiftesoftware	0 (-0,25)
9	verkorte winstaangifte	2 (-0,5)
10	Inbinden fiscaal jaarrapport (autorisatie klant) verzenden winstaangifte naar klant/Belastingdienst	0,25 (-0,75)
	Totaal	17,25

Deze cijfers zijn aannames. Ik heb deze opstelling ontleend aan de opstelling van Luud Willemsen en Marcel van Heeswijk in Accountancynieuws van 13 oktober 2006.

Niemand heeft voldoende ervaring met het gebruik van XBRL waardoor deze cijfers niet met feiten te staven zijn. Deze tijdsbesparing is puur gebaseerd op eigen ervaringen en beloftes van derden.

Er is te zien dat er in het proces van samenstellen van de jaarrekening plus de (verkorte) winstaangifte een besparing te behalen is van iets meer dan vijf uur. (dit geldt in de meeste ideale situatie dus als XBRL is geïmplementeerd in het financiële pakket) Het uitwerken van de kolommenbalans levert geen besparingen op want dit is de basis van de jaarrekening. Het zogenaamde mappen van het grootboek aan de juiste taxonomie is niet meegenomen in de berekening. Dit omdat het coderen in de rapportgenerator ook niet specifiek is genoemd. Door het gebruik van XBRL wordt er vooral een winst behaald in het presenteerbaar maken van de jaarrekening en het inbinden en verzenden van de stukken. Ook wordt er maar één programma gebruikt namelijk het financiële pakket wordt ook gebruikt bij de verkorte winstaangifte. Zo blijft de audittrail dus ook in stand.

Alexander Leppink (BDO) "Het genereren van een rapportage is binnen veel kantoren nu reeds een kwestie van 'een druk op de knop' dus daarin verandert niet veel"

Als we uitgaan van een gemiddeld tarief van € 75,- dan wordt er door het gebruik van XBRL ongeveer € 375,- bespaard. Het is maar de vraag in hoeverre deze besparing meer marge op zal leveren. Er zijn immers steeds meer accountantskantoren die geen geld meer in rekening brengen voor het samenstellen van de jaarrekening. Als dit een trend wordt dan zal het samenstellen van de jaarrekening geen core business meer kunnen zijn van het accountantskantoor. De verkorte winstaangifte levert volgens Gibo (bij monde van Frank Pisters) ongeveer een uur tijdswinst op. Cliënten zijn hiervan snel op de hoogte. Er is straks dus minder facturabel naar de klant toe. Accountantskantoren zullen moeten nadenken over de toekomstige werkzaamheden. Als het samenstellen van de jaarrekening straks niet gefactureerd kan worden, zullen er andere werkzaamheden voor in de plaats moeten komen. Accountants zullen meer moeten gaan adviseren in plaats van uitvoeren. Er zullen misschien minder uren gefactureerd kunnen worden maar wel duurdere uren.

7.4 Besparingen

Door de implementatie van XBRL worden er veel besparingen gerealiseerd. Doordat de communicatie met de belanghebbenden volledig geautomatiseerd zal verlopen, hoeft er niets meer per post verstuurd te worden. Ook hoeven er geen rapporten meer ingebonden te worden. Dit geldt voor zowel de jaarrekening als voor de aangiften vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting voor de ondernemer. Het instance document kan door ieder ondersteunende programma ingelezen worden. Ook kan iedereen er zijn eigen presentatie aan geven. Dit betekent dat iedereen overal waar die wil verdichtingen en specificaties kan weergeven. Doordat de rapportgenerator verdwijnt hoeft er geen rapport meer uitgewerkt te worden. Sowieso is er al een besparing bij de aangiftesoftware omdat een BV klein als gevolg van de samenvatting op fiscale grondslagen mag gaan rapporteren. Dit betekent dat er geen handmatige correcties meer hoeven gemaakt te worden. De verkorte winstaangifte levert volgens sommige al een besparing van één uur op. Ook duurt het proces van opstellen van de jaarrekening tot het doen van de winstaangifte een stuk korter. Hierdoor heeft de klant eerder zijn stukken en kunnen aangiftes tijdig gedaan worden. Ik denk zelfs dat er straks geen uitstelregeling meer is. (nu is het in veel gevallen zo dat belastingaangiftes binnen het accountantskantoor in de uitstelregeling belanden. Dit betekent dat de aangiftes altijd een jaar achterlopen) Door XBRL zijn de processen zo versneld dat we geen jaar meer achter hoeven te lopen.

7.5 De samenstellingsverklaring

Jan Wietsma (Full Finance) "Wat mij betreft stoppen we morgen met de samenstellingsverklaring"

Ik denk dat door de ontwikkeling van XBRL de samenstellingsverklaring zijn langste tijd wel heeft gehad. Door XBRL veranderen de werkzaamheden waardoor er ook eens goed naar deze verklaring moet worden gekeken. Op internet zijn er meerdere discussies gaande over de toekomst van de samenstellingsverklaring. Zo publiceerde Erik-Jan Kreuze deze zomer op accountant.nl zeven redenen voor afschaffing van de samenstellingsverklaring. Fouk-Khan Tsang en Jan Wietsma gaven in november op hun weblog aan het hiermee eens te zijn. Laatstgenoemde ziet al helemaal geen toekomst meer in deze verklaring en ziet dat deze het liefst per direct wordt afgeschaft.

De samenstellingsverklaring is destijds eigenlijk ingevoerd om AA accountants ook een verklaring te laten hebben. De waarde van de samenstellingsverklaring wordt door steeds meer accountants in twijfel getrokken. De vraag is nu of er nog wel een toekomst is voor deze verklaring in deze vorm. Mede door XBRL zijn de werkzaamheden welke vermeld staan in de bijlage van NV COS 4410 lucht geworden.

Jan Pasmooij van het NIVRA vindt sowieso dat er eens goed gekeken moet worden naar deze verklaring. "Het is een stom product, als je de verklaring leest moet je hem eerst drie keer lezen voordat je begrijpt wat daar in staat. Er zou een protocol voor moeten komen, een waarmerk waarin staat welke activiteiten je hebt gedaan. Pas dan heeft de samenstellingsverklaring een toegevoegde waarde." Het is duidelijk dat banken wel waarde hechten aan de samenstellingsverklaring omdat dit volgens hen iets toevoegt. Dit omdat banken weten dat de accountant een aantal werkzaamheden verricht om tot zijn samenstellingsverklaring te komen. Als er een instance document wordt aangeleverd bij de banken dan zou er nog steeds een samenstellingsverklaring kunnen worden gegeven. Deze zou wel aangepast moeten worden omdat de werkzaamheden veranderen.

7.6 Conclusie

Door XBRL verloopt het rapportageproces steeds meer op een gestandaardiseerde manier. Ik vind het te overdreven door te stellen dat je als opsteller van de jaarrekening in een soort van keurslijf wordt gedrukt. Natuurlijk moet er op een meer gestandaardiseerde manier geboekt worden maar er blijft altijd ruimte voor subjectiviteit bij het inschatten van voorzieningen of stelposten.

Er valt veel tijd te behalen binnen de realisatie van het rapportageproces. (importeren, inbinden, verzenden etc) Het is de vraag of de rapportgenerator en aangiftesoftware zullen gaan verdwijnen. De laatste gaat zeker verdwijnen, daar ben ik absoluut zeker van. De rapportgenerator heeft een zekere kans van overleven. Accountants zullen in eerste instantie de taxonomie in de rapportgenerator gaan inbouwen. Dit wordt gezien als tussenoplossing. Het is te abrupt de mapping in het financiële pakket te doen.

Zo lang er een papieren jaarrekening blijft bestaan naast het instance document, dan zal deze werkwijze gevoerd worden. De tijdsbesparing zoals in dit hoofdstuk geschetst is puur gebaseerd op aannames. De tijdsbesparing (dus geldbesparing) is in werkelijkheid geen besparing. Als het zover is dan kan de jaarrekening gegenereerd worden met één druk op de knop. Hier kan geen geld meer voor gevraagd gaan worden. Het is hierbij ook de vraag of er nog wel een toekomst is weggelegd voor de samenstellingsverklaring. Hierover is ongeacht XBRL al een discussie gaande. De werkzaamheden veranderen dus de verklaring ook. Dit is een uitgelezen moment de samenstellingsverklaring eens grondig door te lichten. Accountantskantoren die leven van samenstellingsklanten moeten zichzelf afvragen hoe ze hier mee om willen gaan en welke andere diensten hiervoor in de plaats moeten komen. Erik-Jan Kreuze opperde voor een nieuw jaarrapport met daarin nieuwe elementen. Dit bedrijfseconomische rapport kan voor een klant een grote meerwaarde zijn.

8 Assuranceproblematiek

Bij controle van de jaarrekening wordt er zekerheid gegeven door de accountant over de cijfers en het eigen vermogen van desbetreffende onderneming. Absolute zekerheid kan niet worden gegeven, het hoogste niveau van zekerheid is een redelijke mate van zekerheid.

Digitalisering van het rapportageproces heeft ook gevolgen voor de accountantsverklaring in huidige vorm. Zo geven de NV COS niet aan hoe moet worden omgegaan met informatie in elektronische vorm. Om inzicht te krijgen in de assuranceproblematiek heeft het NIVRA begin 2005 met het Canadese accountantsinstituut (CICA) binnen XBRL International, het initiatief genomen voor het oprichten van de internationale Assurance Working Group (AWG). (Overigens bestaat deze werkgroep anno 2009 niet meer)

Deze groep had tot doel de mogelijke gevolgen van het gebruik van XBRL voor de audit en assurance in kaart te brengen. Deze werkgroep heeft in een verslag geprobeerd de problemen die spelen bij XBRL assurance te verduidelijken. Hieronder worden de gevolgen van XBRL besproken op het gebied van assurance en de mogelijke scenario's die ons te wachten staan in de komende jaren.

8.1 Gevolgen van XBRL

XBRL heeft gevolgen voor zeer veel processen binnen het accountantskantoor. De gevolgen binnen de samenstelpraktijk zijn in voorgaande hoofdstukken ruimschoots besproken. In deze paragraaf een opsomming van de gevolgen die bij de accountantscontrole naar voren zullen komen.

Uit onderzoek van de AWG komt naar voren dat XBRL gevolgen heeft voor;¹

- *Het samenstellen van een rapportage (jaarrekening).*

Er zijn meer mogelijkheden voor data-analyses en de noodzaak voor het gebruik van spreadsheets wordt verkleint. Tevens heeft het gebruik invloed op de risicoanalyse en interne beheersing

- *Object van onderzoek*

Een instance document is een ander object van onderzoek dan een jaarrekening in papieren vorm. Bij een jaarrekening in XBRL formaat zijn de inhoud en presentatie van elkaar losgekoppeld. De huidige accountantsverklaring (beeldverklaring) kan niet worden afgegeven en zal moeten worden vervangen door een andere verklaring qua scope, reikwijdte en vorm en inhoud. Ook moet worden gekeken of het begrip materialiteit een andere rol zal gaan spelen.

- *Level of assurance*

Zekerheid moet nog steeds worden gegeven. De controle van een jaarrekening in XBRL formaat vergt zoals gezegd een andere aanpak. Wellicht dat hier door een efficiëntere controle meer zekerheid kan worden gegeven. De accountant beschikt straks over nog meer gegevens waar verschillende controles op losgelaten kunnen worden. De redelijke mate van zekerheid die wordt gegeven betekent dat er in het algemeen ongeveer 95% zekerheid wordt gegeven. Dit omdat niet alle gegevens worden gecontroleerd. De steekproeven en deelwaarnemingen zijn toereikend genoeg om tot een goed oordeel te komen. Door XBRL (GL) kunnen er geautomatiseerd veel meer controles uitgevoerd worden. Hierbij worden ook alle gegevens geraakt waardoor fouten sneller opgespoord worden.

- *Proces van openbaarmaking*

Bij een rapportage in elektronische vorm hoort ook een accountantsverklaring in elektronische vorm. Dit kan een apart gegevensbestand zijn waarin de volledige verklaring is opgenomen of een apart 'instance document' waarin de verklaring in gegevensbestand is opgenomen. Er zullen ook afspraken gemaakt moeten worden over

- De wijze van ondertekening (elektronische handtekening),
- De wijze waarop de verklaring aan het object van onderzoek wordt gehecht en openbaar gemaakt,
- De eisen die moeten worden gesteld aan waarborgen met betrekking tot de identificatie, integriteit en authenticiteit van zowel de rapportage als de verklaring

- *De controleaanpak*

Het mag duidelijk zijn dat een ander object van onderzoek een andere controleaanpak vereist.

---

¹ AWG – Interactive data: The Impact On Assurance (2006)

Accountants veranderen de controleaanpak voortdurend. Deze is afhankelijk van de soort klant en de interne beheersing en controlemaatregelen die bij deze klant zijn geregeld. XBRL is niet een ontwikkeling die nu pas gevolgen heeft voor de controleaanpak. Een geautomatiseerde bedrijfsomgeving zorgt sowieso al voor een veranderende controleaanpak. Door XBRL worden gegevens op een gestandaardiseerde manier vastgelegd. Dit biedt accountants heel veel kansen. Deze keur aan gestandaardiseerde gegevens biedt mogelijkheden aan de accountants die verstand hebben van statistiek die met standaardtools gegevensgericht wil gaan controleren.

- *De kennis en vaardigheden van accountants en softwareleveranciers*

In principe verdwijnt XBRL onder de motorkap zoals dat zo mooi heet. Accountants die zich alleen maar bezighouden met rapporteren, zullen dit niet zichtbaar merken. Voor hen zijn de gevolgen niet zo zeer vakinhoudelijk zichtbaar maar wel procesmatig, zoals eerder genoemd bij het verzenden, genereren en autoriseren. Van auditors worden wel meer vaardigheden verwacht. De volle bak met gestandaardiseerde gegevens biedt nieuwe controlemaatregelen. Hier moet wel juist mee omgegaan worden. Er zal meer gebruik gemaakt moeten worden van tools die uitgevoerd kunnen worden binnen de geautomatiseerde controles. Technisch gezien is wel enige kennis vereist van de taxonomie wanneer deze op juistheid beoordeeld moet worden. Het werk van accountants verschuift steeds meer naar die van de EDP auditor. Een (zorgelijke) ontwikkeling die opgevangen zou moeten worden door een vangnet van informatievoorziening die gegeven moet worden door de beroepsorganisaties.

8.2 Scenario's

Het is niet te verwachten dat het hele rapportageproces van de één op andere dag zal overgaan op XBRL formaat. Immers, ontwikkelingen als die van de plasma tv en mobiele telefoon hebben jaren op zich laten wachten. Er zijn verschillende scenario's te voorzien, hoe dit zich in de toekomst zal gaan ontwikkelen. Sommige scenario's zijn voor de korte termijn en andere zijn voor de langere termijn.

De Assurance Working Group heeft de meest belangrijke scenario's als volgt omschreven:

1. De papieren jaarrekening omgezet naar een jaarrekening in XBRL formaat
2. Het verplicht rapporteren aan overheid en toezichthouders
3. XBRL instance document gepresenteerd in een style sheet
4. Alleen een instance document
5. Gebruikmakend van XBRL voor interne rapportages

Gezien de digitalisering op andere vlakken. Denk maar eens aan de digitale bankafschriften die men nog steeds uitprint voor het eigen archief, verwacht ik dat dit ook zo zal gaan verlopen met de jaarrekening. De klant zal de komende jaren blijven vragen naar een papieren jaarrekening, dit verwacht ik ondanks de ontwikkelingen waar kantoren als ABAB en GIBO druk doende mee zijn. Er zal dus voorlopig nog wel een papieren jaarrekening blijven bestaan. In Nederland vervangt de XBRL jaarrekening de papieren jaarrekening. De papieren jaarrekening is dan niet meer dan een afgeleide van het instance document. Er zal zekerheid over iets moeten worden gegeven. Het zal nog een aantal jaren duren voordat de papieren jaarrekening is verdwenen. Pas als dit gebeurt is er alleen plaats voor een jaarrekening in XBRL-formaat.

Op dit moment wordt door het NIVRA in samenwerking met een aantal (internationale) organisaties gewerkt aan de ontwikkeling van de 'same-as-verklaring' en de opzet van een verklaring 'nieuwe stijl'. Hierover wordt overleg gevoerd met gebruikers, bedrijven, overheden en toezichthouders. In november 2008 verklaarde Jan Pasmooij van het NIVRA dat er op dit gebied nog geen nieuwe ontwikkelingen zijn. In januari 2009 was er nog een bijeenkomst bij het NIVRA waarbij gediscussieerd werd over XBRL assurance.

8.3 Presentatie van XBRL-jaarrekening

De Assurance Working Group stelt in haar rapport dat een papieren jaarrekening zonder problemen vertaald kan worden naar een jaarrekening in XBRL-formaat, waarbij het XBRL-document dezelfde informatie bevat als de papieren jaarrekening. Dit is wel waar als je sec naar de cijfers kijkt maar niet helemaal want een papieren jaarrekening bevat informatie die niet in het XBRL-document is opgenomen (presentatie- en opmaakgegevens). Andersom bevat een XBRL-document iets wat niet is opgenomen in de papieren jaarrekening, zoals verschillende typen relaties die bestaan tussen financiële feiten.¹

Er vanuit gaand dat straks in Nederland alleen nog maar een XBRL-jaarrekening in omloop zal zijn, kan een jaarrekening op verschillende manieren gepresenteerd worden:

Op website plaatsen. Gebruiker kan gegevens via een stylesheet bekijken

Na publicatie bij de Kamer van Koophandel kan de onderneming haar jaarrekening op haar eigen site publiceren voor belanghebbenden. De gebruiker kan de jaarrekening in XBRL-formaat in eigen software inlezen en presenteerbaar maken door middel van een stylesheet. De stylesheets zijn nodig om de data op een bepaalde manier te presenteren en om te vormen naar een gewenst uitvoerformaat. Een stylesheet bevat een beschrijving van de presentatie- en conversieregels. Hierdoor kan een XBRL-document op oneindig veel verschillende manieren worden gepresenteerd: bijvoorbeeld als een jaarrekening, als een belastingaangifte of als een financieel verslag voor de bank.

Downloaden en inlezen in eigen software

De jaarrekening kan vanaf de site gedownload worden (of eventueel per mail ontvangen) en vervolgens ingelezen worden in eigen software. Met software kan door middel van een stylesheet de jaarrekening zichtbaar gemaakt worden. Voor accountants is dit bijvoorbeeld wel heel nuttig. Wanneer zij een deelneming mee moeten consolideren, kan de jaarrekening van desbetreffende onderneming ingelezen worden in het eigen pakket waarna deze vervolgens wordt meegeconsolideerd.

Verzenden naar toezichthouder. Deze stelt de jaarrekening vervolgens beschikbaar aan derden

De jaarrekening wordt verzonden naar een centraal orgaan. Dit kan een toezichthouder als AFM zijn maar de Kamer van Koophandel is ook een optie. De instantie ontvangt alle jaarrekeningen waarna deze (gratis) worden aangeboden aan derden. Het is ook mogelijk dat deze instantie een stukje bedrijfsvergelijking gaat aanbieden (benchmarks). Waarom niet als deze alle gegevens tot zijn beschikking heeft. Bovendien is deze partij onafhankelijk. (Bij het deponeren zou dan overigens ook een winst-en-verliesrekening meegestuurd moeten worden)

Real-time online uitgebreide gegevens beschikbaar stellen.

Door het gebruik van XBRL is het mogelijk op elk moment een jaarrekening te genereren. Overigens is het onzeker hoe betrouwbaar deze cijfers op dit moment zijn omdat eventuele (extracomptabele) wijzigingen nog niet zijn doorgevoerd. Niet alleen cijfers kunnen wekelijks of maandelijks via internet aangeboden worden, ook informatie over bijvoorbeeld orders en andere ontwikkelingen kunnen op deze manier real-time aangeboden worden.

Rendering linkbase

Dit alternatief is in ontwikkeling. Zowel de opsteller als gebruiker heeft belang bij de manier waarop gegevens worden afgebeeld. Met deze linkbase kan de gebruiker het rapport precies zo zien als de opsteller heeft bedoeld.

---

¹ XBRL-jaarrekening is geen jaarrekening, De Accountant – Marc van Hilvoorde (april 2007)

8.4 Auditobjecten

Een XBRL-jaarrekening is een ander auditobject dan een papieren jaarrekening. Een taxonomie is een soort gegevenswoordenboek welke een sleutelrol speelt bij het generen van het instance document. Eén fout in de taxonomie of een foute mapping kan al leiden tot een fout in de jaarrekening. Omdat het accountantsoordeel gebaseerd is op fouten die geconstateerd zijn tijdens de controle, is het van wezenlijk belang dat de taxonomie juist is toegepast. Bij de huidige accountantscontrole wordt er naar één auditobject gekeken, de jaarrekening. Kijken we naar de toekomstige controle van een XBRL-jaarrekening dan hebben we te maken met een primair auditobject (instance document) en een eventuele secundaire auditobject(en). Dit standpunt is puur gebaseerd op mogelijke indeling waaraan geen rechten kunnen worden ontleend. Dit standpunt is nog aan veranderingen onderhevig en kan eventueel in de toekomst aangepast worden.

De taxonomie kun je tegenkomen in drie vormen:¹

- standaard taxonomie
- maatwerk taxonomie
- een combinatie van standaard en maatwerk taxonomie

In Nederland zie je in tegenstelling tot Amerika dat er in veel gevallen gewerkt wordt met de standaard taxonomie. De Nederlandse taxonomie (NT) vormt niet meer dan een framework. Groot verschil tussen Nederland en Amerika is dat in Amerika wordt gewerkt met een basis taxonomie en (bedrijfsspecifieke) extensies terwijl wij Nederlandse extensies als basis beschouwen. Dit is van belang bij de accountantscontrole. Omdat er in Nederland één gezaghebbende taxonomie is, moet er alleen nog gekeken worden of de gebruikte taxonomie overeen komt met deze juiste taxonomie. De taxonomie moet juist en volledig zijn. Vervolgens moet de mapping worden beoordeeld. Werk je met extensies (in zowel technische als inhoudelijke zin) dan maakt dit de controle een stuk complexer. Je kunt dit vergelijken met een CAO. Hier moet ook gekeken worden of bij de betreffende onderneming de juiste CAO wordt gehanteerd.

8.5 Functiescheidingen

Om voldoende controlezekerheid te verkrijgen over de juistheid en volledigheid van primaire registraties, is een toereikende administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) noodzakelijk. Daarnaast dienen binnen de organisatie primaire functiescheidingen aanwezig te zijn. (belangentegenstellingen) Het achterliggende motief is dat primaire vastleggingen langs meerdere, functioneel gescheiden wegen tot stand komen, waarbij het risico van onjuiste of onvolledige registratie in principe wordt geneutraliseerd door de belangentegenstelling tussen de verantwoordelijk functionarissen.²

Een geautomatiseerde huishouding heeft ook gevolgen voor functiescheidingen. Zo wordt er gewerkt met competentietabellen. In dit competentietabel wordt per gebruiker weergegeven welke bevoegdheden deze heeft. Deze moet aansluiten op de controletechnische functiescheidingen binnen de organisatie. In de meest logische situatie wordt het competentietabel beheerd door de hoofd-automatisering. Van belang hierbij is dat de afdeling automatisering zich bevindt rechtstreeks onder de directie. Competenties zouden alleen aangepast mogen worden na autorisatie van de directie. De competenties per gebruiker hebben alleen maar zin wanneer er logische toegangsbeveiliging aanwezig is in de vorm van gebruiksnamen en wachtwoorden. Periodiek zou elke gebruiker haar wachtwoord moeten wijzigen om zo te voorkomen dat meerdere gebruikers kunnen inloggen onder een andere naam.

Over het algemeen zijn de general controls binnen organisaties goed geregeld. Het gevaar schuilt hem vaak in de application controls. Accountants hebben hier te weinig aandacht voor. Dit komt voornamelijk door het feit dat accountants te weinig weten van geautomatiseerde omgevingen want

¹ http://nl.wikipedia.org/wiki/XBRL_assurance

² Compendium van de Accountantscontrole – deel 1 – B.A.J. Westra/M.J.TH. Mooijenkind

waarom wordt er niet meer gedaan met de vele gegevens die accountants tot hun beschikking hebben.

Een noodzakelijke voorwaarde hiervoor is dat er een juiste changemanagementprocedure binnen het bedrijf aanwezig is. Deze heeft betrekking op de maatregelen en procedures bij het implementeren van nieuwe automatiseringssystemen of het aanbrengen van wijzigingen op het bestaande.

Doordat steeds meer bedrijfsprocessen geautomatiseerd plaats vinden, neemt de noodzaak toe om binnen de accountantscontrole het accent meer te gaan leggen op de automatisering. Sowieso is het al een foute gedachte te denken dat de automatisering binnen het bedrijf een afdeling is. Automatisering zit verweven in alle bedrijfsprocessen en is een noodzakelijke randvoorwaarde om tot optimalisering van alle bedrijfsprocessen te komen. Er zal daarom meer naar invoercontroles, verwerkingscontroles en integriteitcontroles gekeken moeten worden. Want hoe weten we anders dat het bestand of gegeven van die persoon komt welke vermeld wordt? Manipulatie van bestanden is een gemakkelijke manier om iemand te misleiden. Het genereren van een instance document zou alleen maar gedaan kunnen worden door de geautoriseerde.

8.6 Controleaanpak

De accountant dient zodanig te plannen dat de controle op effectieve wijze wordt uitgevoerd en de accountant moet een controleplan ontwikkelen waarbij het controlerisico tot een aanvaardbaar niveau is teruggebracht.¹

Door XBRL GL worden gegevens op een gestandaardiseerde manier vastgelegd. Nu geldt efficiëntie nog als reden niet over te gaan op gegevensgerichte controle wanneer dit ook systeemgericht kan. Door gestandaardiseerde gegevenverwerking wordt gegevensgerichte controle stukken goedkoper. XBRL zorgt er voor dat je niet meer hoeft na te denken over wat de gegevens betekenen want dat ligt al vast in de tags.

De accountant zal zijn controle moeten aanpassen aan de verandering van audit objecten. Op dit moment wordt binnen verschillende geledingen hard nagedacht hoe over hoe dit eruit moet komen te zien. Bedrijfsprocessen worden steeds meer geautomatiseerd wat betekent dat alles wordt gearchiveerd binnen een geautomatiseerde omgeving Pakbonnen, vrachtbrieven, orders, facturen, ontvangst- en afgiftebonnen worden binnen het systeem opgeslagen waardoor lijncontroles en systeemtests beter en efficiënter zijn uit te voeren.

Nu moet je nog met pakketten als ACL en IDEA werken om tot een goede gegevensgerichte controle te komen. (hun rol zal niet veranderen maar door gestandaardiseerde gegevens zijn er ook kansen voor andere/nieuwe pakketten) Met deze pakketten kun je query's draaien op bestanden. De inrichting en controle van deze bestanden kost veel tijd omdat het formaat (syntax) niet is gestandaardiseerd en omdat de betekenis moet worden vastgesteld. Hiervoor is in de meeste gevallen geen controlebudget gereserveerd. In plaats hiervan wordt gekozen voor steekproeven en deelwaarnemingen. Overigens hangt deze manier van controleren ook samen met de manier van denken van accountants, weinig innovatie en elk jaar maar weer die steekproeven en deelwaarnemingen. Accountants hebben de beschikking over een bak vol met elektronische gestandaardiseerde gegevens (daar liggen nou juist de kansen) maar doen de controle uiteindelijk af met het trekken van een aantal facturen. Waarom zou de controle niet "zwaarder gemaakt kunnen worden" als dit meer oplevert.

Er zal meer naar de systemen en interne beheersing gekeken moeten worden. Door vergaande automatisering is een steeds veranderende controleaanpak vereist. Ik denk dat we op een gegeven moment over zullen gaan naar een combinatie van system- en continuous auditing. De accountantscontrole zal hierbij moeten kunnen steunen op de betrouwbaarheid van systemen en een goede betrouwbare werking van competentietabellen en functiescheidingen. Maar dat is vandaag al het geval bij een papieren jaarrekening. Zeker als de jaarrekening als product zal gaan verdwijnen is er continu zekerheid nodig in plaats van over een heel boekjaar.

---

¹ NV COS 300

XBRL zorgt dat er op een andere wijze gecontroleerd moet gaan worden maar ook hetgeen wat we gaan controleren zal gaan veranderen. Ook accountants doen wat de markt vraagt. Gebruikers zullen over een aantal jaren naar andere producten gaan vragen. Als ergens zekerheid over gegeven moet worden dan heeft dit onherroepelijk gevolgen. Accountants komen hier niet onderuit.

8.7 Risico's

Controle van een XBRL-jaarrekening brengt andere (inherente) risico's met zich mee bij de accountantscontrole. Risico's die nu nog bestaan zullen in de toekomst (mede door de komst van XBRL) gaan afnemen. Doordat steeds meer mensen pinnen neemt het risico van diefstal binnen de meeste bedrijven wel af. Hiervoor komen aan de andere plaats wel andere risico's voor in de plaats. (skimmen, ID-fraude, etc) Frauderisico's kunnen door vergaande automatisering gaan afnemen. Doordat binnen zo'n beetje elk proces een check zit, wordt het steeds lastiger te gaan frauderen. Ook wordt het voor accountants makkelijker fraudes te ontdekken. (zie paragraaf 8.11)

De volgende risico's moeten onderkend worden:

Is een juiste taxonomie gebruikt

Er is binnen Nederland één taxonomie die gebruikt moet worden bij het opstellen van jaarrekeningen, aangiften en opgaven statistiek. De meest recente taxonomie is versie 2009 (ook wel versie 3.0 genoemd). 2009 slaat hierbij op het verslaggevingsjaar. De taxonomie wordt via internet aangeboden en is voor iedereen vrij beschikbaar. In het meest logische geval zal deze taxonomie lokaal op het systeem worden opgeslagen. Achteraf dient gekeken worden of de actuele taxonomie is gebruikt.

Is er op de juiste manier gemapt

Zoals eerder genoemd, moet de financiële administratie gekoppeld worden aan de taxonomie. Hiervoor worden door elkaar de woorden tagging en mapping gebruikt. Deze twee woorden betekenen precies hetzelfde. Als er een nieuwe taxonomie beschikbaar is dan moet er weer opnieuw gemapt worden. Het kan voorkomen dat er bewust of onbewust verkeerd gemapt wordt. Neem het voorbeeld dat een deelneming onder groepsmaatschappij wordt gepresenteerd in plaats van een overige deelneming.

Manipulatie van het instance document

Het is heel simpel een instance document te manipuleren. Juist in de beginfase wanneer kinderziekten nog veel voor zullen gaan komen, zitten her en der gaten in de beveiliging. Een bewuste manipulatie van de mapping kan al leiden tot een foutief instance document. Een goede beveiliging is hier van evident belang.

Hoger accountantscontrolerisico

De controle zal meer gericht zijn op het functioneren van de (geprogrammeerde) interne controle dan op het signaleren van fouten. Als gevolg hiervan neemt het detectierisico toe. (fouten worden immers sneller ontdekt wanneer er geprogrammeerd binnen een gestandaardiseerde omgeving wordt gecontroleerd) Dit zal moeten worden gecompenseerd doordat anderzijds het inherente risico afneemt en anderzijds het niveau van interne controle toeneemt.

Inhoud jaarrekening na verklaring gewijzigd

Een digitale jaarrekening vraagt ook een digitale handtekening. Als de accountantsverklaring niet meer op papier zal bestaan dan zal de authenticiteit van de verklaring gewaarborgd moeten worden. Met bijvoorbeeld hash-totalen kan gekeken worden of de inhoud van de jaarrekening na het afgeven van de verklaring nog is gewijzigd.

8.8 Maatregelen

Maatregelen van interne controle zijn steeds meer in de computersystemen te vinden. De rol van waarschijnlijkheids-, redelijkheids- en invoercontroles worden steeds prominenter. Als accountant wil je twee dingen weten. Iets wat nu goed is controleer je voor een deel gegevensgericht en een deel systeemgericht. Je gaat kijken of de mapping nu goed is maar je wilt ook weten of dit gisteren goed was en of dit morgen goed is. Gisteren en morgen is lastig te controleren. Om hier toch een beeld over te kunnen vormen, zal er in belangrijke mate gesteund moeten worden op functiescheidingen (primaire en secundaire) en competenties binnen de geautomatiseerde bedrijfsomgeving. De waarde van competenties hebben weinig waarde als hier gemakkelijk manipulatie kan bestaan. Zo zie je vaak dat iemand zonder rechten achter de pc gaat zitten van iemand die wel deze rechten heeft of je ziet dat wachtwoorden worden overlegd.

Om de competenties te waarborgen zullen er geautomatiseerde controles binnen het systeem worden ingezet. Opgespoord moet worden vanuit waar is ingelogd en hoe vaak er een verkeerd wachtwoord is gebruikt. Het moet zo kunnen zijn dat er vanaf één vaste (IP) locatie ingelogd kan worden onder één vast account. Wachtwoorden moeten ook periodiek worden gewijzigd. Het systeem geeft hierbij naar verloop van tijd aan dat het wachtwoord weer gewijzigd moet worden.

Deze maatregelen zouden bedrijven normaliter ook moeten treffen maar door het gebruik van XBRL zal op deze general controls nog meer de nadruk moeten komen liggen. De wijze waarop de ICT-infrastructuur is ingericht moet waarborg bieden ten aanzien van de beveiliging van systemen en netwerken en de gegevens die zich daarin bevinden. Ook moeten maatregelen worden genomen die de vertrouwelijkheid en authenticiteit van externe berichten waarborgen. Dit zou kunnen door encryptie en digitale handtekeningen. Ook zullen er geprogrammeerde controlemaatregelen moeten plaatsvinden in de applicatieprogrammatuur.

8.9 XBRL en continuous assurance

Continuous assurance wordt veel in verband gebracht met XBRL. Hoewel de koppeling niet onlogisch is, gaat het hier echter om twee heel verschillende dingen. Er is wel een relatie tussen deze twee begrippen. Zo zorgt het werken met XBRL GL voor standaardisatie van gegevens waardoor er meer informatie uit gegevens gehaald kan worden. Dit is één van de voorwaarden van continuous assurance. De ontwikkeling van continuous assurance zal zijn spin-off beleven als XBRL GL volledig is geïmplementeerd binnen de bedrijfsprocessen. Begrippen die vervolgens nauw samenhangen met continuous assurance zijn continuous monitoring, continuous auditing en continuous reporting.

Het ligt voor de hand dat iedereen steeds meer interesse in real-time informatie zal gaan hebben. Analisten kunnen beter voorspellen en banken krijgen hierdoor misschien wel meer zekerheid.

Bij continuous auditing wordt er niet alleen naar cijfers en processen gekeken, mobile agents (zo zijn er nog meer mogelijkheden) maken uitgebreide specifieke controles mogelijk. Zo kan gezocht worden op bijna alles. Een tool gaat dan in het systeem kijken waar hij eventuele fouten kan vinden. Dit gaat nog veel verder dan logging gegevens. Deze controles kunnen zowel gegevensgericht als systeemgericht.

Nu zie je al dat steeds meer bedrijfsprocessen geautomatiseerd plaatsvinden. Dit is vandaag de dag al het geval, of zou het moeten zijn. Het feit dat nog veel controles buiten de systemen omgaan betekent dat vandaag de dag nog veel accountants hun eigen regelgeving negeren. Dit is bij XBRL niet veel anders. XBRL zou echter niet de reden moeten zijn dit de accountants te doen inzien. Dit heeft ook gevolgen voor de controleaanpak. Dit hoeft niet te betekenen dat de primaire controlebenadering systeemgericht zal zijn. Door een gestandaardiseerde manier van gegevensverwerking wordt het makkelijker gegevensgericht te gaan controleren. Een voorwaarde is wel dat de bedrijfsprocessen zo zijn ingericht dat er goede checks en balances zijn. Eerst moet worden vastgesteld dat het interne controle systeem (continuous monitoring) bij de cliënt werkt. Als dit in orde blijkt te zijn dan kan bij de controle gesteund worden op de werkzaamheden van de cliënt. Gevolg van deze ontwikkeling is dat het beroep van accountant zich steeds meer verplaatst naar die van EDP Auditor. Het positieve is wel dat de accountantscontrole steeds meer geautomatiseerd kan gaan worden. De steekproeven en deelwaarnemingen kunnen vervangen worden door een geautomatiseerde controle. Het voordeel hiervan is dat je alle gegevens raakt. Doordat er

onafgebroken getest kan worden, is de kans op het ontdekken van fouten groter. Alle boekingen, transacties, facturen, vastleggingen en autorisaties vallen hierbij binnen de controle. Hierdoor is de accountantscontrole effectiever en efficiënter ingericht.

Het is een misvatting te denken dat deze geschetste accountantscontrole pas gerealiseerd kan worden als binnen het bedrijf van de cliënt gewerkt wordt met een ERP systeem. Uit onderzoek¹ van Rob Riesthuis blijkt dat ook een geautomatiseerde bedrijfsomgeving zonder ERP toepassingen geschikt zijn voor deze manier van controle. Een welkome ontwikkeling is wel dat steeds meer automatiseringspakketten “ERP-based” zijn waardoor audit trails vaker in één systeem vast komen te liggen. Een volgende discussie hierin is hoeveel zekerheid er gegeven kan worden over deze processen. In beperkte mate of een hoge mate van zekerheid?

8.10 Materialiteit

Informatie is materieel indien het weglaten of het onjuist weergeven daarvan de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen, zou kunnen beïnvloeden.²

Stel dat de materialiteit verandert dan zul je afhankelijk van die materialiteit meer/minder werkzaamheden moeten verrichten als accountant, afhankelijk van waarop de materialiteit dan gebaseerd zal zijn. In Nederland wordt vaak als materialiteitsnorm 5% van het resultaat of eigen vermogen genomen. Een post in de jaarrekening is pas materieel als deze 5% bedraagt. Bij de huidige accountantscontrole wordt er vaak naar materialiteit in zijn geheel gekeken. Het is niet ondenkbaar dat straks in de planningsfase een materialiteit per post wordt gehanteerd, op de zelfde manier als controletolerantie per post. Dit omdat binnen een geautomatiseerde omgeving (lees ERP (based)-pakket) makkelijker materialiteit berekend en eventueel aangepast kan worden.

Als er meer zekerheid gegeven (level of assurance) wil worden dan moet de controle nauwkeuriger waardoor er een lagere materialiteitsnorm gehanteerd moet worden.

8.11 Fraude

De combinatie accountant en fraude is in de laatste jaren vaak ter sprake geweest. Denk maar eens aan de boekhoudschandalen. (Enron, Parmalat en Ahold) Accountants zouden zich bevinden op de rand van het toelaatbare. Hebben accountants hier echt steken laten vallen en hadden ze deze fraude moeten ontdekken? Dit is een lastige vraag. Misschien verwacht het maatschappelijke verkeer op dit gebied te veel van de accountant want deze heeft aanzienlijk minder methodes dan de FIOD om fraudes te ontdekken. De accountantscontrole is niet primair gericht op het ontdekken van fraude maar wanneer er een fraude ontdekt wordt dan heeft de accountant een onderzoeksplicht en eventueel een meldplicht (eerst leiding van huishouding vragen tot redres. Als dit wordt geweigerd dan eventueel fraude melden bij Korps Landelijke Politiediensten), dit geldt overigens alleen bij een wettelijke controle. COS 240 stelt dat de accountant specifiek aandacht moet besteden aan mogelijke frauderisico's.

Binnen de accountantscontrole wordt er veel gebruik gemaakt van steekproeven en deelwaarnemingen. Dit betekent dat niet alle documenten/gegevens worden geraakt in de controle. Zodoende kan fraude onopgemerkt blijven. Bij de controle van een XBRL-jaarrekening hoeft er geen gebruik meer gemaakt te worden van steekproeven en deelwaarnemingen. Door een geautomatiseerde en gestandaardiseerde manier van gegevensverwerking kunnen alle gegevens geraakt worden in de controle waardoor er sneller een fraude ontdekt kan worden. Continuous auditing vergroot ook de opsporingskans van fraude. Geautomatiseerd kunnen allerlei tools ingezet worden die fraude kunnen opsporen. Deze controle is vergelijkbaar met wat nu mogelijk is met programma's zoals ACL. Als over een aantal jaren gewerkt wordt met XBRL GL dan wordt deze controle beter en efficiënter uitvoerbaar door geautomatiseerde controles.

---

¹ Scriptie Rob Riesthuis – Continuous assurance (onderzoek in het kader van zijn Nyenrode masterscriptie)

² NV COS 320

8.12 Verklaringen

De huidige accountantsverklaring is een beeldverklaring die betrekking heeft op de gepresenteerde jaarrekening als geheel. Om te waarborgen dat het juiste beeld wordt gepresenteerd is het openbaar maken van jaarrekeningen met een accountantsverklaring aan strikte voorwaarden gebonden. De huidige internationale wetgeving met betrekking tot verslaggeving en accountantscontrole gaat ook uit van de huidige beeldverklaring. Ook in deze wetgeving is nog geen rekening gehouden met verklaringen die zijn gericht op informatie in elektronische vorm. Uit internationaal onderzoek, dat op het initiatief van het NIVRA is gestart, komt naar voren dat de huidige accountantsverklaring niet kan worden gebruikt bij een jaarrekening in XBRL-formaat. De reden is dat een jaarrekening in XBRL-formaat bestaat uit een verzameling data-elementen zonder presentatie. Daardoor is sprake van een ander object van onderzoek dan een jaarrekening op papier. Bij een jaarrekening in XBRL-formaat zijn de inhoud en presentatie losgekoppeld. Dit betekent dat de huidige accountantsverklaring in de vorm van een beeldverklaring niet kan worden gebruikt en zal moeten worden vervangen door een andere verklaring die mogelijk verschilt qua reikwijdte, bewoording en vorm.

Omdat de huidige accountantsverklaring (beeldverklaring) niet past bij een jaarrekening in XBRL-formaat, is het op dit moment niet toegestaan om jaarrekeningen met een accountantsverklaring in XBRL-formaat digitaal te deponeren. Deze jaarrekeningen dienen helaas nog in PDF-formaat of op papier te worden gedeponerd. Het betreft naar verwachting ca. 12.000 (op jaarbasis) van de circa 500.000 tot 600.000 jaarrekeningen die jaarlijks worden gedeponerd. Dit feit hoeft echter de invoering en het gebruik van XBRL niet te vertragen. Aanpassing van de (internationale) regelgeving vraagt tijd en houdt in dit geval geen gelijke tred met de ontwikkelingen.

De accountantscontrole zal wezenlijk anders zijn dan de huidige accountantscontrole. De meest voor de handliggende visie is dat de huidige jaarrekening als audit-object wordt vervangen door twee verschillende audit-objecten met elk een eigen verklaring. Aan de ene kant krijg je het instance document en aan de andere kant krijg je een object welke opmaak- en presentatiegegevens bevat. Dit is nodig om misverstanden te voorkomen omdat de mate van zekerheid (redelijke mate) zonder presentatiegegevens anders is.

Er zal gezocht moeten worden naar een verklaring die refereert naar zowel het instance document als naar het object met opmaak- en presentatiegegevens.

Omdat het huidige verklaringstelsel past in een internationaal kader is het noodzakelijk dat deze problematiek in internationaal verband wordt aangepakt en opgelost. Het NIVRA heeft dit assurancevraagstuk net als in 2008 voor 2009 hoog op de agenda staan.

Op dit moment wordt in internationaal verband en in Nederland overleg gevoerd met gebruikers (beleggers en analisten), de wetgever (ministerie van Justitie) en toezichthouders met als doel na te gaan welke behoefte aan assurance bestaat met betrekking tot (financiële) informatie in elektronische vorm en hoe daaraan invulling kan worden gegeven. Het komt er op neer dat bekeken moet worden of er zekerheid moet worden gegeven en waaraan er zekerheid moet worden gegeven. Inmiddels is wel duidelijk dat de gebruiker in Nederland behoefte heeft aan zekerheid. Onduidelijk is nog hoe dit in elektronisch vorm gegeven kan worden. Gekeken zal worden naar de mogelijke aanpassingen om dit in de toekomst te kunnen realiseren. Op korte termijn zal hierover nog geen duidelijkheid zijn, verwacht het NIVRA.

8.13 Toekomstverwachting

Mijn verwachting is dat we op een gegeven moment over zullen gaan naar een combinatie van system- en continuous auditing. De accountantscontrole zal hierbij moeten kunnen steunen op de betrouwbaarheid van de systemen. Maar dat is vandaag de dag al het geval bij een papieren jaarrekening. Zeker als de jaarrekening als product zal gaan verdwijnen is er continu zekerheid nodig in plaats van over een boekjaar. Het blijft afwachten wat de markt wil, deze kan aangeven wanneer de papieren jaarrekening als product zal gaan verdwijnen.

8.14 Digitale handtekening

Een jaarrekening in XBRL formaat vraagt om een elektronische handtekening. Het is van belang dat er geen aanpassingen meer zijn gedaan in de jaarrekening nadat er een digitale handtekening is afgegeven. Ook moet de handtekening aan tonen dat deze afkomstig is van diegene die de jaarrekening daadwerkelijk heeft gecontroleerd. Tevens moet de handtekening blijvend gekoppeld blijven aan de informatie die gecontroleerd is. Het NIVRA is druk bezig dit vorm te geven.

8.15 Assurance in de Verenigde Staten

In de V.S. heeft de Security and Exchange Commission (SEC) gekozen voor XBRL met als doel transparantie te creëren. Dit wijkt af van de Nederlandse aanpak waarbij XBRL moet zorgen voor lastenvermindering. XBRL is inmiddels verplicht gesteld door de SEC voor de 500 grootste ondernemingen in de Verenigde Staten. Het instance document vormt een bijlage van het officiële papieren document.¹ Hier kun je zeggen dat je het papieren document gewone assurance geeft terwijl in die bijlage een afgeleide assurance wordt verstrekt. Dit wordt ook wel de same-as-verklaring genoemd. De SEC stelt verder dat het invoeren van een XBRL-rapportageketen analisten meer mogelijkheden biedt bedrijfsresultaten beter te analyseren en vergelijken.

De organisaties maken gebruik van de sectorspecifieke US GAAP standaard- of basistaxonomieën. Deze zijn voor de meeste organisaties niet volledig waardoor er bedrijfsspecifieke extensietaxonomieën ontwikkeld worden.

8.16 Conclusie

XBRL heeft ook veel gevolgen voor de accountantscontrole. Zo zorgt XBRL voor een andere invulling van de controleaanpak en het begrip materialiteit. Hierover wordt nog te weinig gesproken waardoor er nog veel onduidelikheden bestaan over de gevolgen en maatregelen. Duidelijk is wel dat de manier van controleren en hetgeen wat we gaan controleren gaat veranderen door XBRL.

Internationaal zijn er meerdere organisaties die nadenken over de gevolgen en maatregelen. In de Amerika is gekozen voor een instance document naast de papieren jaarrekening. In Nederland zal op termijn de papieren jaarrekening vervangen gaan worden door een jaarrekening in XBRL formaat. Hierdoor verandert het object van onderzoek. Als gevolg hiervan zal de gehele accountantscontrole op de schop moeten. Risico's, maatregelen, materialiteit, level of assurance, frauderisico's, verklaringen en manier van presenteren, XBRL heeft overal invloed op.

Er zal vaker gegevensgericht gecontroleerd gaan worden want dit wordt goedkoper door een gestandaardiseerde manier van gegevensverwerking. Als gevolg van digitalisering zal na verloop van tijd ook een digitale accountantsverklaring worden afgegeven. Het is nog onduidelijk waar en hoe de jaarrekening gepresenteerd gaat worden. Ook is nog onduidelijk of straks nog wel een jaarrekening wordt gepresenteerd, misschien vraagt de markt straks om een ander product. De controle op de jaarrekening zal blijven bestaan wanneer dit nog wettelijk verplicht is. Gebruikers van de jaarrekening zullen altijd behoefte houden aan gecontroleerde cijfers². Spannend is wel hoe lang deze gebruikers blijven vragen naar een jaarrekening. Dit alles kan misschien wel leiden tot een situatie waarin gebruikers kunnen vragen wat ze maar willen. Het is afwachten hoe accountants in de toekomst hierop in zullen gaan spelen.

---

¹ MAB-artikel "De beheersing van de XBRL-rapportageketen – Marc van Hilvoorde (juni 2008)

² Scriptie Rob Riesthuis – Continuous assurance

9 Bedreigingen

Sommige mensen zijn bang dat de banken het werk van de accountants over zullen gaan nemen. Het samenstellen van de jaarrekening zal volgens hen verplaatst worden naar de bank. Deze ontwikkeling hangt nauw samen met de ontwikkeling van de digitale factuur. (e-factuur) Hierbij wordt het financiële pakket gekoppeld aan het bankpakket. Bij het doen van betalingen worden de journaalposten automatisch verwerkt. Een eerste stap is hierbij al gezet door de samenwerking tussen Reelezee en Bizzner Bank. Accountantskantoren waar hun activiteiten voornamelijk bestaan uit de samenstelpraktijk, zullen naar andere diensten moeten zoeken. Ik verwacht echter dat dit niet een natuurlijk proces zal zijn waarbij de accountant in staat is zich op andere gebieden te profileren waardoor dit geen dusdanig gevaar op zal leveren.

Er zijn echter ook mensen die stellen dat de jaarrekening helemaal niet gaat verdwijnen als product. Frank Jonker stelt bijvoorbeeld dat het samenstel werk juist zal gaan toenemen als gevolg van de bankentaxonomie. Hij denkt dat klanten blijven vragen naar een papieren jaarrekening omdat deze altijd besproken zal moeten worden. Je kunt de gegevens presenteren door middel van een stylesheet.

Frank Jonker (Creaim) "Als gevolg van de bankentaxonomie zal het samenstel werk juist toenemen"

10 XBRL internationaal bekeken

In Azië is in een aantal jaren geleden het gebruik van XBRL al verplicht gesteld. In de Verenigde Staten is XBRL in een stroomversnelling geraakt. Eind 2008 heeft de SEC (zeg maar de beurswaakhond van de V.S.) de intentie uitgesproken dat het rapporteren in XBRL verplicht gesteld zal gaan worden voor de vijfhonderd grootste beursgenoteerde ondernemingen in de V.S. In België rapporteert bijna elke ondernemer in XBRL. De hiervoor benodigde software is gratis ter beschikking gesteld door de Nationale Bank. Ook is het KvK lidmaatschap verlaagd voor de ondernemer die deponeerde in XBRL. Tevens zijn XBRL jaarrekeningen hier gratis op te vragen. Deze voordelen heeft stimulerend gewerkt en heeft tot het gewenste resultaat geleid. In België werd in eerste instantie XBRL alleen nog maar gebruikt voor het deponeren van de jaarrekening. Deze aanpak verschilt dusdanig met de Nederlandse aanpak dat vergelijkingen niet te maken zijn. In Nederland is de aanpak uniek te noemen. XBRL wordt hier groots aangepakt. Niet stap voor stap maar alles moet in XBRL gebeuren. Dit vergt meer tijd met als gevolg dat wij in Nederland achterop zijn geraakt met het gebruik van XBRL. Nederland was vrij vroeg toen er werd aangegeven XBRL als standaard te willen gebruiken. In Nederland werd al over dingen gedacht waarover in de rest van de wereld nog niet eens werd nagedacht. In technische zin lopen we nu achter. Inmiddels zie je dat landen om ons heen mooiere en betere taxonomieën hebben gebouwd. Wij hebben nog steeds te maken met dingen die niet 100% goed zijn. (bijvoorbeeld: het publicatierapport voor BV klein licht veel te veel toe). De ervaringen die we nu hebben zijn allemaal gebaseerd op een kleine berichtenstroom dus technisch gezien lopen we niet meer voor. We lopen nog wel voor in het feit dat ons project een overheidsproject is. Wij zijn bijzonder omdat overheidsinstanties met verschillende ministeries samenwerken.

Op dit moment is het voor bedrijven in landen als Zweden, Spanje, Denemarken, Duitsland, Engeland, België, Korea en China al mogelijk op basis van XBRL financiële gegevens aan de overheid of toezichthouders aan te leveren. Voor beursgenoteerde ondernemingen in Japan, China en Singapore is het al verplicht hun financiële gegevens in XBRL te deponeren.

Een land dat de Nederlandse aanpak volgt is Australië. Eind augustus 2007 heeft de Australische regering besloten tot aanpak van administratie lasten met behulp van de implementatie van 'Standard Business Reporting (SBR)', een project vergelijkbaar met het Nederlandse Taxonomie Project. Onlangs heeft de Nederlandse overheid aangekondigd 22,4 miljoen euro te gaan investeren in de taxonomie en open standaarden.

Overigens is het maar de vraag of Nederland zo trots mag zijn op haar aanpak. Achteraf blijkt alles erg tegen te vallen. In literatuur uit 2004 wordt beschreven dat er in 2005/2006 al een ontwikkeling zou moeten zijn. Deze heeft tot op heden nog niet plaatsgevonden. De ontwikkeling van XBRL gaat veel minder snel dan verwacht.

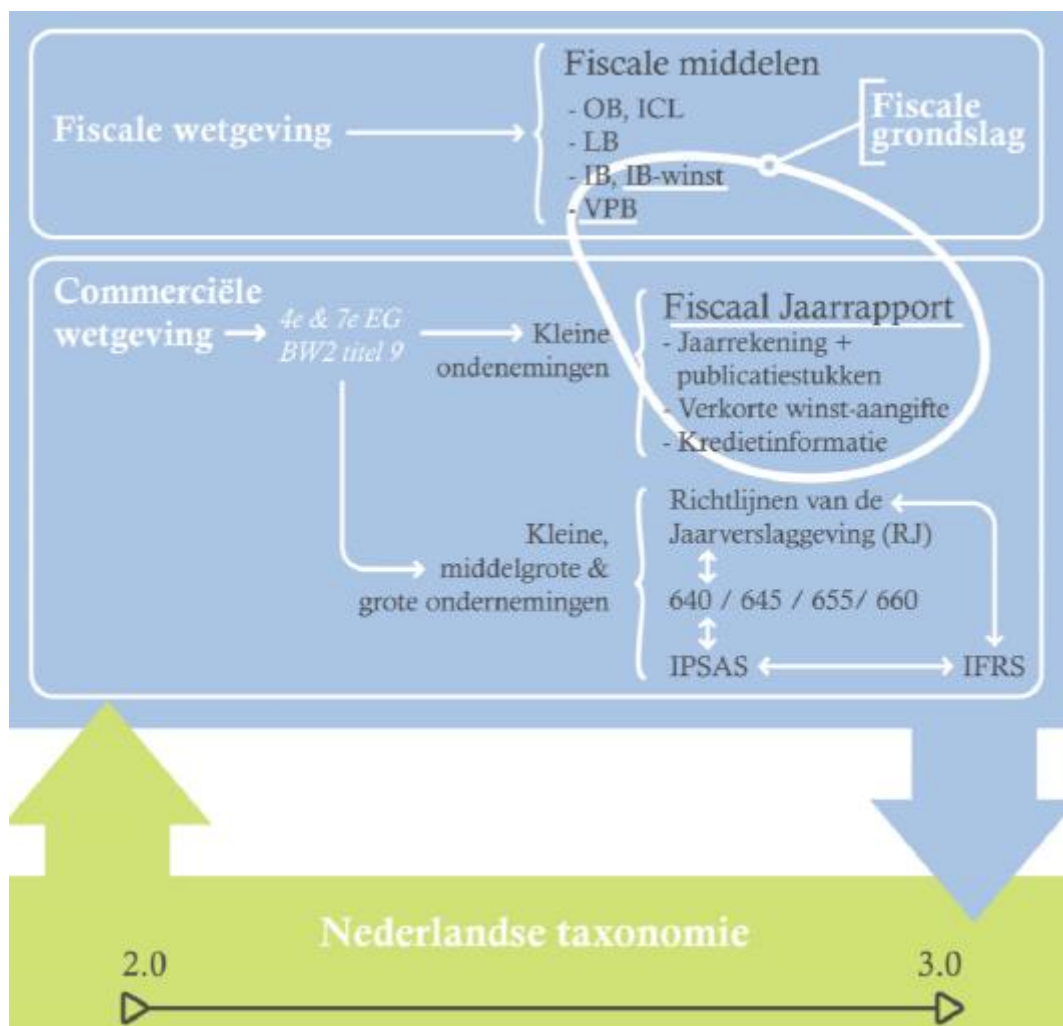
11 Standaardisatie

XBRL is maar één van de voorbeelden die bijdragen aan standaardisering van gegevensverwerking. De relaties tussen het harmonisatieproject, de verkorte winstaangifte en XBRL is dat de verkorte winstaangifte wordt opgenomen in de XBRL taxonomie. Het NTP heeft met succes het harmonisatieproject doorgevoerd.

Als gevolg van het horizontale toezicht heeft de Belastingdienst aangekondigd per 1 januari 2009 de verkorte winstaangifte te accepteren. De ontwikkeling van de e-factuur levert wat mij betreft de meeste besparingen op. Verschil tussen de e-factuur en XBRL enerzijds en anderzijds de verkorte winstaangifte en het fiscale jaarrapport is dat de e-factuur en XBRL nog in de kinderschoenen staan terwijl de andere twee al ontwikkeld zijn. Tot slot nog een korte toelichting over IFRS. Is dit het medicijn voor mondiale transparantie of is dit een utopie?

11.1 Harmonisatieproject

Een belangrijke ontwikkeling in het kader van XBRL is de zogenaamde samenvaal van de commerciële en fiscale jaarrekening. Op 15 mei 2008 is het wetsvoorstel goedgekeurd in de Tweede Kamer. Dit betekent dat de jaarrekening van kleine BV's op fiscale grondslagen mag worden opgesteld. XBRL is in dit kader nauw verbonden met deze samenvaal dit omdat XBRL het mogelijk maakt om op basis van één datadefinitie zowel de commerciële jaarrekening als de fiscale aangifte in te dienen. Het vervolg hierop is de verkorte winstaangifte. In de toekomst zullen nog meer fiscale verantwoordingen worden toegevoegd en ook kunnen verantwoordingen voor verzekeraars en pensioenfondsen mee gaan doen.

Figuur 3 (bron www.sbrconference.nl)

11.2 Elektronisch factureren

Eén van de meest belangrijke ontwikkelingen die onderdeel uitmaakt van het digitale tijdperk is de ontwikkeling van het elektronisch factureren. Dit proces wordt vaak aangeduid als de e-factuur. Dit betekent een enorme lastenverlichting voor iedereen. Er zijn besparingen te bereiken bij de verzender en bij de ontvanger. De besparing bij de ontvanger is ongeveer vier keer zo groot als de besparing die bij de verzender wordt gerealiseerd.

Het is moeilijk deze besparing in geld uit te drukken. De besparingen lopen uiteen van € 2,- tot € 24 per factuur. Dit ontstaat voornamelijk door een besparing in de personeelskosten.

Bij het versturen van digitale facturen is het belangrijk dat wel wordt voldaan aan de wetgeving.

Allereerst moet de klant akkoord gaan met elektronische facturatie.

De factuur moet alle gegevens bevatten die wettelijk zijn vereist bij een papieren factuur.

De BTW regels moeten ook op de zelfde manier worden toegepast. Tevens moet de authenticiteit van de herkomst en de integriteit van de inhoud en de uitwisseling gewaarborgd worden door de verstuurder. Dit kan met een digitale handtekening.

Als de factuur niet voldoet aan de regels van de Belastingdienst dan kan deze een boete opleggen.

Er zijn legio standaarden voor de e-factuur op te noemen. De overheid heeft recent gekozen voor de standaard UBL 2.0. Dit is toch tegenstrijdig want waarom is er niet gekozen voor een XBRL-standaard? In het kader van administratieve lastenvermindering is in het rapportageproces gekozen voor XBRL, dan zou het logisch zijn deze lijn door te trekken naar de e-factuur.

Er is gekozen voor de UBL 2.0 standaard omdat deze volgens het ministerie van Economische Zaken het meest geschikt is omdat een XBRL factuur een te grote taxonomie heeft waardoor de factuur te ingewikkeld zou worden. Overigens is het heel gemakkelijk een conversie te maken waardoor je een e-factuur aan een XBRL omgeving kunt koppelen.

Het verzenden van e-facturen kan op verschillende manieren. Je kunt zelf een e-factuur maken maar dit kun je ook doen via een andere partij. Jij verstuurt jouw reguliere factuur zodat de klant hem als e-factuur ontvangt. Dit kan ook andersom,

Hoe begin je met elektronisch factureren?¹

- Begin bij de inkomende facturen. Dit levert de meeste besparingen op. (60-90%)
- Inventariseer stromen
- Zoek formaat (bijvoorbeeld XBRL of UBL 2.0)
- Intern:
  - Groter: pas systemen en processen aan
  - Kleiner: via intermediair, bank of pakketleverancier
- Benader leveranciers/schakel intermediair in
- Manage de geplande besparingen
- Bied digitale uitgaande facturen aan bij klanten. Dit kan een besparing van 40-50% opleveren.

TNT Post ziet briefpost steeds meer afnemen. Als gevolg hiervan zijn ze in de wereld van het elektronische factureren gestapt. TNT biedt voor ondernemers een service aan waarbij de facturen naar TNT kunnen worden gestuurd waarna deze als e-factuur naar de ontvanger kan worden gestuurd. Voor kleinere ondernemers waarbij elektronisch factureren in mindere mate geïmplementeerd kan worden in eigen software is dit een optie. Per factuur wordt een vast bedrag betaald waarna de factuur in het juiste formaat wordt aangeleverd door TNT.

---

¹ Bron: presentatie Marco Pastors 30 oktober 2008 Kenniscongres administratieve software

11.3 Verkorte winstaangifte

Frank Pisters (Gibo Groep) "Wij denken wanneer we met een verkorte winstaangifte gaan werken, dit minimaal een uur scheelt per aangifte"

De Belastingdienst heeft de verkorte winstaangifte benoemd als voorbeeld van het horizontaal toezicht. Zij wil meer gaan steunen op de werkzaamheden van accountants, waardoor dubbel werk wordt voorkomen. Nu controleert de Belastingdienst achteraf op basis van een aangifte. Voor de verkorte winstaangifte heb je geen aangiftesoftware meer nodig. Er wordt een report gegenereerd welke rechtstreeks aan het financiële pakket hangt. Dit report hoeft dan alleen nog maar verzonden te worden naar de Belastingdienst. De verwachting is dat ongeveer 70% van de ondernemingen de verkorte winstaangifte kan gaan toepassen. Voor de overige 30% is het niet wenselijk of niet mogelijk. Overigens moeten de ondernemers voor het eerste jaar wel een volledige winstaangifte indienen omdat de Belastingdienst een uitgebreide openingsbalans wil hebben. Dit zou je als soort van kennismaking kunnen interpreteren. De winstaangifte zoals nu bestaat uit 4.000 velden. Dit is in de verkorte winstaangifte teruggebracht naar 401 velden. Om als accountantskantoor deze verkorte winstaangifte in te mogen dienen, moet je eerst geaccrediteerd worden door de Belastingdienst. Deze gaat toetsen of je wel voldoende kwaliteit levert. Dit betekent dat jij als kantoor een aantal checks en balances in je processen hebt zitten, wat inhoudt dat binnen het accountantskantoren wel de benodigde waarborgen aanwezig moeten zijn. De Belastingdienst hoeft steeds minder toezicht uit te oefenen. De Belastingdienst houdt echt wel toezicht op toezicht. De klant heeft als voordeel dat er vooraf door de accountant meer zekerheid kan worden gegeven over de fiscale positie. Zo komt de klant niet achteraf nog voor verrassingen te staan. Overigens is de verkorte winstaangifte geen verplichting, je mag altijd de reguliere aangifte indienen.

Op 11 december 2008 hebben de minister van Justitie en de staatssecretaris van Financiën twee convenanten ondertekend met marktpartijen (accountants, fiscaal intermediairs en softwareleveranciers) voor een pilot in 2008 en 2009 met een verkorte winstaangifte op basis van XBRL en het in verlengde daarvan het deponeren van jaarrekeningen op fiscale grondslag in XBRL bij de KvK. De convenanten zijn door een zevental financiële intermediairs ondertekend. De verwachting is dat deze groep nog zal uitbreiden tot twaalf intermediairs. De aan de pilot deelnemende intermediairs vertegenwoordigen met elkaar ruim 110.000 ondernemers. In het eerste jaar van de pilot is het de verwachting dat er ongeveer 25.000 verkorte winstaangiften zullen worden ingezonden.¹

Om als accountantskantoor deel te mogen nemen aan deze pilot, moet je op korte termijn minimaal 500 verkorte winstaangiften aan kunnen leveren. Omdat dit voor de kleinere kantoren niet haalbaar is, kan een kleiner kantoor naar verwachting in de zomer van dit jaar als lid van SRA of NOAB alsnog aansluiten. De verwachting is dat deze pilot tot eind 2010 zal gaan lopen.

11.4 IFRS

Wereldwijd vinden er standaardisaties plaats. IFRS is daarvan een goed voorbeeld. IFRS (International Financial Reporting Standards) is een internationale manier van rapporteren. Basis voor IFRS is het rapporteren op basis van "fair value". Dit betekent dat activum in veel gevallen gewaardeerd worden tegen actuele waarde of historische kostprijs. De IASB (International Accounting Standards Board) is verantwoordelijk voor het opstellen van deze standaard. Per 1 januari 2005 zijn Europese beursgenoteerde bedrijven verplicht te rapporteren op basis van IFRS, niet aan de beursgenoteerde ondernemingen mogen verlicht kiezen voor IFRS. Voor Nederland geldt deze verplichting voor twee à drie honderd bedrijven. Zij gebruiken een taxonomie waarin de IFRS is verwerkt. Voor de overige bedrijven geldt deze verplichting niet. Achterliggende gedachte hiervan is dat er meer transparantie wordt gecreëerd. De laatste jaren zie je al dat het verschil tussen US GAAP en IFRS aan het afnemen is. Steeds meer Amerikaanse bedrijven gaan rapporteren op basis van IFRS nu de SEC dit toestaat. In 2014 zullen alle grote Amerikaanse bedrijven rapporteren op basis van IFRS² wat zal leiden tot wereldwijde transparantie.

¹ <http://www.accountancynieuws.nl> 12 december 2008 " Pilot verkorte winstaangifte van start, samenvatting een feit

² Roadmap Sec - <http://www.sec.gov/rules/proposed/2008/33-8982.pdf>

De verwachting is dat middelgrote ondernemingen in Europa waar geen IFRS verplichting is, zullen gaan rapporteren op basis van IFRS SME (Small and medium-sized entities). Hierdoor neemt de standaardisatie binnen deze categorie ook toe. Door de verwachte kosten is deze standaard niet geschikt voor kleine ondernemingen. Deze zullen blijven rapporteren op basis van BW 2 titel 9 of fiscale grondslagen.¹

11.5 Lastenverlichting

De Nederlandse overheid heeft jaren terug geroepen dat het gebruik van XBRL een jaarlijkse kostenbesparing voor de Nederlandse ondernemers van 350 miljoen Euro moet betekenen.

VNO NCW heeft hiervoor de berekeningen gemaakt en zegt dat deze besparing voornamelijk moet komen uit de samenstelpraktijk. Al zijn er meer mensen die zeggen dat de overheid de verkeerde argumenten gebruikt. Het is makkelijk voor te stellen dat hier een besparing zal zijn maar hoeveel dit zal zijn is moeilijk te zeggen. Het hangt er vanaf hoe efficiënt de bedrijfsprocessen zijn ingericht binnen het accountantskantoor.

Martin van Vliet (Unit 4 Agresso) "De overheid gebruikt de verkeerde argumenten"

Het is wachten op het moment dat de banken alleen nog maar instance documents willen ontvangen. Zij kunnen de jaarrekening inlezen in hun eigen programma's. Gegevens hoeven dan niet meer overgetikt te worden. Rabobank heeft al aangegeven dat dit ongeveer 60 werknemers kan gaan schelen. Hier valt geld te besparen. Banken hebben beloofd deze besparing terug te geven aan haar klanten.

De lastenverlichting is niet alleen te bereiken van XBRL als een opzichzelfstaande ontwikkeling. Veel zal ook afhangen van de ontwikkeling van de e-factuur. Het digitaal factureren levert veel voordelen op. Zo hoeft er niets meer per post verzonden te worden en kan de ontvangen factuur direct in het financiële pakket ingelezen worden. Ook kan hier een koppeling gemaakt worden met het betaalpakket van de bank. Het is dan ook wonderbaarlijk te noemen dat de overheid niet voor de XBRL-standaard heeft gekozen bij de e-factuur.

Op 24 oktober 2008 heeft de ministerraad besloten 250 miljoen euro te investeren in lastenvermindering voor bedrijven en burgers. Het Nederlands Taxonomie Project is één van de projecten waar extra geld in wordt gestoken. De komende vier jaar wordt er ruim 22 miljoen euro geïnvesteerd in het verdere gebruik van de Nederlandse taxonomie en open standaarden.

12 Blik vooruit

De ontwikkeling van XBRL is in volle gang. Achteraf gezien blijft deze ontwikkeling achter met de verwachtingen van het NTP, NIVRA en SRA. Als reden hiervan kan de informatievoorziening ook genoemd worden. Er wordt te weinig informatie verstrekt over deze ontwikkeling. Genoemde organisaties zouden deze informatieverschaffing als plicht moeten gaan zien waardoor de ontwikkeling eens eindelijk echt kan gaan beginnen. De stap naar implementatie blijkt voor velen groter dan het misschien wel is. Volgens Frank Pisters (GIBO Groep) zijn sommige kantoren zelfs bang voor de implementatie van XBRL. In de eerste plaats zijn in dit hoofdstuk de voorwaarden voor het slagen van XBRL genoemd. Pas als meerdere partijen het voortouw nemen, kan het hard gaan met deze ontwikkelingen. Vervolgens heb ik stappenplan opgesteld voor accountants. Kantoren die aan de vooravond van implementatie staan, kunnen dit stappenplan als leidraad nemen. Tot slot een reis door de tijd. Hoe zal het accountantskantoor er over 10 jaar uit zien? (hoofdstuk 12.3)

---

¹ http://www.xbrl-ntp.nl/publicaties/Visie_Externe_Verslaggeving.pdf

12.1 Voorwaarden slagen XBRL

Om XBRL te doen slagen is verplichtstelling volgens de meeste geïnterviewden niet eens noodzakelijk. Aan de andere kant kun je ook stellen dat XBRL verplicht wordt gesteld door de banken wanneer ze gaan roepen dat je rentekorting krijgt wanneer je de financiële gegevens aanlevert in een instance document. De allerbelangrijkste taak is misschien wel weggelegd voor de softwareleveranciers.

De kwaliteit van de software daarmee staat of valt deze hele operatie. Accountants zijn hier van afhankelijk. Je zou hier de ondernemer meer moeten stimuleren XBRL te gebruiken. Neem België als voorbeeld waar ze korting geven bij het deponeren van de jaarrekening in XBRL. Hier maakt minstens 90% van de ondernemingen in België al gebruik van.

Ook is verplichtstelling door de SEC in de Verenigde Staten een positieve maatregel, dit zal langzaam maar zeker gaan doorwerken in Europa. De informatie uit de V.S. komt eenvoudig en eenduidig beschikbaar terwijl wij hier nog met papieren jaarverslagen zitten.

Binnen Europa zal dit op den duur wel het sneeuwbaaleffect tot gevolg gaan hebben, al is het maar om wereldwijd te kunnen vergelijken. In Europa is men wat dat betreft te afwachtend.

Harm-Jan van Burg (NTP) "De kwaliteit van de software daarmee staat of valt deze operatie"

Accountants zullen niet van uit zichzelf met XBRL gaan werken. Er moet ergens in de keten een noodzaak zijn. Zonder kostenvoordeel bij deponeren zal de KvK geen XBRL jaarrekening ontvangen. De overheid is begonnen met het NTP om administratieve lastenverlichting te bewerkstelligen.

Steeds meer softwarepakketten zijn geschikt voor XBRL. Het probleem is dat accountants dit nog te weinig oppakken. Als Unit 4 Agresso aangeeft dat er nu nog maar 5 kantoren operationeel zijn met XBRL in Audition dan is dit een zorgelijke ontwikkeling.

De overheid heeft baat bij de ontwikkeling van XBRL want dit is ook voor hen stukken efficiënter. Zij zal voor de bekendheid van XBRL onder accountants moeten gaan zorgen. Zij kan het NIVRA, NOvAA of SRA hier toe aanzetten. Ik heb geen onderzoek gedaan naar de bekendheid maar mijn inschatting is dat niet meer dan 1 op de 10 mensen binnen het accountantskantoor inhoudelijk op de hoogte is van XBRL. Laat staan wat voor gevolgen dit zal hebben voor hun werkzaamheden.

Herman van Brenk heeft in het kader van zijn masterscriptie voor zijn Nyenrode opleiding onderzocht hoe innovatief accountants zijn. Daaruit komt wel naar voren dat accountants nog niet bezig zijn met XBRL. Aan de andere kant is de Belastingdienst nog niet helemaal klaar met haar eigen infrastructuur. Zo blijft de komende jaren BAPI bestaan naast de OTP. De belastingdienst is nog niet in staat een EKA te genereren via OTP om deze vervolgens terug te sturen naar diegene die de aangifte heeft ingediend zoals nu via BAPI. Pas als de Belastingdienst hier helemaal klaar voor is dan wordt het renderend en aantrekkelijk.

12.2 Hoe word ik als accountant XBRL enabled?

Dit rapport geeft een uitleg over XBRL. De gevolgen voor de samenstel- en controlepraktijk zijn beschreven en ook zijn alle betrokken partijen belicht. De ontwikkeling van XBRL gaat niet in zo'n sneltrein vaart als verwacht waardoor er eens goed gekeken moet worden naar de mogelijk oorzaak hiervan.

In onderstaand stappenplan heb ik proberen aan te geven hoe de weg naar XBRL-implementatie het best bewandeld kan worden.

Stap 1   Verbreed je horizon

De papieren jaarrekening heeft niet het eeuwige leven. Dat het goed gaat binnen de accountancybranche wil niet zeggen dat er geen veranderingen mogen zijn. Ga op zoek naar de juiste argumenten voor gebruik van XBRL. Er zijn weinig mensen die precies weten wat XBRL inhoud. Ze denken vaak dat XBRL er niet gaat komen en dat dit vooral een technisch verhaal is maar dat ligt natuurlijk anders. Het heeft grote gevolgen voor de werkprocessen binnen het accountantskantoor.

Stap 2   Wat zijn de voorwaarden voor gebruik van XBRL.

Wat zijn de gevolgen van de huidige werkwijze voor gebruik van XBRL. Voor een juist gebruik van XBRL is het noodzakelijk dat er gewerkt wordt op een gestandaardiseerde manier. Dit betekent dat er geen wijzigingen in het grootboek aangebracht mogen worden nadat de taxonomie is gekoppeld aan de financiële administratie. Als je dit wel gaat doen dan kan dit leiden tot een verkeerd instance document dus een verkeerde jaarrekening.

Stap 3   Volg de ontwikkelingen in de markt

Het is natuurlijk lastig te bepalen wanneer XBRL-implementatie plaats moet vinden. In de eerste plaats moet uw organisatie hier volledig klaar voor zijn. Daarnaast moet u de ontwikkelingen in de markt met belangstelling gaan volgen. Een middel hiervoor is bijvoorbeeld de XBRL-monitor van GBNED. (zie XBRL-monitor.nl)

Stap 4   Geef aan bij de softwareleveranciers welke software gewenst is.

Door XBRL is de output van elk financieel pakket gelijk. Je kunt zo makkelijker van het ene naar het andere pakket importeren. Hierdoor is het makkelijker over te stappen op een andere softwareleverancier. Je kunt immers een oude kolommenbalans uit een ander pakket gemakkelijk importeren. Voor softwareleveranciers wordt het belangrijk dat ze zich kunnen gaan onderscheiden in de markt. Bevalt het pakket niet, dan zal de accountant sneller overstappen op een ander. Hierdoor krijgen accountants meer macht. Het doen slagen van de XBRL operatie hangt af van de softwareleveranciers. Het is essentieel dat jij als accountant aangeeft bij je softwareleverancier hoe jij XBRL wilt gaan implementeren. Hier kan de leverancier een stuk maatwerk leveren wat van belang is bij de implementatie. Let wel, hier ligt de bal bij de accountant. Hij moet niet gaan wachten op de softwareleverancier want dan is het te laat!

Stap 5   Optimalisatie werkprocessen

XBRL zorgt er straks voor dat het opstellen van een jaarrekening niet meer is dan één druk op de knop. Meer dan de helft van alle accountantskantoren genereren hun omzet grotendeels door samenstelwerk. Voor deze kantoren is het essentieel te "lezen" wat de klant wil. Investeer in de kwaliteit van de werkzaamheden en niet in de kwantiteit van het samenstellen. In de ideale situatie wordt de taxonomie gemapt aan het financiële pakket. Dit heeft ingrijpende gevolgen voor de werkprocessen. De komende jaren blijven klanten vragen naar een papieren jaarrekening. Gedurende deze tijd is het aan te raden de taxonomie te koppelen aan de

rapportgenerator. Zo blijft er naast het instance document een papieren jaarrekening bestaan. Wanneer er direct wordt overgegaan op mappen met het financiële pakket, dan wordt de waarde van de rapportgenerator in twijfel getrokken. Er zal afscheid genomen worden van dit pakket. Dit is jammer omdat juist de rapportgenerator een meerwaarde kan zijn bij het nieuwe jaarrapport.

De verkorte winstaangifte kan efficiency opleveren. Deze aangifte kan in XBRL-formaat naar de Belastingdienst gestuurd worden. Nog voor de XBRL-implementatie moet gekeken worden hoe de winstaangifte verkort ingediend kan worden. Informeer bij je eigen aangiftesoftwareleverancier hoe ver ze zijn in dit proces. Voor deze leveranciers is het van belang de ze de software afstemmen op de wensen van de accountant. Nadat XBRL is geïmplementeerd, is deze aangiftesoftware overbodig. Je kunt rechtstreeks een instance document (report) genereren en deze naar de Belastingdienst sturen.

Van internetboekhouden werd jaren geleden gezegd dat dit het helemaal moest gaan worden. Deed jij als accountantskantoor hier niet aan mee dan was je toekomst onzeker. Achteraf blijkt dit heel erg mee te vallen. De kleine ondernemingen hebben een eigen boekhouder of zijn niet kundig genoeg zelf een administratie te voeren. Door XBRL wordt het nog aantrekkelijker om te gaan internetboekhouden. Een BTW aangifte kan direct vanuit het financiële pakket verstuurd gaan worden. Jonge ondernemers hebben zelf meestal wel enig gevoel bij boekhouden dus voor deze doelgroep is de introductie van internetboekhouden een goed alternatief en zeer zeker efficiënt. De accountant kan op afstand monitoren wat er geboekt is en of dit allemaal goed is gebeurd. Zo hoeft hij niet te wachten tot 2 dagen voor het einde van de maand om vervolgens zelf de administratie nog te moeten inboeken.

Stap 6   Ontwikkelen van nieuwe diensten

Het is de vraag wanneer de klant niet meer zit te wachten op de papieren jaarrekening. Als de banken gaan verlangen dat de cijfers digitaal moeten worden aangeleverd dan verdwijnt er één noodzaak tot het uitbrengen van een papieren jaarrekening. Een doorsnee klant leest het jaarrapport niet of begrijpt deze niet. Het enige wat deze wil weten is hoeveel belasting hij nog moet betalen. De kleine ondernemingen mogen op fiscale grondslagen gaan rapporteren. Het fiscale jaarrapport is volgens mij dan voldoende voor de klant. Deze heeft dan helemaal geen kافتje meer nodig.

Omdat deze ontwikkeling eraan zit te komen, is het goed eens verder te gaan kijken. Jij als accountantskantoor moet je gaan onderscheiden. Dit kun je doen door een jaarrapport in eigen stijl uit te brengen.

Natuurlijk zitten hier nog de verplichte items in (balans, winst-en-verliesrekening, kasstroomoverzicht etc). Hier kun je heel gemakkelijk nieuwe onderdelen aan toevoegen. Doordat XBRL een gestandaardiseerde manier van boekhouden opdringt, wordt het gemakkelijker bedrijven met elkaar te vergelijken in de vorm van benchmarks.

Je kunt de klant op deze manier precies laten zien hoe hij presteert ten opzichte van zijn branchegenoten. Ook kun je een rapportgenerator of financieel pakket (het ligt eraan waar je de taxonomie in gaat hangen) gaan koppelen aan een programma die begrotingen en prognoses opstelt. Deze begrotingen en prognoses kun je vervolgens toevoegen in het jaarrapport. Zo ontstaat er een rapport gevuld met informatie waar de ondernemer iets aan heeft. Hieruit kan vervolgens een stukje extra advies ontstaan en de ondernemer gaat de accountant meer waarderen.

Stap 7   Wees transparant naar je klanten toe

Het komt te vaak voor dat klanten klagen over de accountantsnota. Volgens de ondernemer is de accountant te duur en ziet hij geen meerwaarde in een accountant.

Dit komt doordat accountants niet goed en genoeg zeggen wat ze doen om tot een jaarrekening te komen. Hierover mag de ondernemer meer geïnformeerd worden. Samenstellen wordt straks een kwestie van één druk op de knop.

Hier kan geen geld meer voor gevraagd worden. De werkzaamheden binnen het accountantskantoor zullen steeds meer adviserend zijn in plaats van uitvoerend.

En kom jij dan uiteindelijk met zo'n jaarrapport met allemaal nieuwe toeters en bellen, dan ziet de ondernemer gelijk de meerwaarde van de accountant.

12.3 Het accountantskantoor over 10 jaar

Hoe staan we er in 2019 voor. Welke ontwikkelingen zullen dan achter de rug zijn.

Allemaal vragen die mij in ieder geval bezighouden. Wij kunnen hier nu nog allemaal onze steen aan bijdragen. Ondanks het feit dat computers het meer en meer over eentjes en nulletjes zullen hebben, is de klant nog steeds geen nummer. De accountant zal meer dan nu aanwezig zijn als businesspartner. Adviezen over herfinancieringen en overnames worden betrouwbaarder door een betere kwaliteit van gegevens.

Het werk van de accountant zal als gevolg van de digitalisering steeds minder uitvoerend zijn en we kijken vol verbazing terug naar de tijd dat we nog administraties in moesten boeken.

Door de e-factuur wordt er automatisch een crediteurenboeking gemaakt aan de inkoopzijde.

Tevens wordt de export naar het bankpakket de betaling automatisch geagendeerd waarnaar er een bankboeking wordt gemaakt in het financiële pakket. Aan de verkoopzijde wordt de digitale factuur automatisch gemaakt na "scanning" van geautoriseerde afgiftebon.

Naarmate de tijd vordert zal het aantal manuele handelingen binnen deze keten af gaan nemen tot het nulpunt. Binnen deze processen vinden over en weer validaties en checks plaats waardoor er geen fouten meer gemaakt mogen worden. Autorisaties kunnen digitaal worden gerealiseerd door een digitale handtekening. Autorisaties van klanten vinden sowieso geautomatiseerd plaats. Bestanden worden klaargezet in een webomgeving waarna de klant hierbij zijn fiat kan geven vanuit waar dan ook. Portals bieden zoveel extra mogelijkheden dat het dossier gevuld kan worden door de ondernemer zelf. De accountantsnota zal bestaan uit advieswerkzaamheden in plaats van inboekwerk.

En de Belastingdienst? Dit kijkt over de schouder van de accountant mee naar wat de ondernemer presteert. Zijn de maatregelen van AO/IB zodanig dat deze zorgen voor betrouwbare gegevens, dan heeft de Belastingdienst geen reden tot nadere controle want deze steunt meer en meer op de werkzaamheden van de accountant.

Hoe kan ik over 10 jaar een jaarrekening gaan controleren als er geen jaarrekening meer is.

Elke dag is er een verse jaarrekening? Met één druk op de knop kan ik een jaarrekening genereren vanuit het financiële pakket. De traditionele accountantscontrole zoals deze nu nog wordt uitgevoerd zal plaats gaan maken voor geautomatiseerde controls. ERP pakketten bewijzen steeds meer hun meerwaarde. Echt alles kan in dit pakket plaatsvinden. Van het autoriseren van een afgiftebon tot het boeken van een bankmutatie. De accountant zal meer naar de processen gaan kijken. Cijfers zijn nu nog steeds het belangrijkste. Deze zeggen namelijk hoe gezond het desbetreffende bedrijf is.

Een geautomatiseerde accountantscontrole betekent ook een betere accountantscontrole, niks geen steekproeven en deelwaarnemingen meer. Alles kan geraakt worden binnen de controle. Fouten en fraudes worden sneller ontdekt. Dit heeft in ieder geval zijn weerslag op de risicoanalyse. En de mate van zekerheid? Deze zal nooit 100 % zijn want een jaarrekening zal altijd schattingsposten blijven bevatten, zoals voorzieningen.

Conclusie

Ik dit onderzoek heb ik geprobeerd een antwoord te vinden op de volgende vragen; Wat zijn de voor- en nadelen van XBRL? Wat zijn de gevolgen van XBRL voor de samenstelpraktijk? Welke assuranceproblematiek speelt bij XBRL? Hoe kan XBRL bijdragen aan eenduidige verslaggeving? Op welke termijn zullen de werkzaamheden van accountants veranderen?

Wat zijn de voor- en nadelen van XBRL?

Er zijn meer voordelen dan nadelen te bedenken voor het gebruik van XBRL. Als er al nadelen zijn dan zijn deze in de meeste gevallen tijdelijk van aard. De gestandaardiseerde manier van gegevensverwerking zorgt voor de meeste voordelen. De kwaliteit van gegevens neemt toe waardoor voorspellingen en beslissingen betrouwbaarder zijn. De efficiëntere manier van rapporteren zorgt voor de lastenvermindering waar jaren op gehamerd is maar dit voordeel zal in kleine mate terugvloeiën naar de ondernemer. Het zal in het meest denkbare geval zo zijn dan een digitale aanlevering van cijfers bij de bank een rentekorting zal opleveren. Wanneer de aanlevering op papier blijft plaatsvinden dan kan er een soort van boete doorberekend worden. De tijdswinst die behaald wordt bij de banken zal betekenen dat dit een uitstel van kostenverhogingen tot gevolg heeft. Accountants zullen zich in de eerste plaats open moeten stellen voor XBRL. Hierbij is een juiste samenwerking tussen accountants en softwareleveranciers een volgende stap. Door veel testen zouden de gebruikers met XBRL overweg moeten kunnen. Voor de mapping is de nodige kennis vereist. Mappers hebben veel macht omdat ze er snel een potje van kunnen maken. Misschien is het een optie dit soort mensen te toetsen op kennis.

Wat zijn de gevolgen van XBRL voor de samenstelpraktijk?

Binnen het accountantskantoor zullen de gevolgen van XBRL het snelst naar voren komen in de samenstelpraktijk. Per 1 januari 2007 is het mogelijk jaarrekeningen in XBRL te deponeren bij de Kamer van Koophandel. De ontwikkeling van XBRL verloopt nog niet in zo'n sneltreinvaart als misschien wel verwacht werd. Om deze ontwikkeling te stimuleren hebben een aantal partijen (KvK, Cream en Caseware) in het najaar van 2008 een aantal bijeenkomsten georganiseerd waarbij het deponeren in XBRL werd uitgelegd. Ook werd software die dit mogelijk maakt tot eind december 2008 gratis aangeboden. Door mijn onderzoek ben ik mede door de vele interviews op veel plaatsen geweest. Ik merk wel dat XBRL steeds meer begint te leven. Wanneer ik mensen confronteer met dit onderwerp dan komt ze dit steeds vaker bekend voor. Ook zie je dat er in bladen als 'De Accountant' en 'Accountancynieuws' steeds meer wordt geschreven over XBRL. Nu verwacht ik niet dat binnen een aantal maanden iedereen XBRL heeft geïmplementeerd. Mijn verwachting is dat eind 2009, begin 2010 de helft van alle accountantskantoren met een WTA vergunning XBRL heeft geïmplementeerd of hierover concrete plannen heeft gemaakt. Ik vind het niet reëel een verwachting neer te leggen voor de kantoren zonder WTA vergunning omdat deze te weinig geld en tijd hebben voor innovaties op ICT gebied. (kantoren met een WTA vergunning zijn meestal groter en hebben hiervoor meer budget) Bij deze kantoren zie je regelmatig dat de rapportgenerator nog geen deel uit maakt van de bedrijfsprocessen. Bij XBRL implementatie hoeven deze kleinere kantoren sowieso geen afscheid te nemen van de rapportgenerator omdat deze er nooit is geweest. Ik denk ook niet dat iedereen XBRL direct zal gaan implementeren in het financiële pakket. Als tussen oplossing zal in veel gevallen gekozen worden voor een tussenoplossing waarbij XBRL geïmplementeerd wordt in de rapportgenerator. Zo is de impact van XBRL minimaal en ben je toch XBRL-enabled. Nadeel hierbij is dat de tijdswinst stukken minder is. De verkorte winstaangifte zorgt wat mij betreft voor uitstel van executie bij de leveranciers van aangiftesoftware. Per 1 januari 2009 is het mogelijk een verkorte winstaangifte in te dienen bij de Belastingdienst. Dit is mogelijk voor ongeveer 70% van de ondernemingen. Voor het indienen van deze aangiftes is wel eerst accreditatie nodig. Het indienen van een instance document (XBRL aangifte) bij de Belastingdienst levert veel tijdswinst op maar dat is niet de prikkel waarvoor accountants voor XBRL kiezen. Doordat de implementatie van XBRL nog een aantal jaren op zich laat wachten, heeft de aangiftesoftwareleverancier nog een overlevingskans. Bij volledige XBRL-implementatie is er echter geen plaats meer voor deze software. Zij zullen creatief moeten zijn in het verzinnen van aanvullende diensten. Misschien dat ze portals of autorisatiesoftware kunnen aanbieden om hun bestaansrecht te kunnen waarborgen. Bij volledige XBRL-implementatie is het samenstellen van de jaarrekening slechts een kwestie van één druk op de knop. Accountants zullen creatief moeten zijn in het aanbieden van vervangende diensten. Zo zullen ze meer adviserend moeten zijn. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het aanbieden van ratings of benchmarks. Ook is dit het moment eens kritisch te kijken naar de toekomst van de samenstellingsverklaring en het jaarrapport in de huidige vorm.

Welke assuranceproblematiek speelt bij XBRL?

Er wordt nog te weinig nagedacht over de gevolgen van XBRL op het gebied van assurance. Internationaal zijn er echter wel steeds meer organisaties die zich bezighouden met deze ontwikkeling waardoor de gevolgen steeds duidelijker in kaart gebracht worden. De vraag is wanneer de huidige jaarrekening vervangen zal gaan worden door een jaarrekening in XBRL-formaat. Het lijkt onwaarschijnlijk dat in Nederland zoals in Amerika een instance document zal bestaan naast de papieren jaarrekening. Een jaarrekening in XBRL-formaat is een ander object dan een papieren jaarrekening. Hierdoor zal het controleplan drastisch omgegooid moeten gaan worden. Gegevens worden geautomatiseerd, gestructureerd en gestandaardiseerd vastgelegd. Dit biedt de accountant heel veel kansen. Kansen die we moeten aangrijpen. Dat accountants nu nog weggomen met die paar simpele steekproeven en deelwaarnemingen wil niet zeggen dat accountants dit straks ook nog moeten gaan doen. Waarom kunnen ze dit niet anders aanpakken als dit veel gemakkelijker gaat worden? De keur aan gegevens waar accountants straks beschikking over hebben wordt met de dag groter. Geautomatiseerd kunnen ontzettend veel controles uitgevoerd gaan worden. Door XBRL heb je niet per definitie programma's als ACL en IDEA nodig. Alles ligt gestandaardiseerd vast dus hier liggen kansen voor de softwareleveranciers.

Geautomatiseerde audits betekenen ook goedkopere audits. Een gegevensgerichte controlebenadering zal vaker tot de mogelijkheden behoren. Waar nu nog vaak door efficiencyoverwegingen gekozen wordt voor een systeemgerichte benadering, kan nu sneller gekozen worden voor een (primair) gegevensgerichte benadering. Doordat alles digitaal vastligt (in één systeem) is het makkelijker de audittrail te volgen. Accountants kunnen 'mobile agents' in gaan zetten om afwijkingen te constateren ook kan er sneller en efficiënter fraude opgespoord worden. Dat bedrijfsprocessen geautomatiseerd worden moet er toe leiden dat ook de accountantscontrole geautomatiseerd (er) uitgevoerd moet gaan worden.

Hoe kan XBRL bijdragen aan eenduidige verslaggeving?

Als je naar België of Duitsland kijkt dan zie je dat daar wel gewerkt wordt met een standaard rekeningschema. Binnen het Nederlandse jaarrekeningrecht is er plaats voor veel subjectiviteit. De RJ is in sommige gevallen tegenstrijdig met IFRS. Doordat er binnen Nederland niet gewerkt wordt met een standaard rekeningschema, wordt de implementatie van XBRL stukken lastiger. Dit omdat een gestandaardiseerde manier van rapporteren een voorwaarde is voor de implementatie van XBRL. Als accountant wordt je in een soort keurslijf gedrukt omdat er minder ruimte is voor subjectiviteit. De inhoudelijke werkzaamheden van jaarrekeningen samenstellen veranderen niet drastisch maar er moet wel eenduidig gekozen worden voor een grootboek schema. Deze kan niet aangepast worden nadat er gemapt is.

Overal zie je al dat er steeds eenduidiger gerapporteerd wordt. Een aantal jaren terug waren de verschillen tussen Europa en de Verenigde Staten nog levensgroot. Inmiddels wordt er aan beide kanten geprobeerd alles op een eenduidige manier te rapporteren. IFRS wint wereldwijd steeds meer terrein waardoor wij in Nederland over een aantal jaren hier ook niet meer onderuit kunnen. Ik verwacht dat ook middelgrote ondernemingen op een gegeven moment zullen gaan rapporteren op basis van IFRS, al is het maar een light versie. Kleine ondernemingen zullen overgaan op fiscale grondslagen. Banken hebben voor de bankentaxonomie de fiscale grondslagen als leidraad gebruikt. De RJ verliest steeds meer terrein wat zal leiden tot het verdwijnen van de RJ.

XBRL GL is ook een internationale standaard. Dit vervolg op XBRL FR zal voor veel partijen deuren gaan openen. Zo zijn wij binnen de audit niet langer afhankelijk van Nederlandse software. Internationaal gezien gaat alles over een aantal jaar (ik verwacht ongeveer 10 jaar) gestandaardiseerd waardoor vergelijkingen tussen bedrijven wereldwijd straks een kwestie zal zijn van één druk op de knop.

Op welke termijn zullen de werkzaamheden van accountants veranderen?

Het blijft natuurlijk lastig te voorspellen wat er de komende tijd zal gaan gebeuren. Duidelijk is wel dat de ontwikkeling van XBRL sterk afhangt van de bankentaxonomie. Vanaf medio 2009 wanneer banken de bankentaxonomie op grote schaal willen gaan testen, kan de ontwikkeling hard gaan. Accountants zullen de voordelen inzien en kunnen niet langer onder XBRL uit. Vervolgens zal het deponeren in XBRL een kwestie van tijd zijn. Ik voorspel dat 2009 het jaar van de doorbraak zal zijn.

Adviezen

Zoals ik al eerder heb gegeven, moet het verkeerde beeld over XBRL plaats gaan maken voor een juist beeld. Accountants moeten de indruk hebben dat XBRL kan bijdragen aan efficiency. Natuurlijk verdwijnt XBRL straks onder de motorkap. De eerste misvatting is al dat XBRL een zaak zou zijn voor ICT'ers en niet voor accountants. Wanneer dit hoofdstuk is gelezen dan is men ook bekend met de andere inhoud van dit rapport. Dat is in ieder geval al een eerste aanzet tot innovatie. Ik adviseer accountantskantoren om als convenantpartner lid te worden van XBRL-Nederland. Op deze manier wordt je op een goede manier op de hoogte gehouden van recente ontwikkelingen. Ik kan iedereen verzekeren dat eind 2009 iedereen heel anders tegen XBRL aan zal gaan kijken. XBRL is niet de enige ontwikkeling die ons te wachten staat.

Sowieso vinden steeds meer handelingen geautomatiseerd plaats, de climax moet hierin nog komen. Het beroep van boekhouder die dagelijks aan het boekhouden is zal gaan verdwijnen. Journaalposten maken doen we straks niet meer. Alles gaat geautomatiseerd. Je gaat zien dat mede door XBRL programma's aan elkaar gekoppeld gaan worden. Facturatie vindt geautomatiseerd plaats waarna de boeking wordt gemaakt. Facturen komen digitaal binnen waarna de crediteuren wordt opgeboekt en de factuur wordt doorgeboekt naar het bankpakket. Als banken jaarrekeningen gaan verlangen in XBRL-formaat dat zal een jaarrekening ook digitaal geautoriseerd moeten worden door de klant. De opkomst van portals heeft de laatste twee jaar een vogelvlucht genomen. Deze portals zullen de komende jaren geïntegreerd worden binnen de bedrijfsprocessen van het accountantskantoor. Ik wil betrokkenen alleen maar aangeven hier echt iets mee te gaan doen. Niet gaan afwachten totdat softwareleveranciers aankomen met pakketten die niet deugen. Zij zijn niet diegene die iets moeten gaan doen met XBRL. Laat deze ontwikkeling niet lopen, er dienen zich anderen aan die maar al te graag hierop in willen springen. Als we nog even wachten dan kan het te laat zijn. Die adviserende rol die wij als accountants meer en meer zullen gaan vervullen die moeten we concrete invulling gaan geven. Nagedacht moet worden wat de toekomst van de samenstellingsverklaring zal zijn. Krijgt deze een grondige facelift of gaan we deze verklaring afschaffen. Met een grondige facelift bedoel ik dat we transparanter naar de klant moeten zijn. Ik laat in het midden hoe dit zal gaan moeten. Je kunt denken aan een soort van bedrijfseconomisch rapport waarin extra gegevens als kengetallen, begrotingen en bedrijfsvergelijken zijn toegevoegd. Kantoren moeten gaan investeren in software. Programma's als Visionplanner biedt ontzettend veel mogelijkheden. Accountants beschikken over heel veel gegevens waar nu nog te weinig mee gedaan wordt. Er gaat straks niet verdiend worden op werk voor de kleine ondernemingen. Het rapporteren op fiscale grondslagen zou kunnen betekenen dat het fiscale jaarrapport volstaat voor de aangifte en publicatie. Kleine kantoren die bestaan van samenstelklanten krijgen het zwaar. Zij zullen tijdig moeten inspringen op de ontwikkelingen in de markt. Zo kan de verkorte winstaangifte veel tijdswinst opleveren. Accountants zullen zo snel mogelijk moeten gaan overstappen op de verkorte winstaangifte.

Op het gebied van XBRL assurance wordt nog te weinig nagedacht over de gevolgen. Het NIVRA organiseert wel steeds vaker bijeenkomsten waar gediscussieerd kan worden over dit onderwerp. Wij moeten er straks allemaal aan geloven. Afwachten zou funest kunnen zijn. Er moet meer gedaan worden met de gegevens waar accountants de beschikking over hebben. Steekproeven voegen steeds minder toe en zijn niet betrouwbaar genoeg. Op het gebied van audits valt nog ontzettend veel winst te behalen. XBRL biedt ontzettend veel kansen waar wat mee gedaan moet worden. Een gestandaardiseerde keur aan elektronische gegevens biedt de mogelijkheid controles geautomatiseerd uit te voeren. Hier kunnen vervolgens tal van controles op los worden gelaten. Niets binnen deze controle wordt opgeslagen waardoor er een beter beeld naar voren komt over fraude en fouten. Schattingen en aannames zullen gaan verdwijnen binnen de accountantscontrole.

Verklarende woordenlijst

- **IFRS:** International Financial Reporting Standards. Internationale standaard voor financiële verslaggeving en opvolger van IAS.
- **IAS:** International Accounting Standards. Internationale standaard voor financiële verslaggeving.
- **Mappen:** Indien de boekhoudsoftware XBRL ondersteund kan de ondernemer of zijn boekhouder/accountant de Nederlandse taxonomie installeren door deze in de software in te lezen en de gegevens te koppelen (*mappen*).
- **NTP:** Nederlands Taxonomie Project. De Ministeries van Justitie en Financiën hebben gezamenlijk het Nederlandse Taxonomie Project (NTP) opgezet om de toepassing van XBRL door de ontwikkeling van de Nederlandse taxonomie mogelijk te maken.
- **OTP:** Overheidstransatiepoort. De Overheidstransatiepoort is hét elektronische postkantoor van de overheid voor bedrijven en burgers. Het verzorgt de gemeenschappelijke infrastructuur voor het berichtenverkeer tussen bedrijven en burgers enerzijds en overheden anderzijds.
- **SRA:** Samenwerkende Register Accountants, een samenwerkingsverband van kleine accountantskantoren.
- **Stylesheet:** Een stylesheet is een algemene term die gebruikt wordt voor de opmaak van documenten of gestructureerde informatie. Stylesheets spelen een belangrijke rol in de scheiding van informatie en presentatie.
- **Tags:** Xbrl is een soort 'tag', vergelijkbaar met een barcode, die met een cijfer (bijvoorbeeld de omzet) of een tekst (bijvoorbeeld de omschrijving van de bedrijfsactiviteiten) verbonden wordt. Door deze tags kunnen de financiële rapporten automatisch worden opgemaakt, wat het bedrijf veel tijd bespaart.
- **Taxonomie:** Een taxonomie is een classificatie met daarin een precieze omschrijving van de uit te wisselen gegevens-elementen en hun onderlinge relaties. Voorbeelden van zulke gegevens-elementen zijn bijvoorbeeld debiteuren of huurkosten. Een taxonomie kan worden vergeleken met een woordenboek, met daarin de gegevens-elementen en hun betekenis.
- **US GAAP:** Generally Accepted Accounting Principles zoals deze in de Verenigde Staten worden toegepast.
- **SEC :** afkorting wat staat voor Securities and Exchange Commission. De Amerikaanse toezichthouder van verschillende effectenbeurzen.
- **LOR :** Afkorting voor 'Letter of Representation.' Dit wordt ook wel 'de bevestiging bij de jaarrekening' genoemd. In deze brief meldt de klant dat hij zijn verantwoordelijkheden erkent.
- **Continuous assurance:** het geven van continue zekerheid over iets.
- **Continuous monitoring:** wordt door management gebruikt om controledoelstellingen te behalen waarin uitkomsten worden vergeleken met normen.
- **Continuous auditing:** wordt door auditors gebruikt als een methode voor het uitvoeren van audits op een meer continue basis waarin uitkomsten worden vergeleken met normen.
- **AWG:** afkorting voor Assurance Working Group. Opgericht door NIVRA en het Canadese accountants instituut CICA. Dit voor een internationale aanpak van Audit en Assurance vraagstukken. Inmiddels bestaat deze werkgroep niet meer.

Literatuurlijst

Scripties

Herman van Brenk	“Innovatie in de accountancy. Nog een verwachtingskloof?”
Patricia Amesz	“Scriptie XBRL”
W.J.A. Kaan	“XBRL: fictie of spoedig realiteit?”
Els Vanderhaegen	“Internetverslaggeving met XBRL”
Rob Riesthuis	“Continuous assurance’

Presentaties

Gerard Bottemanne	Standaardsoftware en XBRL	September 2009
Jan Helderma	Taxonomie Event Eindhoven	Mei 2008

Publicaties

www.xbrlvoorondernemers.nl
www.accountant.nl
www.accountant.nl
www.accountancynieuws.nl
www.wikipedia.nl

Marc van Hilvoorde	“XBRL en audit” “XBRL en het getrouw beeld” “XBRL-jaarrekening is geen jaarrekening”	1-1-2004 1-2-2005
‘De Accountant’	“Accountants al credit raters” “Bijna ochtendstond voor XBRL” “Accountants als MKB-raters” “XBRL: routekaart voor accountants “	April 2008 Mei 2008 September 2008 Juni 2008
‘AccountancyNieuws’	“Accountants kunnen XBRL niet meer ontkennen.” “Over de onstuitbare opmars van XBRL” “Elke dag een verse jaarrekening” “Hoe is de integriteit van gegevens gewaarborgd” “Niet innoverende accountants laten kansen liggen”	29/9/2006 10/10/2008 10/10/2008 10/10/2008 10/10/2008
‘EDP-Auditor’	“Het belang van XBRL voor IT-auditors	nummer 2 2008
Ernst & Young	“Web Enabled Business Reporting”	2004
KPMG	“In control over XBRL”	
ASW	“Interactive data: The impact on assurance”	November 2006
XBRL Nederland	“XBRL, de stand van zaken”	November 2007
XBRL Nederland	“XBRL taxonomieën	2006/2008
NIVRA	‘Waarom XBRL belangrijk is voor accountants’	2006
Geert Poels	‘E-Reporting met XBRL’	2005

Daarnaast heb ik mondeling en schriftelijk informatie ingewonnen bij genoemde geïnterviewden

Bijlage 1: Dankwoord

Ik wil in de eerste plaats Erik-Jan Kreuze bedanken. Hij heeft mij een aantal jaren terug gewezen op XBRL. Hij zag toen al in dat de impact van XBRL op de accountantspraktijk niet onopgemerkt zou gaan blijven. Zonder Marc van Hilvoorde zou dit onderzoek niet zo volledig zijn geweest als dat het nu is. Vooral op assurancevlak heeft hij veel voor mij betekend. Zonder zijn kennis is het bijna onmogelijk om tot een juiste beschrijving te komen ten aanzien van de assuranceproblematiek.

Aloys Oude Voshaar, mijn eerste begeleider wil ik zeker ook bedanken. Zijn blik op het geheel als buitenstaander heeft mij tot nieuwe ideeën gebracht. Herman van Brenk zijn kritische blik heeft geleid tot de juiste onderbouwingen en hij heeft mij op een juiste manier op een aantal punten toch wel overtuigd. Friso de Jong van Factuurwijzer wil ik bedanken voor de hulp op het gebied van elektronisch factureren.

Uiteraard ben ik de geïnterviewden zeer dankbaar voor de tijd die ze hebben gestoken in het beantwoorden van mijn (soms onophoudelijke) vragen en het veelal voorzien van opmerkingen bij mijn concepten.

Hiermee bedoel ik:

- Martin van Vliet (Unit 4 Agresso)
- Guust Jutte (Rabobank Nederland)
- Jan Pasmooij (NIVRA)
- Harry Pisart (Exact Software)
- Jan Wietsma (Fullfinance)
- Frank Pisters (Gibo Groep)
- Gerard Bottemanne (GBNED)
- Alexander Leppink (BDO)
- Harm-Jan van Burg (NTP)
- Frank Jonker (Creaim)
- Luud Willemsen (Fullfinance)
- Dick van Tongeren (CBS)
- Harold Kinds (Nexia)
- Matthieu van Bommel (KvK)
- Marcel Schurink (Caseware)
- Jan Bijl (SRA)
- Casper Haspels (Accountview)
- Theo van Nassau (Diginotar)
- Marco Schuit (KPMG)
- Paul Snijders (Semansys)

Tot slot wil ik ook Rob Riesthuis (BDO), Ate Mekkes, Chris Kuitert (Van der Veen & Kromhout), Philip Elsas (computationalauditing.com), Roger Dassen (Deloitte), Hans Verkruijsse (Ernst & Young) en Marco Schuit (KPMG) bedanken voor het reviewen wat zeer zeker heeft bijgedragen aan de kwaliteit van dit onderzoek. Collega's Douwe Bergsma en Josef Noordhuis wil ik bedanken voor de resultaten van onze XBRL-werkgroep.

Bijlage 2: Interview J. Pasmooij (Nivra)

“In 2000 ben ik door belangstelling voor nieuwe ontwikkelingen in aanraking gekomen met XBRL. Als voorzitter van XBRL Nederland maken wij deel uit van XBRL International. Wereldwijd vindt er standaardisatie van rapportages plaats. Wij als Nederland moeten meegaan in deze standaardisatie. Met de introductie van XBRL zal er een defacto standaard rekeningschema gaan ontstaan omdat accountants en ondernemers er achter komen dat als je gestandaardiseerd gaat rapporteren het handig zal zijn ook standaard te gaan boekhouden. Als XBRL niet was ontwikkeld dan was er wel iets anders ontwikkeld.

De overheid heeft ingezet op een besparing bij samenstellen. Ik denk dat daar een besparing gerealiseerd kan worden alleen weet ik niet hoe hoog deze besparing zal zijn. Sommige kantoren hebben de processen al efficiënt ingericht. Hier zal de besparing dus minder zijn. Er zijn een aantal veranderingen op komst die ingrijpend kunnen zijn voor het beroep van accountant. Hoe die veranderingen uiteindelijk zullen uitpakken is nu moeilijk in te schatten. Hierin zitten kansen en bedreigingen. Met bedreigingen doel ik op het samenstellen wat grotendeels geautomatiseerd gaat plaatsvinden. Ook zullen er nieuwe dienstverleners ontstaan, met name in bedrijfsfinanciering. De activiteiten zullen naar de voorkant moeten verschuiven wat betekent dat de accountant zich meer moet gaan richten op het steunen van de ondernemer in plaats van het rapportageproces.

Ook zie je steeds meer dat banken het proces van rapporteren overnemen. Als je kijkt naar de huidige samenstellingsverklaring dan is dat een belachelijk product. Ik ben daar niet verantwoordelijk voor dus ik kijk er maar wat naar. Als je de verklaring leest, dan moet je dit drie keer doen voordat je hem begrijpt. Daarin staat: “wij harken maar wat” terwijl je kantoren spreekt doen ze heel veel, mooie aansluitingen enzo. Ik vind dat daar een protocol voor gemaakt moet worden, pas dan kun je er zichtbaar een toegevoegde waarde van maken. Als er een instance document wordt gestuurd naar de bank dan zou de accountant hier ook een toegevoegde waarde aan kunnen leveren. Dan moet je misschien wel wegblijven bij assurance want dat betekent allemaal effecten voor de regelgeving. Je zou een protocol kunnen bedenken, dat je een waarmerk geeft dat je een bepaalde activiteit hebt gedaan. We moeten eerst kijken wat de banken willen want dat is de eerste discussie. Wat voor zekerheid er nodig is in die keten om de gebruikers tevreden te stellen en een toegevoegde waarde te leveren en laten we dan bekijken hoe we die betrouwbaarheid op kwaliteit vorm kunnen geven. Als je weg kunt blijven bij die regelgeving over zekerheid want dat brengt een heel circus op gang, dan zou dat mooi zijn. Want dan zou het een vervangend product kunnen zijn in de samenstellingspraktijk. We zijn nu in gesprek met een aantal kleinere kantoren om te kijken hoe dat product er uit zou moeten zien. Dat moeten we dan met de banken bespreken.

Het nadeel van XBRL is dat je er heel snel een grote zoi van kunt maken. In geautomatiseerde ketens kunnen fouten heel snel doorwerken. Op het moment dat er doorwerkingen plaats gaan vinden waarop beslissingen worden genomen moet je erg voorzichtig zijn, dat je nog wel stappen houdt waarin checks zitten. Het is belangrijk dat je in ieder geval monitort wat er gebeurt. Dat geldt ook van wat is de kwaliteit van informatie die ik in het systeem stop, en ook vindt er geen manipulatie plaats. Als accountants niet met XBRL aan de gang gaan dan moeten ze een andere baan gaan zoeken. Als er een XBRL bestand gaat komen naast de jaarrekening dan is de vraag moet daar zekerheid over worden verstrekt en wat houdt deze zekerheid in. Als je dat weet dan kun je de controleaanpak bepalen. Heel veel mensen zeggen we blijven doen wat we doen. Ik weet niet waar de gebruiker straks behoefte aan heeft. Bij een instance document kun je niet de traditionele accountantsverklaring gebruiken want daar zit geen beeld in. Presentatie en getrouw beeld, daar zou je een andere definitie voor moeten bedenken. In Nederland zijn wij krenterig dus we geven geen korting bij de Kamers van Koophandel. Als de banken straks een deel van de kostenbesparing teruggeven aan de ondernemer zodat de ondernemer voordelen heeft bij XBRL dan kan die slag heel snel gemaakt worden.”

Bijlage 3: Interview M. van Vliet (Unit 4 Agresso)

Ik ben in 2001 in aanraking gekomen met XBRL. Ik ben destijds benaderd omdat wij softwareleverancier zijn. We zijn benaderd om te kijken of wij hieraan mee wilden werken. Wij worden niet bang van argumenten als "Met XBRL heb je geen jaarrekening nodig". Ik vind dat de verkeerde argumenten worden gebruikt voor XBRL. Door de overheid wordt gesteld dat de accountant kosten kan gaan besparen. Ze moeten andere argumenten gaan gebruiken. Ze kijken continu vanuit henzelf, "wat hebben wij aan techniek voor mogelijkheden en wat worden wij er beter van". Dat wil het bedrijfsleven niet horen. Ze willen horen wat zij er beter van worden. De accountantsnota kan niet omlaag want de professionele accountant werkt al efficiënt. Je moet geen leugens vertellen. Daar prikt men echt doorheen. Die 350 miljoen lastenverlichting is ook een leugen. Er zijn momenteel twee kantoren die met XBRL werken. Die lopen nog tegen de problemen van certificaten op. Heel veel kantoren zeggen: "nu nog even niet". Tijd voor adoptatie en implementatie is er nog niet. Er is geen businesscase en verplichting dus geen noodzaak.

Ook is het wachten nog op de banken. Pas als deze zeggen dat ze instance documents willen gaan ontvangen kan het hard gaan. Ook is het met XBRL 5.0 veel makkelijker in te stappen dan nu. Wij rekenen er wel geld voor om XBRL in de software te laten bouwen dit omdat wij ook kosten gemaakt hebben. Er moet een XBRL export tool aangeschaft worden. Deze hebben wij in samenwerking met Semansys ontwikkeld. Om dit in Audition te laten bouwen, kost ongeveer eenmalig € 1.000. Hier lopen de accountantskantoren nog niet warm voor. Met onze optie tekstconsistentie is het makkelijk om een XBRL instance document te maken vanuit Unit 4 Audition. Je kunt dit al in één middag installeren. Ook leveren wij een standaard mapping mee. Hierin staat welke Auditioncodes bij welke XBRL codes horen.

Ik vind het terecht dat veel partijen nog de kat uit de boom kijken. Mensen die er al mee werken die krijgen last van de remmende voorsprong. Zolang er geen verplichting is wordt het lastig. Om XBRL te doen slagen moet er een business case gemaakt worden. Banken kunnen bijvoorbeeld zeggen: als jij maandelijks een instance document aanlevert, dan ga je minder rente betalen. Pas dan wordt het aantrekkelijk en zullen gebruikers overstappen op XBRL. Banken hebben koudwatervrees omdat ze nog niet weten wat het instance document betekent voor hun interne rekenmodellen. Bij de banken gaat veel veranderen want op het moment dat instance documents worden geaccepteerd ontstaat er meer transparantie waardoor je makkelijker meer banken kunt gaan benaderen om te kijken waar de rente het goedkoopste is. De banken zullen dan met elkaar moeten gaan concurreren. Wij als softwareleverancier zijn te klein de beslissende stap te zetten. Het moet echt een hele keten zijn voordat het wil gaan lopen. Met een KvK rapport win je geen tijd want dat kost met XBRL zelfs meer tijd dan wanneer je dit met de rapportgenerator doet. Ik denk niet dat de jaarrekening gaat verdwijnen want je moet toch ergens een streep trekken. Men wil weten of er winst behaald is of niet en hoe. Ook moet er dividend uitgekeerd worden en zonder papieren jaarrekening is het lastig iets met de klant te bespreken. Je ziet wel dat XBRL in de toekomst geschikter gemaakt gaat worden om te rapporteren. Een calculation form en een formula link base worden dan meegeleverd. Ook de tussentellingen komen in een latere versie pas. Pas dan kun je instance documents voor analyses gaan gebruiken. Op dit moment is een instance document niet veel meer dan een verzameling van grootboekrekeningen. Van XBRL GL verwachten wij meer. Dit omdat XBRL GL iets extra's geeft aan de markt. Dit is een variant op Unit 4 AccountAnalyser. Dit is op transactionniveau. Wat zou mooier zijn dan dat heel Nederland werkt met een financieel product wat XBRL GL instance documents aanlevert. Niemand kan nog zeggen wat er in GL zit. Je zult GL niet eerder zien dan in 2011 2012. Ik denk dat men drie jaar nodig heeft om het gewone XBRL als standaard in de markt te zetten. Dan zitten we op versie 5.0 en dat is deze veel meer uitgekristalliseerd. Vijf jaar hierna verwacht ik pas XBRL GL standaard bij 80 procent van het bedrijfsleven staat.

Bijlage 4: Interview M. van Hilvoorde

Ik heb jaren lang als extern adviseur bij het Nederlandse Taxonomie Project (NTP) gewerkt. Hier zit ik vrijwel vanaf het begin bij. PricewaterhouseCoopers was vanaf het eerste moment betrokken bij de ontwikkeling van en communicatie over XBRL. Via pwC ben ik in aanraking gekomen met XBRL, eerst als hobby en later heb ik mijn beroep ervan kunnen maken. Ik ben 's avonds in eigen tijd gaan bellen naar Amerika om over XBRL te laten bijpraten. Hier ben ik in 2001 mee begonnen.

Ik moet helaas constateren dat een aantal Nederlandse softwareleveranciers XBRL fout inbouwen. Je hebt het eigenlijk over standaarden op 2 niveaus. Je hebt het over het technische, syntactische niveau, je zet er haken om gegeven heen zodat de computer er wat mee kan doen. Het andere niveau is dat je definities van begrippen standaardiseert, dat is de taxonomie. Als softwareleverancier kun je twee dingen inbouwen. Je kunt de standaard inbouwen of je gaat de taxonomie inbouwen. Het eerste is moeilijker, het tweede is fout. Je moet de standaard inbouwen want als de overheid een andere taxonomie maakt en de softwareleverancier zegt dan dat hij de software moet aanpassen dan heeft hij foute software gemaakt. Standaard XBRL software kan elke taxonomie inlezen. Als er iets veranderd in de taxonomie dan voeg je een elementje toe en je leest hem opnieuw in. Je moet wel weer opnieuw mappen maar je hoeft geen nieuwe versie van de software te hebben.

De gemiddelde accountant heeft nog te weinig besef van het digitale rapportageproces. In de meest simpele onderneming zijn al heel veel gegevens digitaal beschikbaar. Het enige probleem is dat je er geen standaard bestand uit kunt sturen wat vervolgens naar de andere kant gaat en dat die er iets mee kunnen doen. Je kunt zelf een standaard gaan ontwikkelen, voor een deel is dat ook gebeurd. Je kunt op een gegeven moment ook de strategische keuze maken aan te sluiten bij de internationale standaard. XBRL is niet de meest eenvoudige standaard maar het is wel een internationale standaard en ook één die nu redelijk lijkt door te breken. Er zijn landen en toezichthouders die het verplicht hebben gesteld. Je kunt daar wel of niet aan mee doen. BDO, ABAB en GIBO zetten zich hier al geruime tijd voor in.

Nederland was op een gegeven moment redelijk vroeg met aangeven dat XBRL de standaard zou gaan worden. In Nederland deden wij dingen waar in de rest van de wereld nog niet over werd nagedacht dus wij konden nieuwe dingen toevoegen. Technisch lopen we nu wat achter. Onze taxonomie was toen 'state of the art' in de zin van wij waren de eerste die het zo modulair aan het opzetten waren. Inmiddels zie je dat andere landen en toezichthouders deels doordat het eenvoudiger is bij hun, mooiere en betere taxonomieën hebben gebouwd. Wij hebben nog steeds te maken met dingen die niet 100% goed zijn en die je er alleen maar uitkrijgt wanneer je grote aantallen berichten hebt verwerkt. De ervaring die we nu hebben is nog steeds gebaseerd op een kleine stroom van berichten dus technisch en in omvang (van verzonden berichten) gezien lopen we niet meer voor. Waar we wel nog steeds in voor lopen is dat ons project een overheidsbreed project is. Recent heeft het NTP er weer ruim 22 miljoen bij gekregen. Wij zijn bijzonder omdat we met overheidsinstanties, ministeries e.d. samenwerken.

Gegevensgerichte controle wordt goedkoper omdat je gegevens hebt op twee gestandaardiseerde niveaus. Met pakketten als ICL en Caseware IDEA kun je query's draaien op bestanden. Dit kost veel tijd omdat je eerst moet weten hoe lang een record is en wat deze betekent. Het idee met XBRL is dat je niet meer hoeft na te denken van wat betekent het want dat zit vast in die tags en je hoeft ook niet meer na te denken hoe je het leesbaar kan maken en hoe lang een record is. Die gegevens zijn allemaal in XBRL formaat vastgelegd. Die kun je vervolgens efficiënt gebruiken voor een gegevensgerichte controle.

Banken zijn ook bezig met een extensie op de taxonomie. De extra gegevens die ze nodig zijn hebben ze toegevoegd in de extensie, de bankentaxonomie. Deze is afgeleid van het fiscaal jaarrapport en niet van de RJ. Dit is een cruciale beslissing geweest. De Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving verliezen hierdoor in belang. Als banken zeggen dat ze niets meer doen met de RJ dan heb je een belangrijk fundament er onder weggeslagen.

Omdat banken van veelal RJ gebaseerde gegevens overgaan naar fiscaal gebaseerde gegevens dan zit je in een gat. Het idee is als je het maar lang genoeg fiscaal doet dan heb je in ieder geval een

betere set en kwaliteit aan gegevens. Een aantal discussies in het beroep zijn nog achterhoede gevechten, nog niet zichtbaar voor alle accountants maar het zijn nu al achterhoede gevechten. Dat is ook één van de redenen dat ik op roep doe nou mee aan die discussie want niet alles is vandaag relevant maar pas over vijf jaar. Over vijf jaar moet je wel zeggen vijf jaar geleden zijn er beslissingen genomen want de beslissingen worden namelijk wel vandaag genomen.

De accountant is nog niet aan het praten over XBRL assurance. Er wordt over gepraat door een groepje die daar ideeën over hebben. Nu heb je het over getrouw beeld. Mijn beleving is dat we straks naar een situatie toe moeten waarbij we zeggen dat de feiten kloppen. Je zou dan materialiteit kunnen gaan koppelen aan een feit dus je hebt materialiteit binnen een feit. Bijvoorbeeld het bedrag voor gebouwen is 100, hieraan is mijn materialiteit gekoppeld en niet aan de totale jaarrekening.

Controledoelstellingen ga je specifiek maken. Wat nu een jaarrekening is wordt straks twee objecten, namelijk het instance document en iets met presentatie. We zijn de controledoelstellingen gaan koppelen niet aan de jaarrekening maar aan die instance en voor die presentatie. Presentatiegerichte controledoelstellingen die koppelen we aan de presentatie en niet aan het instance document. Er is niet één mogelijkheid om naar die gegevens te kijken. Zelf denk ik dat certificeren van viewers een heilloze weg is omdat er straks honderduizenden views zijn. Het idee is dat iedereen er op zijn eigen manier naar mag gaan kijken. Je kunt als accountant niet zeggen dat wanneer je er op mijn manier naar kijkt, klopt het. In feite is het net zoiets als dat ik jou een spreadsheet stuur. Jij krijgt het spreadsheet met een view zoals ik die gedefinieerd heb. Jij kunt dan alles gaan veranderen. Het is geen vaste view, meer een default view.

Toevoeging van een extensie op de taxonomie is niet alleen elementen toevoegen. Een toevoeging is ook business rules of ratio's (d.w.z. ratioberekeningen) die je definieert. Nu zal dat nog lastig worden met de applicaties die er nu zijn maar ik weet ook dat er mensen bezig zijn met een extensie die niet zozeer iets toevoegt in het aantal elementen of de verdichting maar die iets toevoegt in de zin van business rules. Als jij goede XBRL applicaties hebt dan zeg je dit is mijn extensie en mijn extensie zijn ratio's die ik aan de klant communiceer. De kant komt in een cockpit en kijkt naar mijn debiteuren scores vandaag 60%, dan weet hij zelf wat dat betekent.

XBRL GL is niet voor de aangifte maar in de eerste plaats voor het toezicht. Het gaat zelfs zover dat wanneer jij je gegevens in GL kunt doorsturen maakt al dat je een hoge mate van betrouwbaarheid krijgt. Het feit dat je dat kan zal al een factor zijn. Het kan zijn dat de Belastingdienst 7 jaar niets gaat vragen en dat ze het achtste jaar alles willen weten. Nu zie je dat heel veel toezichtinformatie terecht is gekomen in de aangifte. We vragen die gegevens aan alle bedrijven in Nederland. In heel veel gevallen doen we er niks mee want het is toezichtinformatie. Dat geen wat ze echt willen weten wordt de verkorte winstaangifte. Op termijn (een aantal jaar) proberen we die gegevens in GL uit te vragen. De auditfile is de basis geweest van XBRL GL. Ook daarin liep Nederland echt voor. Je wilt niet naar een Belastingdienst standaard want dat is twee keer een inperking, het is Nederlands en Belastingdienst. XBRL GL is internationaal dus daar kan ik ook buitenlandse analyses laten doen. Misschien is het straks wel zo dat accountants veel profijt hebben van de samenwerking met de Belastingdienst. Als je kijkt naar de fiscale praktijk en de samenstel praktijk dan zie je al dat dit in elkaar schuift. Je ziet dat de fiscale praktijk nu boven komt te liggen. Samenstellers zijn in aantal gevallen al ondergeschikt geworden aan de fiscale praktijk. Mensen die nu beschikken over kennis van de RJ gaan zien dat deze kennis wordt vervangen door fiscale kennis. Volgens mij is het makkelijker een fiscalist op te leiden in het fiscale jaarrapport als van een samensteller een fiscaal deskundige te maken. Een accountant is professioneel genoeg deze switch te maken.

Bijlage 5: Interview E.J. Kreuze (Afier accountants)

De rapportgenerator blijft de komende jaren nog wel bestaan met de papieren jaarrekening. Het wachten is op het moment dat je vanuit het financiële pakket met één druk op de knop je jaarrekening in XBRL formaat kunt genereren en versturen. Dan kunnen klanten ook eerder zelf hun jaarrekening maken. Er is geen wettelijke verplichting op het gebied van non-assurance die zegt dat de accountant de jaarrekening moet maken. Ik geloof er heel erg in om te zeggen, we maken een kale standaard jaarrekening en die vullen we aan met een soort bedrijfseconomisch rapport. Daar zitten grafiekjes, analyses en vergelijkingen met begrotingen, toekomstgerichte informatie in. Dit is een aanvulling op het standaard jaarrapport. Het kasstroomoverzicht is wettelijk verplicht dus dit blijft er ook in zitten. Alles tot zeg maar bladzijde 9 in het jaarrapport blijft hetzelfde. Er is genoeg software voor. Een klant wil graag meer weten over trends en ratio's.

Op het gebied van fiscaliteit en samenstel denk ik dat banken wel een stuk werk van accountant over kunnen gaan nemen. Steeds meer banken gaan zulke services aanbieden. Reelezee met Bizner en Twinfield doet ook zoiets. Accountants hebben natuurlijk een stuk analyse en interpretatie en ze zijn niet de financier. Dat zijn de banken wel. De accountant krijgt een overzicht van de bank op basis van de bankmutaties. Daar komen zeker veel oplossingen voor. Ik denk dat er op dit gebied nog veel staat te gebeuren.

Ik heb mijn grote twijfels over accountants die ratings moeten gaan geven. Er is geen klant die daar een goed gevoel bij heeft. In het MKB ben je als accountant de vertrouwenspersoon. Je wordt dan van accountant belastingadviseur. Daar hebben klanten toch een heel ander gevoel bij omdat er geen vrijheid meer is om te filosoferen hoe je bepaalde fiscale dingen wilt oplossen. Klanten hebben nog steeds behoefte aan iemand die naast hun staat en die hen behoeden voor dingen die niet mogen. Wat hier natuurlijk ook bij speelt is de onafhankelijkheid tegenover de fiscus. Je kunt accountants krijgen die zeggen kom maar bij ons wat wij hebben een goede band met de fiscus en je krijgt geen controles.

Ik heb ook veel verwachtingen van de e-factuur. De fiscus heeft daaraan ook goedkeuring verleend. De fiscus stelt twee voorwaarden; dat het document niet gewijzigd kan worden en dat die authentiseerbaar is. Oftewel dat herleidbaar is dat hij inderdaad afkomstig is ondergetekende. Dat is wel lastig want XBRL kent op zich geen beveiliging dus dit moet hier buitenom geregeld worden.

Benchmarks blijven lastig want daar is een universeel rekeningschema voor nodig. Dat hebben we in Nederland niet. Door XBRL hoeft er niet een defacto standaard rekeningschema ontstaan. In België hebben ze een universeel rekeningschema. Hierdoor was de invoer van XBRL ook stukken makkelijker. De codes in Audition worden automatisch gekoppeld aan de juiste taxonomie. Als je een universeel rekeningschema wilt hebben dan moet je bij de opleiding beginnen. Met XBRL is er wel een universele taal gekomen die iedereen kan spreken dus dan moet het makkelijker zijn dingen met elkaar te vergelijken.

Banken zitten in een spagaat. Die zeggen: pakken we dit wel op en werken we dit uit. Het strategische is natuurlijk dat ze het werk van de accountant op kunnen pakken. De accountant is aan de andere kant wel één van hun belangrijkste toeleveranciers. Als een klant in slecht weer zit of die moet begeleiding hebben dan zoek je een bank. Ze zijn hier wel voorzichtig in. Met XBRL heb je geen kaptje meer. Je zou kunnen zeggen dit is een instance document samengesteld door de software van ondergetekende...of gemapt door....

Ik heb niet gezegd dat ik wil stoppen met samenstellen van de jaarrekening. Die verklaring die erin zit hoort er niet bij. Het boekje, kaptje, het is allemaal belangrijk. Nu hebben we het wel mooi geregeld met XBRL naar de Kamer van Koophandel want die interesseert het niet wie de jaarrekening heeft samengesteld. De bank moet met de cijfers aan de slag en kan er niet van uitgaan dat het niet gecontroleerd is. Samenstellen brengt dus toch wel enige zekerheid met zich mee. Dat weten wij allemaal wel want als een naam eraan verbonden is dan moet het ook goed zijn.

Klanten zelf in laten boeken is niet altijd het meest effectieve. Als je met XBRL gaat werken moet je oppassen dat er geen vervuilde bestanden gaan ontstaan. Garbage in, Garbage out moet voorkomen worden. Idealiter zou er een gesprek klant, bank en accountant moeten komen. Dat de accountant zijn

mening erover kan geven. De klant kan iets zonder dat de accountant het heeft gezien naar de bank sturen. Of een bank moet zeggen, ik krijg wel het XBRL bestand binnen maar zat daar die accountant wel tussen, is er wel een eindcheck geweest

Er zijn verkeerde argumenten gebruikt welke pleiten voor XBRL. Het voordeel zit bij de bank. Je hoeft ook geen aangifte meer te doen. Je krijgt een aangifte die wordt klaargezet door de Belastingdienst. De banken zouden hun voordeel terug kunnen geven want ze hebben sneller inzicht in de cijfers dus minder risico.

Bijlage 6: Interview H. Pisart (Exact software)

“Ik verwacht veel van de combinatie internetbankieren met internetboekhouden. Dit in combinatie met digitaal factureren en XBRL zal de toekomst gaan worden. Ik verwacht dat dit vooral zal gaan werken bij jonge ondernemers want deze zullen sneller zelf hun administratie gaan doen. De accountant kan dan op afstand gaan monitoren wat de klant doet. Hij kan hem bijstaan en voorzien van adviezen. Dit is overigens niet voor alle klanten relevant want sommige klanten kunnen gewoon niet boekhouden. Als accountantskantoor is internetboekhouden ook heel interessant want je hoeft geen software en hardware aan te schaffen, geen back-ups te maken en klanten komen niet bij je klagen als iets niet werkt.

Vier jaar geleden verwachtte ik ook niet dat XBRL er zou komen. Dankzij de harmonisatie denk ik dat dit nu wel gaat lukken. Het NTP heeft de lat te hoog gelegd in het begin. Nadat ze IFRS lieten varen is het hen wel gelukt een taxonomie te ontwikkelen. In België en Duitsland was het stukken makkelijker want daar werkten ze al met een uniform (fiscaal) rekeningschema. Voor de Kamer van Koophandel, Belastingdienst en in mindere mate het CBS heb je helemaal geen XBRL nodig. Dat wordt ook in de hand gewerkt als je kijkt naar een IB aangifte. Die moet je op tijd de deur uit hebben. Wat is op tijd want je zit in de uitstelregeling, tijd zat. De Kamer van Koophandel hoeft pas na 13 maanden gedeponereerd worden. Wat is nou het probleem om tijd te rapporteren, dat je de administratie af moet hebben. Niet dat je hebt rapport nog moet maken want dit is in het algemeen één druk op de knop met de rapportgenerator. Je wint dus niks met XBRL. Als het CBS iets op een andere manier vraagt dan ga je het allemaal handmatig doen, dat kost pas veel geld. Als je één keer je administratie goed inricht en je hangt dat aan een taxonomie dan moet je eens kijken hoeveel dat je gaat schelen. Het CBS let ook niet echt op de tijd dus daar zit de druk ook niet. Het gaat pas werken als de bank instance documents wil gaan ontvangen. Pas dan is er echt een noodzaak om met XBRL te gaan werken. De aangiftesoftware en de rapportgenerator zullen gaan verdwijnen. Je stuurt het instance document via OTP naar desbetreffende partij. BAPI zal gaan verdwijnen. Wat moet je dus als accountant gaan doen. Je moet er voor zorgen dat de administratie altijd op tijd klaar is. Je moet je administratie zo inrichten dat er direct geschikte rapporten uit kunnen komen want je kunt niet meer in het rapport gaan corrigeren. Jij moet op de één of andere manier concluderen dat de administratie juist is.

Wij hebben op een gegeven moment XBRL ingebouwd omdat we wel zagen dat het toch een keer zou gaan komen. Dit zit bij ons gewoon in het pakket zonder prijsverhoging dan ook. Mensen die dat pakket hebben krijgen dat via hun onderhoudsabonnement erbij. We hebben het nu in Exact Online zitten. Omdat het in de modernste programmeertaal is geschreven dus dat was het makkelijkste pakket om als eerste ervaringen in op te doen. Op een gegeven moment weet je wel zeker dat alles werkt. Op dat moment ga je het ook in Globe inbouwen, volgens de planning zal dat in september 2008 erin zitten. Of je het ook in Windows en Dos zal gaan doen, we zijn dat niet verplicht denk ik. Ik weet het niet. Dat is productbeleid. Als het aan mij zou liggen dan zouden we dat niet doen. Accountants zullen de DOS programma's links moeten laten liggen.”

Bijlage 7: Interview G. Jutte (Rabobank Nederland)

“Binnen de Rabobank zijn we op verschillende vlakken met XBRL bezig. Ik ben onder andere betrokken bij het Nederlands Taxonomie Project, dat is gestart in 2003. In 2007 zijn we begonnen een bankextensie te ontwikkelen. Dit is een kleine uitbreiding op de al bestaande taxonomie die betrekking heeft op de jaarrekening op fiscale grondslag. We zijn nu met Gibo, ABAB en ABN Amro bezig de bankentaxonomie te testen. In september zou de bèta versie uitgeleverd moeten worden. Aan de hand hiervan kunnen de softwareleveranciers de noodzakelijke aanpassingen doen aan hun pakketten, de verwachting is dat dit in november van dit jaar gereed zal zijn.

Er is een aantal redenen om in dit project te participeren. Nu worden bij een kredietaanvraag de cijfers van de klant nog handmatig ingevoerd door de accountmanager. Als je deze gegevens elektronisch ontvangt dan worden er minder fouten gemaakt waardoor de data betrouwbaarder wordt.

De hiervan afgeleide modellen zullen met de toegenomen datakwaliteit (zowel qua omvang als consistentie) beter in staat zijn de risico's te berekenen.

Doordat de cijfers niet meer handmatig ingevoerd hoeven te worden, wordt er een kostenbesparing gerealiseerd. Deze besparing loopt niet één op één met het invoeren van de gegevens want de accountmanager is dan tegelijkertijd ook bezig te analyseren. Ik verwacht dat er ongeveer een besparing gerealiseerd zal worden van 45 minuten per aanvraag. Deze besparing wordt teruggegeven aan de klant in de vorm van een lagere rente door de lagere verwerkingskosten, al verwacht ik persoonlijk eerder dat dit betekent dat dit een kostenverhoging voorkomt in plaats dat de prijzen omlaag gaan.

De klant zal sowieso iets terug zien in snelheid want alles kan sneller door de elektronische aanlevering. Ook willen wij als Rabobank iets teruggeven in de vorm van kennis.

Door de verbeterde dataconsistentie kunnen ondernemingen makkelijker met elkaar vergeleken worden. Ik denk de samenstellwerkzaamheden van jaarrekeningen meer en meer door de boekhoudpakketten zullen worden gedaan Dit is wel een bedreiging voor de accountantskantoren.

De accountants zouden wel een stuk werk van banken kunnen overnemen door het leveren van ratings. Dit is toch logisch omdat de accountant de klant beter kent dan de bank.

In Duitsland zie je al dat accountants ook werken met ratingmodellen. Omdat de markt hier heel anders is zie ik dat niet snel hier gebeuren, want daar heb je heel veel kleine banken terwijl je hier een paar grote banken hebt. Indien de accountant ook met een ratingmodel gaat werken, kan deze dienen als advies naar de bank toe. Sowieso verandert hierin de rol van de accountant want het papieren kaffje heb je straks niet meer. In het nieuwe ratingmodel van de bank is echter wel plaats voor de kwaliteit van de accountant. Hoe dit ingevuld gaat worden is nog niet helemaal duidelijk maar je zou kunnen werken met een lijst van goede accountantskantoren. Dit weegt dan mee in de rating.

Als rating van de accountant richting de bank niet gaat plaats vinden dan is het wel richting de klant. de accountant zal de klant meer gaan adviseren om zo min mogelijk risico te lopen. Op dit gebied is een mooie toekomst weggelegd. Wat je überhaupt gaat zien in het kader van Standard Business Reporting (SBR) is dat alles aan elkaar gelinkt gaat worden. De output van de één is de input van de ander. Bij Bizzner en Reelezee zie je dit al. De binnenkomende facturen worden gekoppeld aan journaalposten en het bankpakket. Mede door de komst van de e-factuur ga je dit steeds meer zien. In de kleine gestandaardiseerde markt denk ik dat bankbrokers een snelle vlucht kunnen gaan nemen. Hierop zullen banken moeten inspelen. Het zal de partij zijn die er het beste mee omgaat die hiermee het meeste voordeel verdient.

Het is nog maar de vraag of de Rabobank haar klanten over een aantal jaren gaat verplichten instance documents aan te leveren. Je kunt niet zomaar de spelregels gaan veranderen.

Dit hele proces van digitaliseren heeft voor ons ook de nodige voeten in de aarde.

Het is vrij complex het hele systeem aan de voorgestelde systematiek te knopen. Bovendien moet het 24/7 in de lucht zijn en er zijn ook nogal wat eisen ten aanzien van de veiligheid. We hopen dit in 2009 allemaal gestalte te geven zodat dit in 2010 allemaal operationeel is. Ik denk niet dat het nodig is dat XBRL door de overheid verplicht gesteld wordt omdat het zichzelf wel gaat verkopen. De potentie is evident!”

Bijlage 8: Interview F. Pisters (Gibo Groep)

“Ik ben in 2005 in aanraking gekomen met XBRL. Ik ben toen een Vera cursus over XBRL gaan volgen. Ik dacht toen al dat het aardig interessant zou zijn. De volgende stap binnen de Gibo werd eind 2005 gezet. We hebben toen André Biesheuvel en Harm-Jan van Burg van het Taxonomie Project uitgenodigd bij onze beleidsvergadering. Hierna zijn we er op een laag niveau mee doorgedaan. Al vrij snel bleek dat de hoogste wetgever in het NTP zat dus hierin zagen wij ook administratieve lastenverlichting.

Medio 2006 is ons nieuwe pand in Arnhem geopend door toenmalig minister Donner van justitie. Op die dag hebben we na veel handwerk het eerste instance document naar de Kamer van Koophandel gestuurd. Wij wilden persé dat de verzending van het instance document uit het financiële pakket gebeurt. Wij hebben toen tegen Accountview gezegd dat ze XBRL in moesten bouwen.

We zijn nu pas zover dat Accountview een gebruiksvriendelijke module heeft waarmee wij redelijk eenvoudig instance documents kunnen versturen. Accountview heeft hiervoor helemaal een nieuwe verzendmodule moeten bouwen. Voor het personeel verandert er niet zo heel erg veel.

Als je de jaarrekening af hebt moet je wel het goede instance document genereren. Deze zomer hebben we de eerste OB aangifte in XBRL verstuurd. De Belastingdienst moet op het einde van het proces de instance nog handmatig verwerken omdat deze de infrastructuur nog niet op orde heeft. Wij willen in 2009 alle OB aangiften in XBRL naar de Belastingdienst versturen. De Kamer van Koophandel doen we nog niet via XBRL omdat de verzendmodule eerst helemaal getest moet worden. Het mappen is wel veel werk maar dit hoeft maar één keer per taxonomie te gebeuren. Als er een nieuwe taxonomie uitkomt dan moet je dus wel weer opnieuw gaan mappen. Op het eind van de bedrijfsprocessen binnen het accountantskantoor gaat iets veranderen omdat er een instance document gegenereerd en verzonden moet worden. Wij zijn nu nog één van de enigen die met XBRL werken. Er zijn er veel die er tegenop kijken. Dit zou niet zo moeten zijn.

Binnen de aangifte praktijk gaat er ook veel veranderen. We hebben een werkgroep verkorte winstaangifte opgezet om te kijken hoe dit zou moeten gebeuren. De verkorte winstaangifte is aanzienlijk kleiner dan de reguliere. We zijn nu met de Belastingdienst in overleg dit te kunnen realiseren per 1 januari 2009. Wij denken wanneer we met een verkorte winstaangifte gaan werken, samen met de samenvatting fiscaal-commercieel, dit minimaal een uur scheelt per aangifte. In geld uitgedrukt is dit ongeveer €75. Ook zal de kwaliteitsbeheersing er straks anders uit komen te zien. Het is een misvatting te denken dat alleen het versturen van XBRL-instances ons een besparing oplevert van 25%. Samen met de nieuwe wetgeving, verkorte winstaangifte etc. zal er wel meer besparing zijn. GIBO heeft eerder al een besparing gerealiseerd toen we zijn overgestapt naar de rapportgenerator. Wij gaan waarschijnlijk meedoen met een project van het SRA, dit project gaat over rating. Hoe dit verder zal gaan verlopen blijft nog even gissen.

Ik vind het lastig te zeggen wat ik andere accountantskantoren wil adviseren. Wij hebben geen maten of vennoten. Er is hier niemand die aan het eind van het jaar geld mee naar huis neemt.

Wij denken dat dit scheelt omdat wij hierdoor eerder naar efficiencyvoordelen kijken.

Ook hebben de kleinere kantoren minder aandacht voor IT.

Die wachten tot de softwareleverancier met een module komt voordat ze er mee aan de slag gaan.

Zoals gezegd denk ik dat wij in 2009 al onze OB aangiften in XBRL gaan doen.

De verkorte winstaangifte zal ook in 2009 gaan lopen. De bankentaxonomie zal in 2009 en 2010 ook hun beslag moeten krijgen. XBRL verplicht stellen gebeurt eigenlijk al door de Belastingdienst.

Voor de standaardisering wordt XBRL gebruikt, dit had net zo goed een andere taal kunnen zijn.”